

Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020

Inhoud

Bijlage 1 :overzicht indicatoren Vlaams Hervormingsprogramma 2020	4
Situering.....	5
Hoofdstuk 1. Governance van de Vlaamse Europa 2020 strategie.....	9
1.0. Aanloop naar de Europa 2020-strategie.	9
1.1.De Vlaamse invulling van de governance-dimensie van de Europa 2020-strategie.....	10
▪ 1.1.1. Situering	10
▪ 1.1.2. Versterken van het draagvlak	10
▪ 1.1.3. Algemene conclusies	14
1.2.De bijdrage van de Vlaamse overheid aan de Europa 2020-werkzaamheden van de federale overheid en het Comité van de Regio's	15
1.3.De benchmarking van de Europa 2020-doelstellingen: Vlaanderen in Europees perspectief	15
1.4. De AGS en het Pact voor de Euro en de doorvertaling ervan in het VHP	17
1.5.Macro-economische ontwikkelingen in het Vlaamse Gewest	20
Hoofdstuk 2. Een efficiënt en doeltreffend bestuur (richtsnoer 1 t/m 3 en 6)	25
2.0.Beschrijving van enkele bottlenecks voor een efficiënt en doeltreffend bestuur	25
2.1.Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie	25
2.2. Gezonde overheidsfinanciën.....	25
2.3. Een efficiënte en effectieve overheid	27
Hoofdstuk 3. Competitieve en duurzame economie (richtsnoer 4 t/m 6)	31
3.0. Beschrijving van de bottlenecks voor een competitieve een duurzame economie in Vlaanderen	31
3.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie	33
3.2. Ambitieuze strategie voor O&O en innovatie	34
▪ 3.2.1. Doorbraken realiseren in onderzoek en innovatie door focussen van innovatiestrategieën en krachtenbundeling rond speerpunt domeinen.....	35
▪ 3.2.2. Transformatie van de Vlaamse economie versnellen door hogere innovatiekracht.	39
▪ 3.2.3. Vlaanderen als sterke, internationale, netwerkregio voor onderzoek en innovatie	42
▪ 3.2.4. De fundamenteën van de kennisbasis versterken en maximaal aanwenden.....	43
▪ 3.2.5. Resultaatwinsten van het onderzoeks- en innovatiesysteem door verbeterende impact, verhoogde efficiëntie, en toenemende middelen.	46
3.3. Milieu- en energiedoelstellingen als hefboomen naar een groene economie	47
▪ 3.3.1. Uitstoot van broeikasgassen beperken en de gevolgen van klimaatverandering opvangen	48
▪ 3.3.2. Verbeteren van de energie-efficiëntie.....	48
▪ 3.3.3. Toename van het aandeel hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling in het finaal energieverbruik.....	49
▪ 3.3.4. Inzetten op groene groei.....	49
▪ 3.3.5. Vlaams Energiebedrijf.....	51

▪ 3.3.6. Naar een betere energie-infrastructuur	52
▪ 3.3.7. Mobiliteit en Transport	53
▪ 3.3.8. Duurzaam overheidsoptreden	56
▪ 3.3.9. Duurzame landbouwproductie	57
<i>3.4. Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis verduurzamen</i>	57
▪ 3.4.1. Bedrijven door de crisis helpen	59
▪ 3.4.2. Meer en sterkere ondernemers	61
▪ 3.4.3. Meer groeiende ondernemingen	64
▪ 3.4.4. Een groenere economie	65
▪ 3.4.5. De ontwikkeling versterken van een meer innovatieve en kennisintensieve economie	65
▪ 3.4.6. Instrumenten die bedrijfsinvesteringen mogelijk maken	68
▪ 3.4.7. Efficiëntere dienstverlening van de overheid voor de maatschappij in het algemeen en het bedrijfsleven in het bijzonder	70
▪ 3.4.8. Een ruimtelijk beleidsplan Vlaanderen voor een competitieve economie	72
Hoofdstuk 4. Meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen (richtsnoer 7 t/m 9)	74
4.0. Beschrijving van de bottlenecks voor werkgelegenheid in Vlaanderen	74
4.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie	79
4.2. Naar een verhoogde arbeidsmarktaandeel	79
▪ 4.2.1. Een sluitend maatpak voor werkzoekenden tot 50 jaar	81
▪ 4.2.2. Specifieke trajecten voor kwetsbare groepen.	81
▪ 4.2.3. Vervroeging curatieve aanpak – oriënterende trajectbegeleiding	82
▪ 4.2.4. Werkervaring voor langdurig werkzoekenden	82
▪ 4.2.5. Individuele beroepsopleiding in de Onderneming (IBO)	82
▪ 4.2.6. Een systematische begeleiding van werkzoekende 50-plussers	82
▪ 4.2.7. Meer activerend herstructureren.	83
▪ 4.2.8. Resultaatgerichte opleidings- en tewerkstellingsmaatregelen	83
▪ 4.2.9. Groeipad en hervorming van de sociale economie	83
4.3. Verbetering van de werkbaarheid	84
▪ 4.3.1. Een betere combinatie van arbeid en gezin	85
▪ 4.3.2. Kinderopvang	85
▪ 4.3.3. Een leeftijdsbewust personeelsbeleid	86
▪ 4.3.4. Een duurzaam HR-beleid in ondernemingen	86
▪ 4.3.5. Wegwerken van de loopbaankloof tussen mannen en vrouwen	87
4.4. Competentieontwikkeling in functie van de arbeidsmarkt	87
▪ 4.4.1. De ontwikkeling van een persoonlijk ontwikkelingsplan	88
▪ 4.4.2. Loopbaandienstverlening voor werkenden	88
▪ 4.4.3. Erkennen van beroepservaring en erkenning van verworven competenties	88

▪ 4.4.4. Een flexibel en toekomstgericht opleidingsaanbod	89
▪ 4.4.5. Knelpuntenbeleid	89
▪ 4.4.6. Stimuleren van loopbanen in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie in het secundair en hoger onderwijs.	91
▪ 4.4.7. Sectorconvenants	91
4.5. Naar een verbetering van de kwaliteit van de onderwijs- en opleidingssystemen	91
▪ 4.5.1. Terugdringen van het aandeel vroegtijdig schoolverlaters	93
▪ 4.5.2 Ervoor zorgen dat iedere burger de kerncompetenties verwerft die nodig zijn in de kenniseconomie waaronder ICT-vaardigheden en competenties voor LLL	93
▪ 4.5.3. Een aantrekkelijk aanbod van beroepsonderwijs en –opleiding voorzien.....	94
▪ 4.5.4. Het beroep van leerkracht aantrekkelijk houden	94
▪ 4.5.5. Modernisering en hervorming van het hoger onderwijs	94
▪ 4.5.6. Prikkels geven om LLL en tweedekansonderwijs te volgen.....	95
▪ 4.5.7. Flexibele leertrajecten aanbieden, onder meer door ontwikkelen van nationale kwalificatiekaders en partnerschappen tussen onderwijs en arbeidsmarkt.....	95
▪ 4.5.8. Uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur en HBO5/SE-n-SE experimenten.....	95
▪ 4.5.9. Verhogen van de leermobiliteit van jongeren en leerkrachten/docenten	96
Hoofdstuk 5. Levenskwaliteit van een hoog niveau (richtsnoer 10)	97
5.0. Beschrijving van de bottlenecks voor de levenskwaliteit in Vlaanderen	97
5.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie	97
5.2. Armoedebestrijding	98
▪ 5.2.1. Voorkomend en participatief beleid	99
▪ 5.2.2. Bijzondere accenten: kinderen en ouderen in armoede	101
▪ 5.2.3. Toegankelijkheid van maatschappelijke dienstverlening.....	102
▪ 5.2.4. Rechten en hun (automatische) toekenning.....	103
▪ 5.2.5. Inkomen	104
▪ 5.2.6. Schuldoverlast	104
▪ 5.2.7. Gezondheid en welzijn.....	105
▪ 5.2.8. Thuisloosheid	105
▪ 5.2.9. Iedereen toegang bieden tot onderwijs van goede kwaliteit	105
▪ 5.2.10. Betaalbaar wonen in Vlaanderen bevorderen.....	106
▪ 5.2.11. Werk	107
5.3. Het waarborgen van gelijke kansen en het bestrijden van discriminatie	109
5.4. Immigranten willen en kunnen participeren aan de Vlaamse samenleving	110
Hoofdstuk 6: De bijdrage van de Europese Structuurfondsen aan Europa 2020 binnen Vlaanderen	111

Bijlage 1 :overzicht indicatoren Vlaams Hervormingsprogramma 2020

Bijlage 2: doelstellingen Europa 2020 (Vlaamse indicatoren in Europees vergelijkend perspectief)

Bijlage 3 : indicatoren Pact voor de Euro

Situering

De Europese agenda stond in het jaar 2010 volledig in het teken van de Europa 2020 strategie, Met haar mededeling van 3 maart 2010 gaf de Europese Commissie het startsein. De nieuwe strategie van de Europese Unie voor jobs en slimme, duurzame en inclusieve groei zal Europa helpen de crisis te boven te komen en de Europese economie voorbereiden op de komende 10 jaar.

Tijdens de Europese Lenteraad van 25 en 26 maart 2010 bereikten Europese staats- en regeringsleiders een akkoord over de Europa 2020 strategie, die bestaat uit 3 prioriteiten, 5 kerndoelstellingen en 7 vlaggenschipinitiatieven. Op de Europese Raad van 17 juni werd de strategie vervolgens formeel aangenomen.

De Europa 2020 strategie is gebaseerd op drie samenhangende en elkaar versterkende prioriteiten: slimme groei – voor een economie op basis van kennis en innovatie; duurzame groei – voor een koolstofarme, concurrerende economie waarin zuinig wordt omgesprongen met hulpbronnen; en groei voor iedereen– voor een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie.

De vijf hoofddoelstellingen van de Europa 2020 strategie zijn¹:

- ernaar streven de arbeidsparticipatie voor vrouwen en mannen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar op 75% te brengen, onder meer door middel van een grotere participatie van jongeren, ouderen en laaggeschoolden en een betere integratie van legale migranten;
- de voorwaarden voor onderzoek en ontwikkeling verbeteren, meer bepaald met het doel de gecombineerde publieke en private investeringen in deze sector op 3% van het BBP te brengen; de Commissie zal een indicator ontwikkelen die de O&O- en de innovatie-intensiteit weergeeft;
- de uitstoot van broeikasgassen met 20% verminderen ten opzichte van 1990; het aandeel van hernieuwbare energiebronnen in het finale energieverbruik tot 20% opvoeren; en toewerken naar een verbetering van de energie-efficiëntie met 20%; de EU zal een besluit nemen om uiterlijk in 2020 tot een verlaging te komen met 30% ten opzichte van 1990 als voorwaardelijk aanbod met het oog op een wereldwijde en brede overeenkomst voor de periode na 2012, op voorwaarde dat andere ontwikkelde landen zich tot vergelijkbare emissiereducties verbinden en dat ontwikkelingslanden een bijdrage leveren die in verhouding staat tot hun verantwoordelijkheden en capaciteiten;
- onderwijsniveaus verhogen, in het bijzonder door ernaar te streven de schooluitval onder 10% te brengen en door het aandeel van de bevolking in de leeftijdsgroep 30-34 jaar dat tertiair of gelijkwaardig onderwijs heeft voltooid op te trekken tot ten minste 40%;
- sociale insluiting bevorderen, met name door armoedereductie, door ernaar te streven ten minste 20 miljoen mensen een uitweg uit het risico op armoede en uitsluiting te bieden.²

¹ Conclusies van de Europese Raad van 17 juni 2010.

Dit zijn de vijf leidende doelstellingen voor de lidstaten én de Unie. Er wordt dan ook over 'gedeelde doelstellingen' gesproken. Aan de hand van de streefcijfers zal de Europese Commissie jaarlijks de vorderingen toetsen.

De zeven vlaggenscheppen vergen maatregelen en initiatieven van zowel de Europese Unie als de lidstaten. Beide moeten hun inspanningen op dit vlak coördineren, zodat ze elkaar kunnen versterken:

- "Innovatie-Unie"
- "Jeugd in beweging"
- "Een digitale agenda voor Europa"
- "Efficiënt gebruik van hulpbronnen"
- "Industriebeleid in een tijd van mondialisering"
- "Een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen"
- "Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting"

De 27 lidstaten zijn zeer divers. Zo zijn er lidstaten die nu al sommige doelstellingen behalen, terwijl andere nog een hele weg af te leggen hebben. In tegenstelling tot de Lissabonstrategie is de Europa 2020-strategie niet gebaseerd op het 'one-size-fits-all' principe. De Europa 2020-strategie houdt rekening met de respectieve startpositie en nationale omstandigheden van de lidstaten. Daarom hebben lidstaten de 5 kerndoelstellingen vertaald naar eigen nationale doelstellingen, rekening houdende met de nationale omstandigheden, en het respectievelijk ambitieniveau.

In hun Nationale Hervormingsprogramma's (NHP's) zullen de lidstaten de maatregelen beschrijven die noodzakelijk zijn om hun nationale EU2020-doelstellingen te behalen. De 10 geïntegreerde richtsnoeren voor het economisch en werkgelegenheidsbeleid vormen het kader voor de uitvoering van de Europa 2020-strategie en de hervormingen op lidstaatsniveau.

De Europa 2020 strategie kreeg ook een krachtiger governancekader mee om de strategie snel en efficiënt te kunnen uitvoeren. Het governancekader omvat o.m. een versterkt toezicht op EU-niveau om macro-economische uitdagingen aan te pakken, gecombineerd met een thematische benadering om groeibevorderende structurele hervormingen te versnellen. De Europese Raad krijgt een sturende rol. Eenmaal per jaar zal ze op basis van de monitoring van de Europese Commissie en het werk in de raad een algehele evaluatie maken van de vorderingen, zowel op niveau van de unie als op niveau van de lidstaten.

Het sleutelement van de versterkte governance is de introductie van een "**Europees Semester**" dat in januari 2011 met het **Annual Growth Survey** of 'jaarlijkse groeianalyse' een aanvang nam. In de Annual Growth Survey richt de Europese Commissie zich op een geïntegreerde aanpak van het economisch herstel met 10 prioritaire acties voor de korte termijn geconcentreerd rond de volgende drie hoofdpunten: de noodzaak van een strikte

² De populatie wordt gedefinieerd als het aantal personen met een risico op armoede of uitsluiting volgens drie indicatoren (armoederisico, materiële deprivatie, werkloze huishoudens), waarbij de lidstaten hun nationale doelen aan de hand van de meest geschikte van deze indicatoren kunnen bepalen, rekening houdend met hun nationale omstandigheden en prioriteiten.

begrotingsconsolidatie ter versterking van de macro-economische stabiliteit (prioritaire acties 1 t.e.m.3), hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid (prioritaire acties 4 t.e.m. 7) en het nemen van groeiversterkende maatregelen (prioritaire acties 8 t.e.m. 10):

1. Rigoureuze begrotingsconsolidatie;
2. Corrigeren van macro-economische onevenwichtigheden;
3. Toezien op de stabiliteit van de financiële sector;
4. Werk aantrekkelijker maken;
5. Hervorming van de pensioenstelsels;
6. Werklozen weer aan het werk krijgen;
7. Zorgen voor een evenwicht tussen veiligheid en flexibiliteit (in de arbeidsmarkt);
8. Het potentieel van de eengemaakte markt ten volle benutten;
9. Particulier kapitaal aantrekken om de groei te financieren;
10. Zorgen voor toegang tot energie tegen een schappelijke prijs.

De meeste maatregelen hebben betrekking op federale bevoegdheden, maar een aantal (voornamelijk deze opgenomen in het kader van de hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid en het nemen van groeiversterkende maatregelen) hebben ook een duidelijke link met Vlaamse bevoegdheden. In dit hervormingsprogramma worden dan ook onder de hoofdstukken 2 (een efficiënt en doeltreffend bestuur), 3 (een competitieve en duurzame economie) en 4 (meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen) verschillende maatregelen opgenomen die op de 3 hoofdpunten en de daaronder vallende 10 prioritaire acties inspelen.

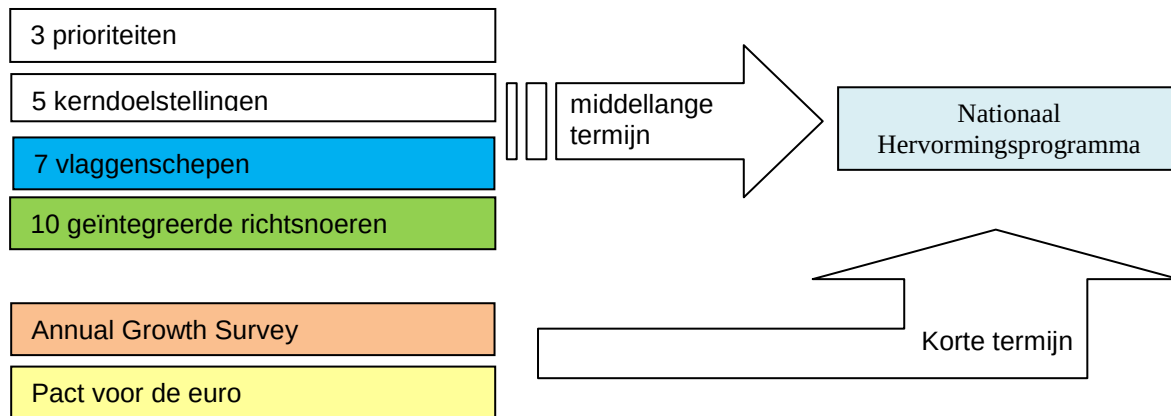
Op de Europese Raad van 11 maart 2011, schaarden de lidstaten van de Eurozone zich achter een **Pact voor de euro** om de economische pijler van de monetaire unie te versterken, een nieuwe vorm van coördinatie van het economische beleid in de eurozone tot stand te brengen, het concurrentievermogen te verbeteren, en aldus tot een grotere mate van convergentie te komen. Het Pact is gebaseerd op 4 leidende beginselen:

- het zal sporen met de bestaande economische governance in de EU, deze versterken en tegelijkertijd een meerwaarde bieden;
- het is doel- en actiegericht en betrekking hebben op prioritaire beleidsterreinen die cruciaal zijn voor het stimuleren van de concurrentiekracht en convergentie;
- het bevat elk jaar concrete, nationale verbintenissen die door elke staats- of regeringsleider worden opgenomen en deze verbintenissen worden politiek gemonitord door de betrokken staats- en regeringsleiders van de eurozone en deelnemende landen op basis van een verslag van de Europese Commissie en;
- het respecteert de integriteit van de Interne Markt.

De lidstaten van de Eurozone zullen alle noodzakelijke maatregelen nemen om de volgende 4 doelstellingen te realiseren, met name (1) het verbeteren van het concurrentievermogen,(2) het stimuleren van de werkgelegenheid, (3) het verder bijdragen tot de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en (4) het versterken van de financiële stabiliteit.

Hoewel elke lidstaat verantwoordelijk blijft voor de keuze van een set concrete beleidsmaatregelen om de 4 doelstellingen te verwezenlijken, moet daarbij bijzondere aandacht uitgaan naar de eventuele maatregelen die voor de 4 doelstellingen in het Pact voor de Euro zijn opgenomen. Het moet gaan om concrete maatregelen te realiseren binnen

de 12 maanden. De verbintenissen moeten ook terug te vinden zijn in de jaarlijks in te dienen nationale hervormingsprogramma's en nationale stabiliteitsprogramma's, die in het kader van het Europees semester door de Commissie, de Raad en de Eurogroep zullen worden beoordeeld. Heel wat van de voorgestelde maatregelen die de 4 doelstellingen mee moeten realiseren, hebben betrekking op federale bevoegdheden, maar er zijn ook verschillende maatregelen die Vlaamse bevoegdheden raken en als dusdanig in het voorliggende Vlaams Hervormingsprogramma worden opgenomen.

Het Europees Semester houdt in dat de nationale hervormingsprogramma's en de stabiliteitsprogramma's in de toekomst op elkaar worden afgestemd, zowel inhoudelijk als qua tijdslijn. Het jaar 2010 was een overgangsjaar. In november 2010 dienden de lidstaten hun draft NHP's in bij de Europese Commissie. In april 2011 verwacht de Europese Commissie de definitieve NHP's. In juni van elk jaar zal de Europese Commissie aanbevelingen uitbrengen over de Nationale Hervormingsprogramma's (en stabiliteits -en convergentieprogramma's), die in april gelijktijdig door de lidstaten bij haar moeten worden ingediend.

Concreet bevat dit Vlaams Hervormingsprogramma (VHP) de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen en de daarmee verbonden maatregelen om deze doelstellingen te realiseren. In het VHP wordt eveneens aandacht besteed aan maatregelen die ingevolge de Annual Growth Survey en het Pact voor de Euro op korte termijn (binnen de 12 maanden) moeten worden genomen. Het Pact 2020 en ViA vormen samen het (Vlaams) kader voor beleidsinitiatieven en maatregelen in Vlaanderen (tijdshorizon 2020). Met het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 "Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame en warme samenleving", wil de Vlaamse Regering niet alleen de gevolgen van de economische crisis daadkrachtig aanpakken, maar ook concreet uitvoering geven aan Vlaanderen in Actie (ViA), het legislatuuroverstijgende programma van de Vlaamse Regering om Vlaanderen tegen 2020 naar de top 5 van de Europese regio's te leiden. Om de uitvoering van ViA structureel te verzekeren werd begin 2009 het Pact 2020, dat 20 doelstellingen met concrete streefcijfers bevat in Vlaanderen door de regering en alle maatschappelijke partners ondertekend. ViA en het Pact 2020 hebben net als de nieuwe Europa 2020- strategie 2020 als tijdsperspectief, wat o.a. voor het monitoren van de voortgang in het realiseren van de Europa 2020-doelstellingen in Vlaanderen van bijzonder belang is.

Hoofdstuk 1. Governance van de Vlaamse Europa 2020 strategie

1.0. Aanloop naar de Europa 2020-strategie.

In de periode 2000-2010 volgde Vlaanderen de Lissabonstrategie van zeer nabij op. Als één van de enige regio's binnen de Europese Unie heeft Vlaanderen eigen hervormingsprogramma's en voortgangsrapporten. Vlaanderen communiceerde hierover d.m.v. jaarlijkse Lissabonbrochures en een Lissabonwebsite en organiseerde ook specifieke initiatieven, waarbij o.a. kan verwezen worden naar de organisatie van een conferentie "Lisbon is a region" in november 2008. Jaarlijks gaf de minister-president het Vlaams parlement een toelichting over de stand van zaken betreffende de uitvoering van de Lissabonstrategie in Vlaanderen.

Vlaanderen leverde ook een belangrijke input aan de nationale hervormingsprogramma's en voortgangsrapporten en nam verder ook actief deel aan de jaarlijkse bilaterale ontmoetingen met de Europese Commissie. Tijdens deze ontmoetingen tussen de Europese Commissie enerzijds en de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten anderzijds werd jaarlijks de stand van zaken betreffende de uitvoering van de Lissabonstrategie in België besproken. Vlaanderen nam van bij de aanvang (2006) ook actief deel aan de Lissabonactiviteiten van het Comité van de Regio's (CoR) en dit binnen het kader van het Lisbon Monitoring Platform (LMP).

Deze initiatieven weerspiegelen de sterke aandacht die de Vlaamse overheid in de periode 2000-2010 aan de Lissabonstrategie besteedde en op deze ingeslagen weg zal de Vlaamse Regering verder gaan zo blijkt uit het Vlaams regeerakkoord:

*"De regering zal op basis van de doelstellingen en de doorbraken van ViA, in overleg met de sociale partners en de federale regering, de sociaaleconomische hervormingen in het kader van de Lissabonstrategie voortzetten. Vlaanderen zal, met ViA als referentiekader, ook meewerken aan de verdere voorbereiding van een nieuwe Lissabonstrategie op Europees niveau. De klemtoon voor Vlaanderen ligt daarbij op het realiseren van economische innovatie en op een geïntegreerd arbeidsmarktbeleid."*³

Op 15/01/2010 formuleerde de Vlaamse Regering een standpunt t.a.v. de bevraging van de Europese Commissie over de opvolger van de Lissabonstrategie. De Vlaamse Regering formuleerde zowel een aantal voorstellen op het vlak van governance als op inhoudelijk vlak. In het voorjaar van 2010 leverde de Vlaamse overheid een bijdrage aan de federale input voor de nieuwe Europa 2020-strategie (o.a. inzake beleidsaccenten en vaststellen van de 5 targets voor België). Op 29 oktober 2010 nam de Vlaamse Regering akte van een ontwerp van Vlaams hervormingsprogramma⁴, dat eveneens als input fungeerde voor het ontwerp van nationaal hervormingsprogramma van november 2010.

³ De Vlaamse Regering 2009-2014. Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame en warme samenleving, pag. 24

⁴ VR 2010 2910 MED.0524

1.1.De Vlaamse invulling van de governance-dimensie van de Europa 2020-strategie

1.1.1. Situering

Vlaanderen zal ook bij de nieuwe Europa 2020-strategie **ownership** opnemen. De Europa 2020-strategie is dan ook het Europees referentiekader voor het verder tot stand brengen van structurele hervormingen. De 5 te behalen Europa 2020-targets, raken allemaal aan Vlaamse bevoegdheden. Vlaanderen geeft in dit hervormingsprogramma de belangrijke structurele hervormingen aan die noodzakelijk zijn om de 5 targets tegen 2020 in Vlaanderen te behalen. D.m.v. jaarlijkse voortgangsrapporten zal de evolutie geschetst worden ten aanzien van de 5 targets. Er werden de afgelopen jaren met Vlaanderen in Actie en het Pact 2020 reeds belangrijke stappen gezet om van Vlaanderen tegen 2020 een Europese topregio te maken.

Het voorliggende Vlaams Hervormingsprogramma heeft een **tijdshorizon** tot 2014. Dit valt op deze manier niet alleen samen met het einde van de legislatuur van de huidige Vlaamse Regering, maar ook met de door de Europese Commissie in het vooruitzicht gestelde mid-term review van de Europa 2020-strategie.

Er zal ook verder ingezet worden op een goede **communicatie van de Vlaamse Europa 2020-strategie** via de Europa 2020-webpagina van de ViA-website (www.vlaandereninactie.be/europa2020), de opmaak van brochures en het opzetten van Europa2020-activiteiten (studiedagen, workshops,...).

Er zal in het bijzonder ook geïnvesteerd worden in het **versterken van het draagvlak** van de Europa 2020-strategie in Vlaanderen. Hieronder (1.1.2) wordt aangegeven hoe het maatschappelijk middenveld en de lokale actoren betrokken werden bij het opstellen van een definitief Vlaams Hervormingsprogramma.

1.1.2. Versterken van het draagvlak

Net zoals dit bij de Lissabonstrategie het geval was, zal de Vlaamse Regering het **Vlaams Parlement** informeren over de Vlaamse Europa 2020-strategie. Zo vond er op 23 februari 2011 een gedachtewisseling plaats over het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma in de bevoegde Commissie⁵ van het Vlaams Parlement.

Om het **draagvlak** voor de nieuwe Vlaamse Europa 2020-strategie zo groot mogelijk te maken, zullen de sociale partners –zoals in het verleden- van nabij worden betrokken. Dit zal gebeuren in het kader van de SERV (VESOC). Er werd in het kader van dit hervormingsprogramma nog een bijkomende stap gezet. De **(boven)lokale besturen** en het **middenveld** werden tijdens een rondetafelconferentie op 22 februari 2011 bij de opmaak van het Vlaams Hervormingsprogramma betrokken. Deze conferentie had tot doel van bij de aanvang van de nieuwe strategie een draagvlak bij deze actoren te creëren. Tijdens 2

⁵ De Commissie Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie

thematische rondetafelgesprekken kregen de deelnemers de gelegenheid om aan te geven hoe zij denken bij te dragen aan het bereiken van de Vlaamse doelstellingen. Op deze manier wordt ook gevolg gegeven aan de oproep van de Europese Lenteraad van 2010 om het draagvlak voor de nieuwe strategie te versterken.

Uit de besprekingen tijdens de rondetafelconferentie kwam duidelijk de positieve waardering van de (bovenlokale) besturen en het middenveld naar voor om bij de opmaak van het Vlaams Hervormingsprogramma te worden betrokken. Er werden ook een aantal voorstellen en aandachtspunten op zowel procesmatig als inhoudelijk vlak geformuleerd:

- Een algemene vraag om ook in de toekomst bij de Vlaamse Europa 2020-strategie te worden betrokken;
- De (boven)lokale besturen kunnen op verschillende terreinen een meerwaarde betekenen zoals o.a. investeringen in de lokale economie met (positieve) impact op de lokale werkgelegenheid, materialenbeleid, lokaal beleid ten aanzien van kwetsbare doelgroepen...) en willen graag partners worden in het beleid;
- Een algemene bezorgdheid werd geuit ten aanzien van de beschikbare middelen om de structurele hervormingen uit het VHP te kunnen realiseren, in een context van besparingen.
- De (boven)lokale besturen betekenen op verschillende terreinen een meerwaarde zoals o.a. investeringen in de lokale economie met (positieve) impact op de lokale werkgelegenheid, materialenbeleid, lokaal beleid ten aanzien van kwetsbare doelgroepen...) en willen graag partners worden in het beleid,
- Er wordt bijzondere aandacht gevraagd voor het de jonge werklozen, een thematiek waarmee steden vaak geconfronteerd worden
- Wat ondernemerschap betreft ging o.a. aandacht naar de jongere ondernemer en de problematiek van de herstarters.
- Wat onderwijs betreft werd o.a. gewezen op het belang van andere dan arbeidsmarktcompetenties, zoals de competenties van niet-formeel leren
- Wat armoede betreft werd tevredenheid geuit ten aanzien van sterkere visie ten aanzien van armoede en de Vlaamse doelstellingen, die ambitieus zijn, maar nodig (bijvoorbeeld lange wachtlijsten voor sociale woningen).
- Wat O&O en innovatie betreft is de nood aan meer focus de belangrijkste conclusie. Vanuit het middenveld meegegeven dat zij een faciliterende rol kunnen spelen in de afbakening van clusters en speerpunt domeinen.
- Wat het klimaat en energiepakket betreft werd gewezen op de nood aan meer interbestuurlijke dialoog ter bevordering van de interactie tussen Vlaams en lokaal beleid.

De tijdens de conferentie ontstane dynamiek leidde ook tot een suggestienota van de RESOC / SERR Midden-West-Vlaanderen waarin een aantal concrete suggesties werden gedaan m.b.t. het Vlaams Hervormingsprogramma.

Hierna worden de hoofdboodschappen van de adviezen van de bevroagde strategische adviesraden (SERV, VRWI, SARIV, WGG, VLOR, MINA) over het ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma weergegeven.

Advies WGG (23 december 2010):

De adviesraad drukt haar tevredenheid uit over het ontwerp VHP en verwacht dat de relevante actoren ook verder betrokken worden bij de monitoring en evaluatie ervan. De WGG spitst haar advies toe op enerzijds de doelstellingen inzake de verbetering van de voorwaarden voor O&O en anderzijds het bevorderen van de sociale insluiting. De WGG is tevreden dat het innovatieconcept wordt opengetrokken naar niet-technologische innovatie en gericht is op maatschappelijke relevantie voor nieuwe uitdagingen. Er moet volgens de adviesraad werk gemaakt worden van innoverende dwarsverbindingen tussen de welzijns- en gezondheidssectoren en verder geeft de adviesraad aan dat er ook nood is aan wetenschappelijk onderzoek rond eerstelijnsgezondheidszorg en ontwikkeling van innovatieve middelen in die sector. De WGG gaat ook in op de bevordering van sociale insluiting en vindt het positief dat de Vlaamse Regering concrete, meetbare doelstellingen vooropstelde. De raad wijst verder op het belang van de armoedetoets en wil naast de link armoede en werk, ook de link tussen armoede en gezondheid benadrukken. De WGG wijst verder op het belang van betaalbare zorg, de toegankelijkheid van de zorg en het belang om de zorgverzekering te behouden en te versterken.

Advies SERV (19 januari 2011):

Globaal gezien is de beoordeling van de SERV t.a.v. het ontwerp van VHP positief. Er werd immers bij de opmaak van het VHP met verschillende punten uit het advies van de SERV van 15 september 2010 rekening gehouden. In zijn advies van 19 januari 2011 waardeert de SERV dat de Vlaamse Regering het Pact 2020 als langetremijnreferentiekader gebruikt waartegen het VHP moet worden afgewogen. De SERV wil nog een stap verder gaan en stelt dat het uitvoeringsplan van het Pact 2020 het centrale beleidsdocument moet zijn waartegen alle prioritaire beleidsacties, zoals ook het VHP, worden gekaderd. De SERV gaat vervolgens in op de 4 centrale hoofdstukken van het VHP.

Wat het hoofdstuk “efficiënt en doeltreffend bestuur” betreft, onderschrijft de SERV de maatregelen die opgenomen zijn in het VHP worden.

Inzake het hoofdstuk “competitieve en duurzame economie”, onderschrijft de SERV de voorgestelde maatregelen in het ontwerp van VHP die uitvoering moeten geven aan richtsnoer 4 (O&O en innovatie). Wat richtsnoer 5 (zuiniger omgaan met hulpbronnen) betreft, stelt de SERV dat indien het milieu- en energiebeleid werkelijk als een motor voor groei en werkgelegenheid moet fungeren, er bovenop de in het VHP opgenomen maatregelen er een meer expliciete strategie nodig waarin het milieu- en energiebeleid vanuit een langetermijnperspectief wordt afgestemd op de sociaaleconomische bonuseffecten die men wil realiseren. Er zijn volgens de SERV daarom bewuste, slimme keuzes nodig om tegelijk te werken aan een substantiële verhoging van de energie-efficiëntie en milieuvriendelijke energieopwekking, een verbetering van de energiebevoorradingszekerheid, een optimale benutting van economische groeikansen en nieuwe joboportunities en een rechtvaardige verdeling van de kosten en baten. Verder mist de SERV in de opsomde lijst van beleidsinitiatieven aandacht voor enkele belangrijke aspecten waaronder een risicoanalyse inzake de energiebevoorrading in Vlaanderen, een structurele monitoring van de energiekosten en de versterking van de marktwerking. Procesmatig herhaalt de SERV de noodzaak van voldoende en tijdig maatschappelijk debat over elk van de bovenvermelde dossiers, ondersteund door scenario-analyses en goede RIA-processen. De SERV steunt de in het ontwerp VHP opgenomen maatregelen die uitvoering geven aan richtsnoer 6 (ondernemingsklimaat), maar vraagt dat bij de invulling

van het VHP meer rekening wordt gehouden met eerdere adviezen die de SERV inzake het nieuwe en toekomstige industrieel beleid formuleerde.

M.b.t. het hoofdstuk “Meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen”, geven de in het ontwerp van VHP opgenomen maatregelen inzake richtsnoer 7 (arbeidsmarktparticipatie) uitvoering aan de in het Pact 2020 opgenomen doelstellingen. De SERV is vragende partij om de Pact 2020-doelstellingen inzake werkzaamheid en werkbaarheid expliciet te vermelden. De SERV gaat akkoord met de onder richtsnoer 8 (geschoolde beroepsbevolking en LLL) opgenomen maatregelen, maar vraagt een aantal kleinere aanpassingen en verduidelijkingen inzake het persoonlijk ontwikkelingsplan, het strategisch competentiebeleid en de opvolging van de Competentieagenda 2010. Wat richtsnoer 9 (onderwijs en opleiding) betreft, stelt de SERV dat het VHP de juiste klemtonen legt, maar vraagt nog een aanpassing inzake een aandeel werkplekleren in alle onderwijsrichtingen in de derde graad, de uitbouw van een kwaliteitsborgsysteem en tenslotte de hervorming van het secundair onderwijs

Wat het laatste hoofdstuk “Levenskwaliteit van hoog niveau” betreft, ondersteunt de SERV het ontwerp van VHP waarin de wordt voorzien om de maatregelen op het vlak van armoedebestrijding op een structurele en gecoördineerde wijze te realiseren. De SERV dringt er op aan dat het VAPA op korte termijn daadwerkelijk concreet wordt gemaakt en dringt er tenslotte ook op aan dat Vlaanderen de uitbouw van een performant vlaggenschip sociale inclusie, de versterking van de OCM en o.a. inzake het post 2013 cohesiebeleid de strijd tegen de armoede en sociale uitsluiting hoog op de Europese agenda te houden.

Advies VRWI (27 januari 2011):

De VRWI formuleerde een algemeen positief advies t.a.v. het voorliggende ontwerp van VHP. Bij het opstellen van het definitief VHP vraagt de VRWI aandacht voor vier bekommernissen. Een eerste bekommernis heeft betrekking op het bewaren van de beleidscoherentie en het uitvoeren van beleidsplannen. Als tweede bekommernis stelt de VRWI het opstellen van een groeipad naar de 1% norm voor de publieke O&O investeringen voorop. Het heeft daartoe midden februari 2011 6 scenario's uitgetekend. Voor de private O&O- investeringen kan de overheid ook een belangrijke bijdrage leveren door te zorgen voor een gunstig investeringsklimaat. Een derde bekommernis heeft betrekking op de strategische focus en het maken van keuzes. De VRWI geeft aan dat keuzes maken maar een eerste stap is en de volgende stap deze is van de noodzakelijke concretisering en realisatie van die keuzes. De VRWI geeft aan dat de beschrijving van de wijze waarop de ondersteuning door de Vlaamse overheid zal gebeuren, ontbreekt. In een laatste bekommernis wijst de VRWI op de noodzaak om het Vlaams innovatiebeleid internationaal in te bedden.

Advies MINA (24 februari 2011):

Het advies van de Minaraad spitst zich voornamelijk toe op de vormgeving van de Europa 2020-strategie op Europees niveau, en richt haar aanbevelingen vooral op het eigenlijke Vlaams beleid waarmee het Europees klimaat –en energiepakket 20-20-20 wordt geïmplementeerd. Een van de centrale aanbevelingen van de MINA raad heeft betrekking op de tijdshorizon. De Minaraad vraagt Vlaanderen bij de implementatie van het Vlaams hervormingsprogramma 2050 als perspectief te zien, structurele hervormingen vragen immers een langetermijnvisie. De raad waardeert het kerninitiatief “Efficiënt omgaan met

natuurlijke hulpbronnen” als een stap in de goede richting, maar betreurt dat “zuiniger omgaan met natuurlijke hulpbronnen” niet is opgenomen als een van de centrale streefcijfers van de Europa 2020-strategie. De raad vraagt ook dat in het VHP een bredere invulling wordt gegeven aan “natuurlijke hulpbronnen” dan het streven naar materiaal en energie-efficiëntie. De raad wenst dat Vlaanderen bij de implementatie ook aandacht heeft voor het beheer van en het zuinig omgaan met natuurlijke hulpbronnen zoals water en biodiversiteit. Met betrekking tot het Vlaams klimaat –en adaptatieplan vraagt de MINA stakeholders systematisch en tijdig te betrekken bij de voorbereiding ervan. De Minaraad vraagt tevens dat bij de opmaak van het klimaatbeleidsplan, een langetermijnvisie wordt gehanteerd.

Advies Sariv (2 maart 2011):

De Raad heeft kunnen vaststellen dat er een dynamiek en een bereidheid aanwezig is om werk te maken van de uitdagingen. De Raad stelt dat dit hervormingsprogramma een veelheid van acties en beleidsvoornemens bevat, en dat dit programma de leidraad moet vormen voor het maken van keuzes voor inzet van middelen, ervan uitgaande dat de Vlaamse Regering volgend jaar opnieuw over enige budgettaire marge zal beschikken. De voornaamste bekommernis van de Raad is dat de internationale dimensie in het Vlaams Hervormingsprogramma ondergesneeuwd dreigt te geraken door de vaak sterk sectorale binnenlandse focus van de verschillende initiatieven.

Advies VLOR (3 maart 2011):

In haar advies van 3 maart 2011 vraagt de VLOR om de actie en beleidslijnen uit het Vlaams Hervormingsprogramma, om te zetten in concreet beleid. De VLOR haalt ook een aantal incoherenties aan waardoor er haar inziens tegenstrijdige signalen worden uitgestuurd, bijvoorbeeld heeft Vlaanderen grote ambities op vlak van levenslang leren, en anderzijds wordt het gebruik van opleidingscheques ingeperkt. De VLOR beklemtoont dat zij naast haar maatschappelijke functies, waarnaar de Europa 2020-strategie herhaaldelijk naar verwijst, ook een pedagogische doelen realiseert. Beide opdrachten, de pedagogische en de maatschappelijke, staan soms op gespannen voet. De VLOR waardeert de inspanningen van de Vlaamse Regering om het draagvlak te vergroten en meerbepaald te overleggen met sociale partners en het middenveld. De VLOR wenst eveneens op relevante momenten tijdens het proces advies te kunnen geven.

1.1.3. Algemene conclusies

Het betrekken van de lokale besturen, het maatschappelijk middenveld en de relevante strategische adviesraden leverde een waardevolle input en meerwaarde op voor het opstellen van een definitief Vlaams Hervormingsprogramma. Hieronder volgen een aantal algemene conclusies uit de adviezen en de rondetafelconferentie:

- Het engagement van de Vlaamse Regering t.a.v. de Europa 2020-strategie en het nastreven van de doelstellingen, wordt zeer positief onthaald.
- De betrokkenheid van het middenveld, de (boven)lokale besturen en de strategische adviesraden bij de Vlaamse Europa 2020-strategie werd bijzonder gewaardeerd. Er zal onderzocht worden hoe interbestuurlijk overleg en andere initiatieven het

draagvlak in de toekomst voor de Vlaamse Europa 2020-strategie verder kunnen versterken

- De aansluiting van de Vlaamse Europa 2020-strategie bij Vlaanderen in Actie en het Pact 2020 wordt positief beoordeeld. Zodoende kan de beleidscoherentie verzekerd worden.
- Er bestaat ruime consensus over de Vlaamse doelstellingen, er is wel nood aan verdere opheldering wat betreft het klimaat –en energiepakket (20-20-20 doelstellingen).
- Op basis van de adviezen van de strategische adviesraden en de rondetafelconferentie werden verschillende geformuleerde voorstellen structureel opgenomen in het VHP. Zo kan o.a. verwezen worden naar:
 - het centraler plaatsen van de werkbaarheidsdimensie in het hoofdstuk betreffende werkgelegenheid;
 - de opname van maatregelen inzake het stimuleren van loopbanen in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie in het secundair en hoger onderwijs;
 - het belang van het correct meerekenen van de waarde van de (negatieve of positieve) impact op natuur en andere milieu-effecten in maatschappelijke kosten baten analyses;
 - de opname van maatregelen inzake armoede en inkomen in het algemeen en het belang van basisdecreet m.b.t. de Vlaamse sociale bescherming;
 - het onderbouwen van de aangebrachte focus en duidelijke keuzes in het innovatiebeleid;
 - de opname van maatregelen inzake de internationale dimensie van ondernemen;
 - het belang van de bijdrage van (boven)lokale besturen en meer bepaald steden aan de Europa 2020-strategie.

1.2.De bijdrage van de Vlaamse overheid aan de Europa 2020-werkzaamheden van de federale overheid en het Comité van de Regio's

Vlaanderen heeft een kwalitatieve inbreng gedaan bij de opmaak van de federale hervormingsprogramma's en zal deze samenwerking ook de komende jaren verderzetten. Vlaanderen zal ook actief deelnemen aan ontmoetingen met de Europese Commissie over de opvolging van de uitvoering van de hervormingsprogramma's.

Ook op Europees vlak, zal Vlaanderen een constructieve bijdrage blijven leveren aan de Europa 2020-activiteiten van het Comité van de Regio's.

1.3.De benchmarking van de Europa 2020-doelstellingen: Vlaanderen in Europees perspectief

Hieronder worden de Vlaamse doelstellingen in het kader van de Europa 2020-strategie beschreven. De basis hiervoor ligt grotendeels vervat in de doelstellingen die afgesproken zijn in het kader van het Pact 2020. De 5 kerndoelstellingen (werkzaamheid, O&O, klimaat- en energie, onderwijs en armoede en sociale uitsluiting) worden doorvertaald in 8 op te volgen kernindicatoren en 13 subindicatoren (zie bijlage 1). In bijlage 2 wordt, aan de hand

van een meer uitgebreide en gedetailleerde analyse, weergegeven waar Vlaanderen zich momenteel bevindt in vergelijking met de EU.

Inzake **werkzaamheidsgraad** (20-64 jaar) wil Vlaanderen ruim 76% halen in 2020 (EU2020-doelstelling: 75%). In het licht van de economische crisis en de demografische ontwikkelingen is de doelstelling van 76% uitdagend maar noodzakelijk. Daartoe moet er werk worden gemaakt van een beleid om het arbeidsaanbod te verhogen en dat kwetsbare groepen aan het werk helpt. De werkzaamheidsgraad in 2009 lag in de EU-27 op 69,1%, in België op 67,1% en in het Vlaamse Gewest op 71,5%. In het kader van het Pact 2020 worden voor de kansengroepen ook specifieke doelstellingen naar voor geschoven.

Inzake **onderwijs** wil Vlaanderen gaan voor 47,8% van de 30-34 jarigen met een diploma hoger onderwijs (EU2020-doelstelling : 40%). In 2009 lag het cijfer voor de EU-27 op 32,3%, voor België op 43,2% en voor Vlaanderen op 43,9%. Inzake vroegtijdig schoolverlaten wil Vlaanderen gaan voor 5,2% (EU2020-doelstelling : 10%). In 2009 lag hier het cijfer voor de EU-27 op 14,4%, voor België op 11,7% en voor het Vlaamse gewest op 8,2%.

Wat de **bruto binnenlandse uitgaven voor O&O** betreft, gaat Vlaanderen resoluut voor de 3%. De bruto binnenlandse uitgaven voor O&O in 2009 lagen voor de EU-27 op 1,91%, voor België op 1,96% en voor het Vlaamse gewest op 2,12%. In de EU (cijfers 2009) zijn Zweden, Denemarken en Finland de enige drie landen die de 3% doelstelling al hebben behaald. Hoewel het Vlaams cijfer van 2,12 (2009) het hoogste is sinds 2003, ligt het nog iets lager dan de waarde in 2002 (2,17%), toen de doelstelling op de Lentetop in Barcelona werd vastgelegd. Vlaanderen blijft pleiten voor indicatoren die gericht zijn op innovatie-intensiteit en op output en zal daarom verschillende subindicatoren in het veld van O&O en innovatie opvolgen. Vlaanderen gaat voor een verdubbeling vanaf 2007 van het aandeel van de omzet gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten voor ondernemingen of organisaties (met 10 of meer werknemers), een stijging van het aandeel innoverende bedrijven, een toename van het aandeel hoogtechnologische goederen in de Vlaamse uitvoer en een toename van de oprichtingsratio.

Het Europese Klimaat- en Energiepakket (**20-20-20-doelstellingen**) bevat drie hoofddoelstellingen: (1) een reductie van de emissies van broeikasgassen met 20% t.o.v. 1990 niveaus (voorwaardelijk tot 30%), (2) een verhoging van de energie-efficiëntie van 20% en (3) een aandeel van 20% hernieuwbare energie. Wat het terugdringen van de broeikasgasemissies betreft, ligt de Belgische doelstelling van emissie van broeikasgassen van niet-ETS sectoren in 2020 op -15% ten opzichte van 2005. Het doel voor Vlaanderen (niet-ETS) wordt nog vastgelegd conform de intern Belgische lastenverdeling. Inzake de vermindering van het energieverbruik gaat Vlaanderen voor minstens 9% energiebesparing in 2016 op basis van het gemiddeld finaal energieverbruik (2001-2005). Voor België bedraagt het aandeel hernieuwbare energie in het totaal bruto finaal energieverbruik in 2020 minstens 13%. Het doel voor Vlaanderen wordt nog vastgelegd conform de intern Belgische lastenverdeling. Vlaanderen streeft ernaar een zo groot mogelijk deel, en bij voorkeur het geheel, van de doelstelling binnenlands te bewerkstelligen. Wat betreft het aandeel groene stroom in de distributieleveringen van elektriciteit heeft Vlaanderen wel al een doelstelling vooropgesteld, nl. 13% in 2020.

Er worden door Vlaanderen ambitieuze doelstellingen naar voor geschoven inzake het bestrijden van de **armoede en sociale uitsluiting**. Het Pact 2020 stelt dat in 2020 het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag ligt in vergelijking met de best presterende EU-27-landen. Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt. De Europa 2020-doelstelling gaat voor een vermindering van het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting met 20 miljoen. Vlaanderen zal werken met de drie indicatoren (armoederisico, ernstige materiële deprivatie, huishoudens met lage werkintensiteit) die door de Europese Raad van juni 2010 zijn voorgesteld. Vlaanderen gaat voor een 30% reductie op de drie indicatoren, zonder dubbeltelling. Deze ambitieuze Vlaamse doelstelling komt overeen met een daling van het aantal armen of sociaal uitgesloten met 280.000 personen tegen 2020.

Op het vlak van kinderarmoede scoort Vlaanderen in 2009 relatief goed (11,4%) in vergelijking met de EU-27 (19,9%) en België (16,6%). De Vlaamse Regering gaat voor een halvering van de kinderarmoede en ontwikkelde hiervoor een indicator. Vlaanderen gaat tegen 2020 voor een daling van het aantal kinderen onder de regionale armoederisicodrempel met 75.000 t.o.v. het totaal aantal van 150.000 kinderen onder de regionale armoederisicodrempel in 2008.

1.4. De AGS en het Pact voor de Euro en de doorvertaling ervan in het VHP

Zoals in de situering reeds werd aangegeven, worden in het voorliggende Vlaams Hervormingsprogramma verschillende maatregelen opgenomen die uitvoering geven aan zowel de AGS als het Pact voor de Euro. Bovendien werd aan de hand van een aantal specifieke indicatoren uit het Pact voor de Euro de positie van Vlaanderen in Europees perspectief geplaatst (zie bijlage 3). Hieronder worden zowel de algemene maatregelen vermeld als een aantal maatregelen die recent werden genomen en die een antwoord kunnen bieden aan de uitdagingen vervat in zowel de AGS als het Pact voor de Euro.

In het AGS is één van de centrale doelstellingen gericht op het nemen van **groeiversterkende maatregelen**. Prioritaire acties die hiermee verbonden zijn hebben betrekking op het ten volle benutten van het potentieel van de eengemaakte markt, het aantrekken van particulier kapitaal om de groei te financieren en het zorgen voor toegang tot energie tegen een schappelijke prijs. Wat het **verbeteren van het concurrentievermogen** betreft, verwijst het Pact naar maatregelen die een link vertonen met Vlaamse bevoegdheden o.a. naar de productiviteitsontwikkelingen, loonakkoorden in de openbare sector, specifieke inspanningen ter verbetering van de onderwijssystemen en ter bevordering van O&O, innovatie en infrastructuur en tenslotte maatregelen ter verbetering van het bedrijfsklimaat.

Er werd door de Vlaamse overheid een programma slagkrachtige overheid ontwikkeld die o.a. de efficiëntie en effectiviteit van de Vlaamse overheid wil versterken.⁶ Er werden 12 sleutelprojecten geselecteerd, waarvan er één betrekking heeft op het versnellen, verbeteren en vereenvoudigen van de processen en procedures voor investeringsdossiers. De

⁶ Zie verder 2.3.

investerings in infrastructuur in het algemeen en mobiliteit en transport in het bijzonder (zie 3.3.7) moeten hiervan de vruchten plukken. Twee andere sleutelprojecten van het meerjarenprogramma (administratieve vereenvoudiging en kwaliteitsvolle regelgeving, de geïntegreerde benadering van ondernemers) geven duidelijk aan dat Vlaanderen ook investeert in een **beter ondernemingsklimaat** (zie 3.4). Concreet zet Vlaanderen hierbij in op meer en sterkere ondernemers (met o.a. het actieplan Ondernemerschap), meer groeiende ondernemingen (zoals de gazellensprong voor groeiondernemingen), het voorzien van instrumenten die bedrijfsinvesteringen mogelijk maken (zoals de aanpassing van de strategische opleidings en investeringssteun en de toegang tot kapitaal (o.a. de uitbreiding van het toepassingsgebied van de winwinlening,...)).

De Vlaamse Regering zal de bestaande sociale en ecologische openbaredienstverplichtingen, waaronder het systeem van groenestroomcertificaten en warmtekrachtcertificaten, evalueren. Daarnaast zal de VREG in nauw overleg treden met de FOD Economie, de CREG en Eurostat met het oog op een verdieping in 2011 van de methodologie van de bestaande benchmarkstudies en prijsmonitoring, in het bijzonder met betrekking tot KMO's. De VREG ontwikkelde bovendien een V-test voor kleine professionele elektriciteitsafnemers. In 2011 zal deze test worden uitgebreid voor aardgas. In het kader van de jaarlijkse marktmonitor wordt werk gemaakt van internationale benchmarking, op basis van samenwerking met collega-regulatoren, voor alle door VREG gemonitorde elektriciteits- en aardgasprijzen.

De Vlaamse Regering ziet de **milieu- en energiedoelstellingen** als hefboomen naar een groenere economie. Op dit vlak kan o.a. verwezen worden naar het opmaken van een tweede actieplan energie-efficiëntie, de verstrenging van de energie-eisen voor nieuwbouw, het vastleggen van een verstrengingspad van de EPB-eisen, het inzetten op groene groei (met o.a. de grondige hervorming van de ecologiepremie (102 miljoen euro voor 2011)), de hervorming van de verkeersfiscaliteit, de oprichting van een Vlaams energiebedrijf, enzovoort.

De Vlaamse overheid neemt verschillende maatregelen voor de **verbetering van de kwaliteit van de onderwijs- en opleidingssystemen** (zie verder 4.5.) zoals het terugdringen van het aandeel vroegtijdige schoolverlaters (met o.a. het Actieplan tegen spijbelen en het decreet leren en werken uit 2008), het ervoor zorgen dat iedere burger de kerncompetenties verwerft die nodig zijn in de kenniseconomie, het voorzien van een aantrekkelijk aanbod van beroepsonderwijs en –opleiding, het beroep van leerkracht aantrekkelijk houden, de modernisering en hervorming van het hoger onderwijs (met een in juli 2010 door de Vlaamse Regering uitgetekend plan voor de komende 12 jaar met volgende acties: de integratie van alle masteropleidingen in de universiteiten -m.u.v. de opleidingen in de kunsten -, extra middelen , de versterking van de mobiliteit van studenten en docenten, de vorming van een geïntegreerde hoger onderwijsruimte in Vlaanderen) , het geven van prikkels om LLL en tweedekansonderwijs te volgen, het aanbieden van flexibele leertrajecten (ontwikkelen van nationale kwalificatiekaders en partnerschappen onderwijs-arbeidsmarkt), de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur en HBO5/SE-n-SE experimenten en tenslotte het verhogen van de leermobiliteit van jongeren en leerkrachten/docenten. Vlaanderen is ambitieuzer dan de Europa 2020-doelstellingen en gaat voor de doelstelling van **5,2% inzake vroegtijdig schoolverlaten en 47,8% van de 30-34 jarigen met een diploma hoger onderwijs**.

De Vlaamse overheid heeft ook een **ambitieuze strategie voor onderzoek en ontwikkeling en innovatie** (zie verder 3.2.) uitgewerkt, waarin een aantal doelstellingen liggen besloten, zoals de focus van innovatiestrategieën en de krachtenbundeling rond speerpunt domeinen (waarbij o.a. kan verwezen worden naar de grote mobiliserende projecten- zoals Flanders' Care, Cleantech, de proeftuin elektrische voertuigen-, de evaluatie van de strategische onderzoekscentra en de samenwerking tussen SOCs en universiteiten), het inzetten op een hogere innovatiekracht van de Vlaamse economie (met o.a. het nieuw industrieel beleid waarbij een productiviteitsoffensief en een versterkt concurrentievermogen, een innovatiebeleid en een infrastructuurbeleid centraal staan en een bedrag van 200 miljoen euro voor het TINA-fonds wordt voorzien), het inzetten op Vlaanderen als sterke netwerkregio voor onderzoek en innovatie, de fundamenteën van de kennisbasis versterken en deze maximaal aanwenden (met o.a. het Vlaams actieplan voor onderzoekers) en tenslotte het boeken van resultaatwinsten door een verbeterde impact, een verhoogde efficiëntie en toenemende middelen. Deze toenemende middelen vertalen zich in de **3% doelstelling** waarvoor Vlaanderen gaat.

Een centrale doelstelling in het AGS heeft betrekking op **hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid**. Prioritaire acties die hiermee verband houden zijn het aantrekkelijker maken van werk, de hervorming van de pensioenstelsels, het weer aan het werk krijgen van werklozen en het zorgen voor een evenwicht tussen veiligheid en flexibiliteit (in de arbeidsmarkt). Wat het **stimuleren van de werkgelegenheid** betreft, geeft het Pact voor de Euro aan dat vorderingen zullen gemeten worden aan de hand van een aantal indicatoren (langdurige werkloosheid, jeugdwerkloosheid, arbeidsparticipatiegraden) en de voorgestelde maatregelen die (in)direct raken aan Vlaamse bevoegdheden hebben betrekking op hervormingen van de arbeidsmarkt (met het oog op het bevorderen van flexizekerheid, het verminderen van zwartwerk en het verbeteren van de arbeidsparticipatie), levenslang leren, belastinghervormingen (zoals het verminderen van de belastingen op arbeid teneinde arbeid lonend te maken en tegelijk de globale belastinginkomsten op peil te houden en maatregelen om het aantal tweeverdieners op de arbeidsmarkt te vergroten).

Vlaanderen zet via een pakket van maatregelen in op een verhoogde **arbeidsmarktdeelnemers van ruim 76%** (zie verder 4.2) waarbij specifiek zal ingezet worden op een verhoogde werkzaamheidsgraad van de kansengroepen (jongeren, ouderen, vrouwen, laaggeschoolden en allochtonen) en waarbij volgende maatregelen worden door de Vlaamse overheid genomen: een sluitend maatpak voor werkzoekenden tot 50 jaar (met o.a. de werk@eliers die voorzien worden voor jongeren met een meer bemiddelbaar profiel die als gevolg van de crisis niet uitgestroomd zijn naar de arbeidsmarkt), specifieke trajecten voor kwetsbare groepen, de vervroeging curatieve aanpak – oriënterende trajectbegeleiding (waarbij de Vlaamse Regering zich engageerde om de (middel)langdurige werkzoekenden vroeger te contacteren en hen een nieuw passend aanbod te doen- wat jaarlijks neerkomt op een passend begeleidings- en opleidingsaanbod voor 16.500 extra (middellang)durige werkzoekenden-, de lancering via het WIP van een oproep oriënterende trajectbegeleiding waarbij werkzoekenden tot 30 jaar die het afgelopen jaar geen begeleiding door de VDAB of een partner hebben gekregen uitgenodigd worden voor een nieuw evaluatiemoment met het oog op een oriënterende toeleiding naar het meest passende traject), de werkervaring voor langdurig werkzoekenden (waarbij jaarlijks aan bijna

3.000 langdurige werkzoekenden een werkervaring van 12 maanden wordt aangeboden en waarbij via het WIP de maatregel voortaan ook wordt opengesteld voor werkzoekenden vanaf 1 jaar werkloosheid, i.p.v. twee jaar voorheen), de individuele beroepsopleiding in de onderneming (met o.a. het realiseren van een groeipad van 11.000 IBO's waarvan kan meegedeeld worden dat met 11801 IBO's het streefcijfer voor 2010 alvast werd behaald.), een systematische begeleiding van werkzoekende 50-plussers, meer activerend herstructureren, resultaatsgerichte opleidings- en tewerkstellingsmaatregelen en een groeipad en hervorming van de sociale economie (het voorzien van 400 bijkomende VTE in de sociale werkplaatsen en de lokale diensteneconomie).

Het bevorderen van de arbeidsmarktdeelname zal eveneens ondersteund moeten worden door een verbetering van de werkbaarheid (zie verder 4.3.). Eén van de maatregelen die Vlaanderen op dit vlak neemt, zijn de investeringen in kinderopvang die er ook moeten toe bijdragen het aantal tweeverdieners op de arbeidsmarkt te vergroten. Ook de investeringen in de competentie-ontwikkeling in functie van de arbeidsmarkt (zie verder 4.4.), moeten er o.a. toe bijdragen dat mensen langer aan de slag blijven. Op dit vlak kan o.a. verwezen worden naar de maatregelen inzake de ontwikkeling van een persoonlijk ontwikkelingsplan, het erkennen van beroepservaringen en verworven competenties, een flexibel en toekomstgericht opleidingsaanbod, een knelpuntenbeleid, sectorconvenants en het stimuleren van loopbanen in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie. Vlaanderen wil in het bijzonder ook inzetten op het verhogen van de **deelname aan levenslang leren** en schuift voor 2020 de **15%-doelstelling** naar voor (25-64-jarigen).

In de AGS neemt de noodzaak van een **strikte begrotingsconsolidatie ter versterking van de macro-economische stabiliteit** een centrale plaats in.. Prioritaire acties die hiermee samenhangen hebben betrekking op een rigoureuze begrotingsconsolidatie, het corrigeren van macro-economische onevenwichtigheden en het toezien op de stabiliteit van de financiële sector. Wat de **houdbaarheid van de overheidsfinanciën betreft**, hebben een aantal voorgestelde maatregelen uit het Pact betrekking op het afstemmen van het pensioenstelsel op de demografische situatie (bijvoorbeeld door de effectieve pensioengerechtigde leeftijd op de levensverwachting af te stemmen of door de participatiegraden te verhogen) en op het beperken van vervroegde-uittrekingsregelingen te beperken en op de doelgroep gerichte prikkels te hanteren om oudere werknemers (met name in de leeftijdscategorie ouder dan 55) aan het werk te houden. De Vlaamse Regering voorziet voor de oudere werknemers concreet in een gefaseerde uitbreiding van de systematische aanpak voor werkzoekenden ouder dan 50 jaar. Vanaf 1 april 2011 wordt de systematische aanpak uitgebreid tot en met de 55-jarigen. In het najaar van 2011 wordt op basis van de positieve evolutie van de indicatoren en de capaciteit van de VDAB beslist over een uitbreiding tot 58-jarigen. De Vlaamse overheid zet in op gezonde overheidsfinanciën (zie verder 2.2), waarbij er voor de periode 2011-2014 er een begroting in evenwicht zal zijn.

1.5.Macro-economische ontwikkelingen in het Vlaamse Gewest

Onderstaande berekeningen en prognoses zijn afkomstig van het regionaal econometrisch model HERMREG. Dit model wordt gezamenlijk opgemaakt en onderhouden door het Federaal Planbureau (FPB), het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) en het Institut Wallon de l'Evaluation, de la Prospective et de la Statistique (IWEPS). De HERMREG vooruitzichten werden opgemaakt

in juni 2010 en geupdated in december 2010. De Vlaamse (en Belgische) economie kende in 2006 en 2007 jaren van goede economische conjunctuur, dit dankzij de gunstige ontwikkeling van de wereldeconomie. In 2007 bedroeg de reële bbp-groei van de Vlaamse economie 3,7 %. Dit was de beste groeiscore sinds 2000. Maar eind dat jaar begon de conjunctuur tekenen van verzwakking te vertonen. In 2008 werden de problemen op de financiële markten groter en de crisis resulteerde al snel in een reële inkrimping van de activiteit en de wereldhandel. Deze feiten en het klimaat van onzekerheid begonnen te wegen op de Vlaamse economie die in het bijzonder afhankelijk is van de buitenlandse afzetmarkten. Terwijl de binnenlandse werkgelegenheid in 2008 nog steeds een krachtige toename vertoonde van ongeveer 48 000 eenheden (of een groei van 1,9 %), werden de eerste effecten van de mondiale economische recessie zichtbaar in de zwakkere activiteitsgroei (reële bbp-groei 0,8 %).

Tabel 1 : Voornaamste macro-economische resultaten: Vlaams Gewest

	Gemiddelden							
	2008	2009	2010	2011	2012-2015	1995-2001	2002-2008	2009-2015
1. Bruto binnenlands product in volume (1)	0,8	-3,0	1,9	1,9	2,4	2,7	2,1	1,5
2. Bruto toegevoegde waarde in volume (1)	1,1	-3,1	2,0	1,7	2,5	2,6	2,0	1,5
3. Bruto-investeringen in volume (1) (2)	5,5	-6,3	0,2	5,3	2,9	3,6	4,2	1,5
4. Reële productiviteit per hoofd (marktbedrijfstakken) (1)	-1,0	-2,7	1,9	1,7	1,4	1,3	1,1	0,9
5. Reële loonkosten per hoofd (marktbedrijfstakken) (1) (3)	-1,6	1,5	-1,5	0,7	1,3	0,9	-0,1	0,9
6. Werkgelegenheid en werkloosheid								
6.1. Binnenlandse werkgelegenheid								
6.1.a. Totale binnenlandse werkgelegenheid, in duizendtallen (4)	2586,6	2572,3	2578,8	2582,9	2691,3	2294,1	2470,9	2616,6
6.1.b. Wijziging in duizendtallen	47,6	-14,3	6,5	4,2	27,1	32,4	25,9	15,0
6.1.c. Wijziging in %	1,9	-0,6	0,3	0,2	1,0	1,4	1,0	0,6
6.2. Werkgelegenheidsgraad (4)	68,4	67,8	67,7	67,5	69,4	63,7	66,9	68,2
6.3. Werkloosheid								
6.3.a. Werkloosheid, definitie FPB, in duizendtallen (4)	221,7	252,6	258,7	271,0	252,0	287,6	271,9	264,9
6.3.b. Werkzoekenden, in duizendtallen (4)	165,7	200,6	210,8	225,2	213,0	216,3	199,7	220,2
6.3.c. Werkloosheidsgraad, definitie FPB (4)	7,4	8,3	8,5	8,9	8,0	10,3	9,2	8,6
6.3.d. Werkloosheidsgraad, excl. oudere werklozen (4)	5,6	6,7	7,0	7,5	6,9	8,0	7,0	7,3

(1) Groeivoeten in procent.

(2) Excl. investeringen in woongebouwen.

(3) Loonkosten na aftrek van loonsubsidies.

(4) In de kolom 2012-2015 wordt de waarde op het einde van de periode (2015) weergegeven.

Bron: HERMREG, december 2010.

Volgens de HERMREG-berekeningen van december 2010 leidde de sterke terugval van de industriële activiteit eind 2008 en begin 2009 tot een sterke daling van het **Vlaamse en Belgische bbp** in 2009 (respectievelijk -3,0 % en -2,8%). Dit is in lijn met wat andere West-Europese landen realiseerden. De bedrijfstakken 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' en 'energie' zijn de enige die in reële termen duidelijk groeiden in 2009. De

‘niet-verhandelbare diensten’ en het ‘bank –en verzekeringswezen’ groeiden nauwelijks. De bedrijfstakken ‘industrie (alle hoofdindustriegroepen)’, ‘handel en horeca’, en ‘transport en communicatie’ waren de bedrijfstakken die het meest te lijden hadden onder de crisis van 2009.

De inkrimping van de activiteit, de strengere financieringsvoorwaarden en de dalende vraagvooruitzichten zorgden er eveneens voor dat de **investeringen** terugvielen. In 2010 zette een geleidelijk herstel van de economische activiteit zich in. Het HERMREG-model schat de reële bbp-groei voor het Vlaamse Gewest op +1,9% in 2010. België zou iets beter scoren volgens de vooruitzichten van december 2010 (+ 2,0%). De NBB raamde in maart 2011 de Belgische bbp-groei voor 2010 op 2,0%. De Europese Commissie (herfst 2010) en de OESO (november 2010) zitten met 2,0% en 2,1% ook in die buurt. Het is mogelijk dat de Vlaamse reële bbp-groei voor 2010 opwaarts herzien wordt in de komende update van de HERMREG-vooruitzichten die verwacht wordt in juni 2011. De crisis heeft ongetwijfeld invloed op de Vlaamse werkgelegenheid. Maar al bij al valt de ‘schade’ nog mee. De werkgelegenheidsdaling zou -0,6 % bedragen in 2009 of 14.300 personen. In 2010 zou er een lichte toename zijn van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid (+0,3%). Dit is al bij al gematigd, maar verschillende factoren wegen immers nog op de aanwervingen: de eerder gematigde heropleving van de activiteit, de traditionele vertraging van de arbeidsmarkt ten opzichte van de reële economische activiteit en de opgebouwde productiviteitsverliezen van de afgelopen jaren. Volgens de resultaten van de projecties, zou het niveau van de gemiddelde productiviteit per hoofd in 2007 niet opnieuw bereikt worden vóór 2011.

Anno 2009 bedroeg de **loonkost** per eenheid product (LEP) 0,62 in het Vlaamse Gewest. Dat wil zeggen dat de lonen van de werknemers en de geschatte vergoedingen van zelfstandigen 62% van het bbp uitmaken. De waarde van de LEP is relatief hoog in het Vlaamse Gewest: het EU27 gemiddelde bedroeg 0,59 en onze drie burens en naaste handelspartners scoren lager: Duitsland: 0,57; Frankrijk: 0,58 en Nederland: 0,60. België als geheel doet het iets slechter dan het Vlaamse Gewest. In 2010 zouden de reële lonen dalen als gevolg van de matiging die in het Interprofessioneel Akkoord 2009-2010 voorzien werd. In 2010 zouden de reële lonen dalen als gevolg van de matiging die in het Interprofessioneel Akkoord 2009-2010 voorzien werd.

De Vlaamse arbeidsmarkt deed het in 2008 relatief goed⁷. De **werkzaamheidsgraad** (15-64 jarigen) bedroeg 68,4 % in dat jaar en de Vlaamse werkloosheidsgraad bereikte een dieptepunt (7,4 % als de oudere werklozen worden meegeteld en 5,6 % als men zich beperkt tot de niet-werkende werkzoekenden). Met het uitbreken van de crisis neemt de Vlaamse werkende beroepsbevolking af in 2009 en stijgt lichtjes in 2010. Hoewel de toename van het arbeidsaanbod ongewoon zwak is in 2009 en 2010, neemt de beroepsbevolking toch met meer dan 17.000 eenheden toe. Echter, op twee jaar tijd kent het aantal werkzoekenden een stijging met circa 37.000 eenheden ten opzichte van 2008. In 2011 zou die toename van de werkloosheid zich nog voortzetten (met 12.300 eenheden), vooral door het geleidelijk

⁷ De cijfers in deze paragraaf zijn gebaseerd op HERMREG en verschillen van de data op basis van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK) die gebruikt worden in hoofdstuk 4.

aantrekken van de groei van de beroepsbevolking. De werkloosheidsgraad zou dan ook pieken in 2011 (8,9 %). Nog in 2011 zou de werkzaamheidsgraad zou nog lichtjes dalen tot 67,5 %.⁸

Met een geleidelijk herstel van de binnenlandse vraag, zou de **Vlaamse bbp-groei** aantrekken tot 1,9% in 2011. Naar het voorbeeld van voorbije periodes van herstel, zou de heropleving in Vlaanderen het krachtigst zijn. Volgens de HERMREG berekeningen zou de reële bbp-groei in de daaropvolgende jaren nog hoger uitvallen (2012-2015: +2,4%). De bedrijfstak van de overige marktdiensten zal de grootste bijdrage tot de economische groei leveren. Op middellange termijn draagt ook de industrie bij, maar minder sterk dan pakweg 10 jaar eerder.

Op middellange termijn, tussen 2012 en 2015, nemen de investeringen toe. In 2011 is dat met 5,3%, volgend op de inzinking tijdens de crisis. In de periode 2012-2015 zouden de bruto-investeringen in volume jaarlijks gemiddeld met 2,9% groeien. Vanaf 2012 zou de binnenlandse werkgelegenheid opnieuw aanknopen met een stabiele gemiddelde groei van ongeveer 1,0% per jaar. Dat betekent een netto toename van gemiddeld 27.100 arbeidsplaatsen per jaar tussen 2012 en 2015. De gemiddelde stijging van de loonkosten (1,3 %) zou onder die van de gemiddelde productiviteit (1,4 %) blijven in de periode van 2012 tot 2015, wat de creatie van banen in de hand werkt.

Er moet ook rekening gehouden worden met een aantal **demografische ontwikkelingen** die zich voor Vlaanderen stellen en die o.a. een impact hebben op de arbeidsmarkt, de zorgvraag enzovoort.

De meest opvallende vaststelling in de jongste federale bevolkingsvooruitzichten is de sterker dan voorheen voorspelde aangroei van de bevolking. Waar in de voorgaande oefening de Belgische bevolking tegen 2050 uitkwam op bijna 11 miljoen (NIS & FPB, 2001), is dit in de nieuwe projecties 12,4 miljoen (FPB & ADSEI, 2008). Tegen 2060 worden dat er 12,7 miljoen, ruim 2 miljoen inwoners meer dan vandaag (10,6 miljoen) naar verwachting. Zowel een verwachte hogere nataliteit als een tijdelijk versterkte immigratie zijn verantwoordelijk voor die aangroei. Die bevolkingsaanwas, die vooral zal pieken in het komende decennium, wordt in alle gewesten van het land verwacht. Voor het Vlaamse Gewest moet gerekend worden met een stijging van de bevolking van 9 % tegen (eind) 2020 t.o.v. de stand (aan het eind) van 2005. Een andere opmerkelijke vaststelling is het groeiend aandeel alleenwonenden (1 persoon huishouden) t.o.v. het totaal aantal huishoudens. In Vlaanderen neemt dat aandeel toe van 26,1% in 1997 naar 29,7% in 2008.

De **financiële uitdaging van de vergrijzing** wordt bevestigd. Vlaanderen is vandaag de meest vergrijsde en ook meest ontgroende regio binnen België en zal dat naar verwachting ook blijven in de voorzienbare toekomst. Verwacht wordt dat het aandeel 65-plussers in de bevolking nog zal stijgen (van 18,3 % vandaag naar 20,8 % in 2020), terwijl het aandeel min-20-jarigen maar lichtjes zal dalen (van 21,9 naar 21,7 %). Hiermee zit het gewest zowat op de gemiddelde Europese lijn qua vergrijzing, maar blijft merkbaar minder 'ontgroend'.

⁸ In de HERMREG-prognoses die gepubliceerd worden juni 2011, zou de leeftijdscategorie 20 tot 64-jarigen berekend worden.

Krapte op de arbeidsmarkt, zeker voor het Vlaamse Gewest, is al voelbaar. De doorstromingscoëfficiënt, die de verhouding uitdrukt tussen de leeftijdsgroep die aantreedt op de arbeidsmarkt (15-24 jaar) en de leeftijdsgroep die de pensioengerechtigde leeftijd nadert (55-64 jaar), zakt flink onder de vervangingswaarde in het Vlaamse Gewest (van 1,02 in 2005 naar een verwachte waarde gelijk aan 0,77 in 2020).

De demografische uitdaging brengt ook een **grotere zorgvraag** met zich mee. Vandaag is één op de twintig inwoners van het Vlaamse Gewest 80 jaar of ouder (5,1 %). Dit aandeel neemt maar heel licht toe tot in 2020 (6 %), maar nadien volgt een ware groeispurt (tot 11 % in 2050).

Hoofdstuk 2. Een efficiënt en doeltreffend bestuur (richtsnoer 1 t/m 3 en 6)

2.0. Beschrijving van enkele bottlenecks voor een efficiënt en doeltreffend bestuur

- De terugval van de inkomsten voor de Vlaamse begroting als gevolg van de economische crisis verplichten Vlaanderen om beter te doen, zelfs met minder middelen. We besparen minimaal op investeringen maar voeren een beleid gericht op efficiëntiewinsten.
- Het bestuurlijk landschap in Vlaanderen wordt geconfronteerd met een veelheid aan bestuurslagen en instanties die over eenzelfde beleidsmaterie beslissingsbevoegdheid hebben. Deze historisch gegroeide inefficiëntie is een belangrijke factor in de administratieve lastenverhoging naar burgers en bedrijven.
- Zowel publieke als private investeerders ondervinden steeds meer moeilijkheden om binnen een redelijke termijn vergunningen te krijgen voor hun belangrijke investeringsprojecten.

2.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie

Wat een efficiënt en doeltreffend bestuur en gezonde overheidsfinanciën betreft, kan voor de uitvoering van de geïntegreerde richtsnoeren 1 t/m 3 en 6 voornamelijk de link worden gelegd met de doelstellingen nr.18 (overheid) en nr. 20 (begroting) van het Pact 2020.

Tegen de achtergrond van de crisis heeft het thema “gezonde overheidsfinanciën” een belangrijke plaats gekregen in de Europa 2020-strategie. In de Lissabonstrategie was dit minder het geval. Daarom wordt hieraan in dit VHP ook meer aandacht aan dit thema besteed dan voorheen. In de huidige economische situatie waarin de overheidsinkomsten dalen en de uitgaven stijgen is de sense of urgency voor efficiëntieverhogende maatregelen voor de werking van de overheid drastisch toegenomen. Vlaanderen moet beter doen met minder middelen.

De Vlaamse maatregelen met het oog op gezonde overheidsfinanciën en een efficiënte en effectieve overheid worden hieronder nader toegelicht.

2.2. Gezonde overheidsfinanciën

Richtsnoer 1: De kwaliteit en houdbaarheid van de overheidsfinanciën waarborgen
Richtsnoer 2: Macro-economische onevenwichtigheden verhelpen
Richtsnoer 3: Onevenwichtigheden in de eurozone beperken

Annual Growth Survey 2011: Noodzaak van strikte begrotingsconsolidatie ter versterking van de macro-economische stabiliteit (prioritaire acties 1 t.e.m. 3)

Pact voor de euro: de overheidsfinanciën houdbaarder maken

In het verleden heeft de Vlaamse Regering de gezondheid van haar openbare financiën steeds hoog in het vaandel gedragen. De begrotingsoverschotten van de Vlaamse Gemeenschap die werden afgesproken in het interfederaal begrotingsoverleg, hebben toegelaten dat de Vlaamse schuld sterk kon dalen en zelfs gereduceerd worden tot een nulschuld eind 2008. Bovendien leverden de Vlaamse begrotingsoverschotten doorgaans een aanzienlijke bijdrage in de realisatie van begrotingsdoelstellingen op het niveau van de gezamenlijke overheid.

De economische crisis waarmee de Vlaamse overheid in 2009 geconfronteerd werd, heeft een daling van de ontvangsten veroorzaakt die de Vlaamse Regering eerder genoodzaakt heeft tot het beperken van het tekort dan tot het opbouwen van overschotten. Het effect van de economische achteruitgang heeft zich in 2009 op het vlak van de gewestbelastingen en van de samengevoegde en gedeelde belastingen ten volle laten voelen.

Dit heeft de Vlaamse Regering ertoe aangezet de evolutie van de Vlaamse ontvangsten en uitgaven nog strikter op te volgen en te monitoren.

Voor het begrotingsjaar 2010 heeft de Vlaamse Regering zich ten volle achter een Vlaams besparingsplan geschaard. Bovenop dit besparingsplan werd voor het begrotingsjaar 2010 een systeem van blokkeringen van kredieten ingevoerd. Op deze wijze wilde de Vlaamse Regering de uitgaven op het niveau brengen van de ontvangsten opdat de realisatie van de begrotingsdoelstelling voor 2010 van -500 miljoen euro een feit kon worden. De Vlaamse Regering hierbij eveneens gewaakt over het behoud van het economisch en sociaal weefsel. Dit economisch en sociaal weefsel mocht door de blokkeringsmaatregel geen schade oplopen. Daarom dienden de investeringen zo veel mogelijk gevrijwaard te blijven en diende er maximaal op efficiëntiewinsten ingezet te worden. Deze aanpak heeft intussen het verhoopde resultaat opgeleverd: voor het begrotingsjaar 2010 werd de begrotingsdoelstelling gehaald.

Een terugkeer naar het **begrotingsevenwicht** is de begrotingsdoelstelling voor het jaar **2011**. Om deze doelstelling van het Vlaams Regeerakkoord te realiseren zal dezelfde budgettaire discipline nodig zijn als de vorige jaren. Een implementatie van de bij de regeringsvorming afgesproken besparingen samen met een strikte monitoring van de evolutie van de ontvangsten en de uitgaven biedt de beste garantie om de begrotingsdoelstelling 2011 en de zorg voor het economische en sociaal weefsel met elkaar te verzoenen.

Ook voor de periode **2012-2014** wordt ingezet op een begrotingsevenwicht, maar geen overschotten. Op deze manier wordt er ruimte en tijd gemaakt om het nieuwe beleid dat in het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 is opgenomen, te realiseren. Deze doelstelling zal worden bereikt door een strikte monitoring van de ontvangsten en de uitgaven. Het groeipad van de uitgaven beneden het groeipad van de ontvangsten houden, geeft de beste garantie op een begrotingsevenwicht over de periode 2012-2014.

De Vlaamse Regering wil echter verder gaan. Het huidige denkpatroon van jaargebonden begrotingsdoelstellingen is te zeer gericht op het realiseren van jaarlijkse begrotingsoverschotten die op ordonnanceringsbasis getoetst worden. Vanuit macro-economisch oogpunt laat de huidige vorm van vastgestelde jaargebonden normeringen ook geen acyclisch overheidsoptreden toe. Integendeel, jaargebonden normeringen werken eerder grotere conjunctuurschommelingen in de hand. De Vlaamse Regering wil daarom naast deze manier van toetsen ook werk maken van de introductie van structurele begrotingsdoelstellingen en een eigen interne stabiliteitsnorm.

Vlaanderen gaat dus voor een eigen norm voor interne stabiliteit. Om deze doelstelling te bereiken zal een voorstel tot structurele nul-norm worden uitgewerkt die de houdbaarheid van de Vlaamse begroting op lange termijn waarborgt.

In eerste instantie zal, in aansluiting met de Europese richtlijnen, een methode worden ontwikkeld voor de berekening van het structureel vorderingensaldo door het nominale saldo te corrigeren voor conjunctuur en eenmalige verrichtingen. Die structurele saldi maken het mogelijk om de prestaties van de begroting op een meer adequate wijze te analyseren en beoordelen. Die structurele analyse moet vervolgens de basis vormen van een kwantitatieve structurele groeinorm voor toepassing in het begrotingsbeleid op middellange termijn. Eens uitgewerkt, zal de methodiek binnen de Vlaamse Regering worden besproken en aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd. Tot slot moet de **interne stabiliteitsnorm** passen in het Europese kader.

Medio september 2010 werd hiertoe een werkgroep met experts opgericht die een methode dient te ontwikkelen voor de raming van de structurele begrotingssaldi. Vervolgens, als de methode voldoende uitgetekend is, kan die ingepast worden in de normering. De werkgroep dient eveneens na te gaan of de eigen interne stabiliteitsnorm al dan niet moet gebaseerd zijn op een verbintenissenorm.

2.3. Een efficiënte en effectieve overheid

Richt snoer 6 : Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren [en de industriële basis moderniseren]

Annual Growth Survey 2011: Groeiversterkende maatregelen (prioritaire acties 8 t.e.m. 10)

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

Een goed functionerende overheid is essentieel voor een goed draaiende economie en samenleving. Op deze manier wordt ook bijgedragen aan de groeiversterkende maatregelen waarnaar in de Annual Growth Survey van 2011 wordt verwezen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een slagkrachtige overheid als cruciale factor werd gezien om Vlaanderen tegen 2020 naar de top 5 van de Europese regio's te leiden. 'Slagkrachtige overheid' is één van de zeven doorbraken van 'Vlaanderen in Actie' (ViA). Ook de Vlaamse Pact 2020 doelstelling 18 (overheid), legt hoge eisen op aan de overheden en beoogt tegen 2020 *substantiële efficiëntiewinsten te realiseren*.

Op basis van het denkwerk van de Commissie Efficiënte en Effectieve Overheid (CEEEO), dat in 2008 opgericht werd door de Vlaamse Regering als denktank en visiegroep over het overheidsoptreden in het perspectief van 2020, heeft de Vlaamse overheid op 4 februari 2011 een **meerjarenprogramma voor een slagkrachtige overheid** goedgekeurd. Met dit meerjarenprogramma moeten fundamentele stappen voorwaarts worden gezet in het slagvaardiger maken van de Vlaamse overheid. De scope van het plan overstijgt de Vlaamse overheid en gaat tot aan de lokale overheden in een zoektocht naar een slagkrachtige synergie tussen alle bestuurslagen. Het meerjarenprogramma is een strategie voor verandering waaraan een rollend actieplan (de portfolio van programma's en projecten) is gekoppeld. De doelstelling van het meerjarenprogramma Slagkrachtige overheid is als overheid beter, klantvriendelijker en meer probleemoplossend te werken en niet het minst, gelet op de economische en budgettaire context, om beter te doen met minder middelen.

Naast de noodzaak om een kwaliteitsvolle dienstverlening te blijven garanderen en te zorgen voor positieve effecten in alle maatschappelijke sectoren, moet een efficiëntere en effectievere werking zorgen voor meer beleidsruimte voor nieuwe activiteiten en diensten. Het basisprincipe van het meerjarenprogramma is het ontwikkelen van een administratief beleid dat efficiëntiewinsten realiseert, die significant, meetbaar, auditeerbaar zijn en een benchmark met vergelijkbare regio's kunnen doorstaan.

Het meerjarenprogramma steunt op **vier strategische doelstellingen** waarbij de klemtoon wordt gelegd op samenwerking, efficiëntie, kwaliteit en effectiviteit:

1. Door een interne staatshervorming en partnerschappen op alle niveaus zorgt de Vlaamse overheid voor minder bestuurlijke drukte en voor vereenvoudiging met creatie van meerwaarde voor alle betrokken actoren in de samenleving (lokale besturen, bedrijven, organisaties, burgers, ...);
2. De Vlaamse overheid verhoogt haar aanpassingsvermogen om meer te doen met minder en om zodoende meer beleidsruimte te creëren voor nieuwe activiteiten en diensten;
3. De Vlaamse overheid zal door innovatie van werkwijze en instrumenten de dienstverlening verbeteren;
4. De Vlaamse overheid verbetert haar oplossingsvermogen ten aanzien van maatschappelijke uitdagingen. In combinatie met een verbeterde verantwoording verhoogt zij daardoor het vertrouwen en de tevredenheid van burgers, organisaties en bedrijven.

Alle projecten en programma's die in het uitgewerkte meerjarenprogramma worden meegenomen dragen bij tot het realiseren van één of meerdere van deze doelstellingen. De strategische doelstellingen moeten leiden tot recurrente meetbare effecten die opgevolgd worden via de kernindicatoren.

Het meerjarenprogramma heeft de vorm gekregen van een geheel van **12 sleutelprojecten** een aantal efficiëntietrajecten. De sleutelprojecten zijn de projecten met een hoge maatschappelijke toegevoegde waarde waarmee de politieke overheid naar buiten kan treden. Met de sleutelprojecten⁹ wordt aan het meerjarenprogramma een duidelijke focus

⁹Een aantal van de onder vermelde projecten die uitvoering geven aan de richtsnoeren 4, 5 en 6, worden in de volgende hoofdstukken meer gedetailleerd behandeld.

gegeven en worden de gezamenlijke inspanningen gericht op duidelijke projectdoelstellingen die concrete en meetbare resultaten moeten opleveren :

- Naar een geïntegreerde benadering van ondernemers¹⁰;
- Planlasten voor lokale besturen vervangen door een lokale meerjarenplanning (beleids- en beheerscyclus);
- Interne staatshervorming;
- Rationalisatie van de managementondersteunende functies (MOF) ;
- Nuttige rationalisering ter ondersteuning van een klantengedreven ICT;
- Modern HR-beleid;
- Betere dienstverlening door koppeling databanken, integratie gegevensverkeer en back-office activiteiten, en ontwikkeling van een geïntegreerde Vlaamse publieksbalie;
- Versnellen, verbeteren en vereenvoudigen van de processen en procedures voor investeringsdossiers;
- Duurzaam optreden van de Vlaamse overheid;
- Administratieve vereenvoudiging en kwaliteitsvolle regelgeving;
- Optimalisering en vernieuwing financieel instrumentarium;
- Barometer Slagkrachtige overheid¹¹.

Een goed functionerende moderne overheid die haar burgers en ondernemingen een kwalitatief overheidsaanbod verleent, creëert daarmee een positieve impact op het ondernemings- en consumentenklimaat. Zowel publieke als private investeerders ondervinden echter steeds meer moeilijkheden om binnen een redelijke termijn vergunningen te krijgen voor hun belangrijke investeringsprojecten. De Vlaamse overheid zal dit euvel nadrukkelijk remediëren en zet daarom in op het **versnellen en vereenvoudigen van de procedures voor investeringsdossiers**. In oktober 2010 werden quick wins geïdentificeerd en is de visie voor hertekende processen goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

De Vlaamse overheid zet ook in op **administratieve vereenvoudiging en kwaliteitsvolle regelgeving**. Zo beoogt de Vlaamse overheid winsten op vlak van kwaliteit, snelheid en transparantie van de dienstverlening te bereiken door gegevensuitwisseling tussen overheden te verbeteren. Tegen uiterlijk 2012 moeten de actieplannen met bijhorende reductiedoelstelling van de verschillende beleidsdomeinen leiden tot een concrete en voelbare administratieve vereenvoudiging. Met een uitgetekend Vlaams reguleringsmanagement waakt de Vlaamse overheid tevens over een kwaliteitsvolle regelgeving.

¹⁰ Zie verder 3.4.7.

¹¹ Met het sleutelproject “barometer slagkrachtige overheid” worden kernindicatoren die door het ambtelijke en politieke niveau gevalideerd zijn ter opvolging van de strategische doelstellingen van het meerjarenprogramma, op een systematische wijze opgevolgd.

Vlaanderen streeft naar een **snelle en correcte omzetting van Europese regelgeving** (regeerakkoord 2009-2014). Dit is een belangrijk aspect van het bovenvermelde sleutelproject betreffende kwalitatieve regelgeving. Vlaanderen onderschrijft dat een betere omzetting en toepassing van EU-regelgeving essentieel is om het potentieel van de eengemaakte markt ten volle te benutten. Zonder doeltreffende handhaving van de regels loopt de eengemaakte markt vast en blijven handelsbelemmeringen bestaan. De Europese dienstenrichtlijn werd intussen volledig omgezet voor wat de bevoegdheden van de Vlaamse overheid betreft. De inspanningen om de Europese regelgeving om te zetten, dragen in het bijzonder bij tot het ondersteunen van de groeiversterkende maatregelen, waarnaar in de Annual Growth Survey wordt verwezen.

De evolutie met betrekking tot het tijdig omzetten van Europese richtlijnen is het best meetbaar aan de hand van het Interne Markt scorebord dat elk semester wordt gepubliceerd door DG Interne Markt van de Europese Commissie. In het laatst gepubliceerde scorebord (september 2010) blijft België met een achterstand van 0,7% (10 richtlijnen) onder de Europese intermediaire deficitnorm van 1% (15 richtlijnen) en eindigt als tiende op 27 lidstaten. Vlaanderen droeg in belangrijke mate bij tot dit resultaat.

Vlaanderen was op 1 maart 2011 gevat door 19 inbreukdossiers. Dit cijfer ligt lager dan het gemiddelde aantal Vlaamse inbreukdossiers van de laatste jaren. Deze verbetering verhindert uiteraard niet dat Vlaanderen zijn inspanningen moet bestendigen om (i) inbreukdossiers op te lossen en (ii) de instroom aan inbreukdossiers te beperken door de tijdige en correcte omzetting van richtlijnen en door rekening te houden met de beginselen van het Europees recht bij de ontwikkeling van Vlaamse regelgeving.

Hieronder volgt een bondig overzicht van de belangrijkste Vlaamse maatregelen en coördinatiemechanismen inzake omzetting en toepassing van Europese regelgeving:

- De Vlaamse Vertegenwoordiging binnen de Permanente Vertegenwoordiging (PV) van België bij de Europese Unie draagt onder meer bij tot de vroegtijdige detectie van door Vlaanderen om te zetten richtlijnen.
- Het Departement internationaal Vlaanderen publiceert maandelijks een overzicht van de ontwikkelingen op niveau van de EU met inbegrip van een overzicht van de Vlaamse omzettings- en inbreukdossiers.
- Vlaanderen neemt ook deel aan het intra-Belgische overleg binnen het Overlegcomité, de Gemengde Hoge Werkgroep Omzetting en de eurocoördinatorenvergadering.

Sinds 1 januari 2011 neemt België deel aan EU-Pilot, een project van de Commissie voor het beheer van inbreukdossiers. Met dit systeem legt de Commissie zichzelf op dat ze alvorens een inbreukprocedure te lanceren, het EU Pilot zal gebruiken om informatie in te winnen bij de lidstaten (met uitzondering van automatische ingebrekestellingen wegens niet-notificatie). EU Pilot voorziet een informele fase die 10 weken duurt. De Commissie kan een verdere verlenging toestaan. EU Pilot is een uiting van de nieuwe filosofie van de Commissie inzake de versterking van de interne markt. De Commissie wil meer inzetten op het informeel benaderen van problemen en inbreuken in partnerschap met de lidstaten. Vlaanderen verwacht dat deelname aan EU-Pilot het aantal formele Vlaamse inbreukdossiers/ingebrekestellingen op termijn zal doen verminderen aangezien een aantal dossiers tijdens een voorafgaande informele fase kunnen worden geredimeerd.

Hoofdstuk 3. Competitieve en duurzame economie (richtsnoer 4 t/m 6)

3.0. Beschrijving van de bottlenecks voor een competitieve en duurzame economie in Vlaanderen

- Voor de O&O-inspanningen scoort Vlaanderen niet slecht maar kan het zeker nog beter. Op dit ogenblik bedraagt de score voor de Barcelonanorm voor Vlaanderen 2,12% (2009), wat boven het Belgische en het EU-gemiddelde ligt. De inspanningen en het gehaalde niveau van de best presterende landen en regio's van de EU liggen substantieel hoger. De O&O inspanningen van alle actoren moet worden geïntensifieerd, er moet meer aandacht zijn voor hun output, en meer gerichtheid op transformatie naar een kenniseconomie, hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie en grote uitdagingen als bv. de vergrijzing.
- Onderzoekstalent, -infrastructuur, en –resultaten moeten nog meer omkaderd worden en gefocust op resultaatsgerichtheid en excellentie, en maximaal worden ingebed in een europees en internationaal kader. Anderzijds is innovatie nog niet breed genoeg verspreid en kan het aantal innoverende bedrijven (en KMO's) nog hoger.
- In de totale werkende bevolking heeft Vlaanderen een groter aandeel hoogopgeleiden dan bv. in de buurlanden het geval is, maar het aandeel afgestudeerden in wiskunde, wetenschappen en technologie binnen het totaal van alle afgestudeerden, ligt in Vlaanderen beduidend lager dan het EU-gemiddelde.
- De innovatieparadox doet zich, net als in vele landen, eveneens voor in Vlaanderen: de resultaten van onderzoek worden nog niet genoeg omgezet in toepassingen voor de maatschappij of de bedrijfswereld. Dit geldt in het bijzonder voor de doorvertaling van inspanningen voor O&O in economische baten binnen de dienstensector. Hoog opgeleide personeel dat werk vindt in de innovatieve sectoren blijft een troef maar het aandeel ervan stagneert in plaats van de verhoopte stijging. Een belangrijk aspect hierbij is het verbeteren van de kennisdriehoek door het intensifiëren van de samenwerking tussen academici, onderzoekscentra, bedrijven en de overheid.
- Het begeleidingsinstrumentarium voor wetenschappelijk onderzoek, innovatie en valorisatie wordt door de betrokkenen als volledig, maar nog onvoldoende gestroomlijnd of doorzichtig omschreven.
- De ondernemersgraad in Vlaanderen ligt op het Europese gemiddelde en moet in het bijzonder verhogen bij doelgroepen als vrouwen, ouderen en allochtonen.
- Om Vlaanderen meer naar een kenniseconomie en –maatschappij te laten evolueren moet het bestaande industriële weefsel meer en beter worden omgeschakeld, en innovatie nog meer en beter worden verspreid doorheen alle sectoren. Traditionele sectoren als bv. chemie of textiel moeten nog meer innoveren en transformeren. Toekomstgerichte en speerpuntsectoren en –projecten moeten bijzondere aandacht krijgen en veel meer structureel worden ondersteund. Ook de dienstensector moet beter uitgebouwd worden en aansluiten op de wijzigende industriële activiteiten.

- Vlaanderen doet het goed wat betreft het percentage KMO's dat in-house innoveert, dat innovatieve activiteiten uitvoert en het aandeel innoverende KMO's dat met andere samenwerkt. Belgische innoverende producten blijken echter niet zo goed te verkopen, zoals wordt gesuggereerd door hun aandeel in de omzet, dat lager is dan het EU-gemiddelde.
- De uitvoerratio ligt in Vlaanderen relatief hoog, vergeleken met de meeste andere regio's of landen. Deze export is voornamelijk gericht op de EU of VS. Er is nog werk aan de winkel jegens enerzijds opkomende markten in bijvoorbeeld Azië, en anderzijds voor de diversificatie van export met in het bijzonder een groter aandeel goederen die hoogtechnologisch zijn of een hoge toegevoegde waarde hebben.
- Bedrijven doen minder uitbreidingsinvesteringen wegens het krimpen van de economische activiteit (in 2009). Hetzelfde geldt voor bijscholing en opleiding, ondanks de grote nood hieraan. De financiële instrumenten ten behoeve van ondernemingen, zowel direct (subsidies) als indirect (waarborgen, deelnames in groeifondsen), moeten optimaal ingezet worden om tegemoet te komen aan alle uiteenlopende behoeften (opstart, groei, uitvoer...).
- Veel startende of kleine hoogtechnologische ondernemingen met groeipotentieel vinden niet steeds voldoende middelen of waarborgen. Daarnaast kunnen veel bestaande bedrijven nog niet voldoende doorgroeien of voldoende omvang bereiken of uitvoermogelijkheden benutten. Om aan deze noden te voldoen moeten de steunmaatregelen verder worden geoptimaliseerd, en zal de Vlaamse overheid maatregelen nemen gericht op deze specifieke doelgroepen.
- Een verouderende babyboomgeneratie leidt ertoe dat vele ondernemingen op zoek moeten naar een nieuwe eigenaar. Hiertoe zal de Vlaamse overheid een geïntegreerd beleid ontwikkelen.
- Internationaal vergeleken was het aandeel hernieuwbare energie in Vlaanderen in 2007 zeer laag.
- Vlaanderen wordt energie-efficiënter maar het blijft door zijn relatief hoge energie-intensiteit in een zwakke positie staan omwille van de grote afhankelijkheid van de invoer en distributie via enkele grote verdelers en door het nog te beperkte aandeel van productie van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling.
- Het huidige marktmodel voor de elektriciteits- en gasmarkt leidt tot teveel en te complexe berichten tussen de verschillende marktpartijen om de marktprocessen uit te voeren. Het marktmodel bleek ook onvoldoende stabiel, doordat er steeds verbeteringen dienden aangebracht om problemen te verhelpen. Dit alles verhoogt de kosten voor de eindgebruikers evenals de kans op fouten en leidt dus tot suboptimale dienstverlening aan de energieafnemers.¹²

¹² Eén van de aanbevelingen van de Europese Commissie in 2009 voor België m.b.t. de uitvoering van het nationaal hervormingsprogramma had o.a. betrekking op de gas- en elektriciteitsmarkten. Er werd België aanbevolen dat het : " meer mededinging op de gas- en elektriciteitsmarkten creëert door

- De ambitie om van Vlaanderen een (slim) logistiek centrum binnen Europa te maken houdt zonder bijkomende milderende maatregelen en verdere technologische evolutie een belangrijke milieu-impact in. De verkeerscongestie is of wordt vooral problematisch rond enkele economische knooppunten. De aangekondigde plannen voor aanpassing van infrastructuur en beheer zijn nog onvoldoende gerealiseerd om meetbaar positieve effecten te kunnen hebben op de verkeerscongestie. Er zijn positieve effecten te noteren voor de creatie toegevoegde waarde van de logistieke sector (nog niet van tewerkstelling).
- Voor heel wat milieuparameters (emissies en geproduceerd afval) is er een loskoppeling van de groei van de economie. Dit evenwicht is nog precair en recent van datum. Voor de transportsector en het gebouwenpark zijn er nog inspanningen nodig, vooral wat betreft energiegebruik en de emissies van broeikasgassen.
- Een aantal sectoren, waaronder de landbouwsector, worden geconfronteerd met beperkingen, waardoor het voor hen moeilijk is het innovatieproces te doorlopen.

3.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie

Wat een competitieve en duurzame economie betreft, kan voor de uitvoering van de richtsnoeren 4 t/m 6 voornamelijk de link worden gelegd met de doelstellingen nr. 1 (duurzame topregio), nr. 3 (internationalisering), nr. 4 (innovatie), nr. 5 (ondernemerschap), nr. 6 (logistiek en infrastructuur), nr. 7 (energie), nr. 8 (eco-efficiëntie) van het Pact 2020.

Vlaanderen gaat resoluut voor de 3% target inzake O&O. Wat de 20-20-20 doelstellingen voor klimaat –en energie¹³ betreft, moet er nog een verdeling gebeuren tussen de federale overheid en de gewesten.

Vlaanderen, met zijn open en sterk exportgerichte economie, is sinds september 2008 hard getroffen door de economische crisis. De crisis heeft een proces dat al langer gaande was in Vlaanderen versterkt: vooral de verwerkende nijverheid krijgt harde klappen en de industriële sectoren verliezen terrein. In vergelijking met 1980 werken er nu nog maar half zoveel mensen in de industriële bedrijfstakken, een daling ten voordele van de tertiaire sector.

De legislatuur is in 2009 dan ook in economische moeilijke tijden van start gegaan, maar Vlaanderen heeft daarop ambitieus gereageerd. Centraal staat de doelstelling van Vlaanderen in actie om Vlaanderen tegen 2020 internationaal te positioneren bij de top vijf van de meest performante regio's van Europa.

Het is de grote uitdaging om in de komende vijf jaar en daarna de Vlaamse economie gericht te ondersteunen in dit veranderingsproces, maar het is eveneens een uitdaging om door innovatie ons industrieel weefsel op peil te houden. De wereld zal als de crisis verder is

mededingingsbevorderende regelgeving vast te stellen, met volledig onafhankelijke en krachtdadige reguleringsinstanties, en de maatregelen ten aanzien van transportnetbeheerders en distributienetbeheerders handhaaft.”

¹³ Momenteel worden er besprekingen gehouden tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten over de lastenverdeling van Belgische klimaat –en energiedoelstellingen.

weggeëbd een andere wereld zijn. Innovatie is het sleutelwoord om competitief te blijven. Het zal er daarbij op aankomen om een voorsprong te nemen door unieke producten, diensten en concepten te ontwikkelen.

Een crisis biedt echter nieuwe mogelijkheden en kansen. Het oplossen van milieuproblemen, o.a. in het kader van de realisatie van de 20-20-20-doelstellingen, moeten worden beschouwd als reële groeimogelijkheden. Zo zal bijvoorbeeld de sterkere ondersteuning van eco-innovaties de transitie van de economie versnellen en versterken, zal hernieuwbare energie een belangrijke motor zijn voor economische ontwikkeling enzovoort.

Om een performante en innovatieve economie tot stand te brengen, die tegelijk ecologisch en duurzaam is, zet Vlaanderen in op een ambitieuze strategie voor O&O (3.2.), milieu- en energiedoelstellingen als hefboomen naar een groene economie (3.3.) en het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis verduurzamen (3.4).

3.2. Ambitieuze strategie voor O&O en innovatie

Richtsnoer 4 : De steun voor O&O en innovatie optimaliseren, de kennisdriehoek intensiveren en het potentieel van de digitale economie benutten

Vlaggenschip : Innovatie-Unie

Met het vlaggenschipinitiatief "Innovatie-Unie" introduceert de Europese Commissie een door het hoogste politieke niveau ondersteunde strategie voor innovatie. De Innovatie-Unie legt de nadruk op de Europese inspanningen – en samenwerking met derde landen – inzake klimaatverandering, energiezekerheid, voedselveiligheid, gezondheid en vergrijzing. De publieke sector wordt ingeschakeld om de particuliere sector te stimuleren en komaf te maken met een aantal belemmeringen waardoor ideeën op dit moment niet tot op de markt geraken: een gebrek aan financiering, versnipperde onderzoeksstelsels en -markten, onderbenutting van overheidsaankopen voor innovatie en het trage normaliseringsproces.

Vlaggenschip : een digitale Agenda voor Europa

Annual Growth Survey 2011: Groeiversterkende maatregelen (prioritaire acties 8 t.e.m. 10)

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

De Vlaamse Regering wil het bestaande economische weefsel duurzaam transformeren door een gerichte ondersteuning van de overgang naar een kennisgebaseerde economie en maatschappij. "Transformatie door Innovatie" houdt een ambitieuze innovatiestrategie in die reikt van idee tot economische valorisatie en maatschappelijke impact. Deze transformatie kan pas tot stand komen als Vlaanderen meer middelen investeert in onderzoek en ontwikkeling, en daarbij zoveel mogelijk streeft naar excellentie zowel wat betreft wetenschappelijk onderzoek, onderwijs als opleiding. Ook moeten innovatiestrategieën meer gefocust worden en gericht op toekomstgerichte speerpunt domeinen. Daarnaast moeten

kennis en onderzoeksresultaten maximaal toegepast worden in een maatschappelijke en economische context.

Innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen creëren banen, stellen bedrijven in staat om internationaal door te groeien, en brengen Vlaanderen bij de top van de Europese regio's. Daartoe moeten onderzoekers, bedrijven en de overheid nauw(er) samenwerken ("open innovatie"). Een aantal bestaande en nieuwe onderzoekscentra, en een efficiënt netwerk van innovatieactoren zullen die samenwerking bevorderen. Vlaanderen wil zijn stelsel voor O&O en innovatie optimaliseren en maximaal aanwenden (ook door het wegwerken van knelpunten), innovatie stimuleren in verschillende beleidsterreinen, en zich maximaal inschakelen in de internationale context.

De oriëntatie en de prioriteiten van het beleid worden dus gedreven door een sterke zorg voor economische valorisatie en maatschappelijke impact van innovatie, een meer outputgedreven onderzoeksbeleid, en een vereenvoudiging van het complexe innovatielandschap en –instrumentarium.

Een actieplan in het kader van de ViA-doorbraak "Innovatiecentrum Vlaanderen", concrete doelstellingen in het Pact 2020 en meerjarige doelstellingen opgenomen in het Vlaams regeerakkoord/beleidsnota moeten ervoor zorgen dat Vlaanderen een voorloper wordt in de omschakeling naar een duurzame, kennisgedreven, innovatieve en competitieve economie en maatschappij. Om een breed draagvlak en engagement te creëren bij alle betrokken organisaties in het onderzoeks- en innovatiedomein, wordt ook een hernieuwing van het Innovatiepact van 2003 voorzien.

Hieronder worden de 5 sporen besproken die de ambitieuze strategie voor onderzoek en innovatie moeten realiseren, met name het realiseren van doorbraken in onderzoek en innovatie door focussen van innovatiestrategieën en krachtenbundeling rond speerpunt domeinen (3.2.1.), de transformatie van de Vlaamse economie versnellen door hogere innovatiekracht (3.2.2.), Vlaanderen als sterke, internationale netwerkregio voor onderzoek en innovatie (3.2.3.), de fundamenteën van de kennisbasis versterken en maximaal aanwenden (3.2.4.) en tenslotte resultaatwinsten van het onderzoeks- en innovatiesysteem door verbeterende impact, verhoogde efficiëntie en toenemende middelen (3.2.5).

3.2.1. Doorbraken realiseren in onderzoek en innovatie door focussen van innovatiestrategieën en krachtenbundeling rond speerpunt domeinen

Inzetten op toekomstgerichte speerpunt domeinen is een van de bouwstenen van de transformatie naar een kennismaatschappij en –economie die Vlaanderen wenst door te voeren. Innovatie moet zich richten op maatschappelijke uitdagingen en speerpunt domeinen om zo economische activiteiten met duurzame en gediversifieerde tewerkstelling te verankeren en een transformatie te bewerkstelligen.

Het beleid rond bepaalde speerpunten werd door de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI) voorgesteld na een internationale SWOT-analyse voor Vlaanderen en een consultatie met stakeholders. In een verkenningstudie definieerde de VRWI 30 prioritaire

domeinen binnen zes strategische clusters voor Vlaanderen. Doel hierbij is de ontwikkeling van een lange termijn referentiekader voor technologie en innovatie in Vlaanderen.

In het ViA-toekomstplan kregen deze clusters en speerpunten een belangrijke rol toebedeeld. Het ViA-actieplan m.b.t. innovatie stelt voor om de O&O-investeringen in Vlaanderen vooral in te zetten in:

- Logistiek en transport;
- ICT in de gezondheidszorg;
- Voeding en gezondheid;
- Nieuwe materialen en nanotechnologie;
- Energie en milieu;

De Vlaamse Regering heeft hiertoe een aantal nieuwe initiatieven opgestart..

Om voor de speerpunten of “grote projecten” tot gerichte innovatiestrategieën te komen, installeerde de Vlaamse Regering in 2010 **innovatieregiegroepen** (iRG). Drie iRG's zijn opgestart: “automotive”, sociale innovatie en “duurzame chemie”. In 2011 moeten deze innovatieregiegroepen een innovatiestrategie voorstellen en trajecten uitwerken voor de valorisatie van innovatie in deze domeinen. Om de band tussen innovatie en economische transformatie te versterken zullen de iRG hun adviezen overmaken voor het in opmaak zijnde “**Witboek Nieuw Industrieel Beleid**” (**NIB**), wat op zich de verdere uitwerking is van de Staten-Generaal Industrie (SGI) uit 2010 (zie 3.4.5). Gezien de gewenste dynamiek van industriële transformatie, is het industrieel innovatiebeleid prominent aanwezig in het NIB. De benadering sluit aan en is onderdeel van het beleid van gerichte innovatiestrategieën.

Het **focussen van innovatiestrategieën met een krachtenbundeling rond speerpunt domeinen gericht op een duurzame transformatie** doet Vlaanderen door:

- (a) speerpunt domeinen versterken of vernieuwen;
- (b) de Strategische Onderzoekscentra verder in te bedden in het innovatielandschap en het economische weefsel;
- (c) “grote projecten” op te starten als respons op de maatschappelijke uitdagingen .

a. Versterken en vernieuwen van speerpunt domeinen

Zo is er de oprichting in 2010 van twee onderzoekscentra in uitbouw gericht op toekomstgericht onderzoek.

- Het **Strategisch Initiatief Materialen** (SIM) is een virtueel onderzoekscentrum dat basisonderzoek in het domein van materiaalonderzoek stimuleert met aandacht voor een nauwe samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen. De initiële thematische focus is materialen voor energie en licht, duurzame structurele materialen en nanomaterialen in hun omgeving. Het SIM wordt in het najaar van 2011 geëvalueerd, met oog op mogelijke verlenging.
- Daarnaast werd begin 2010 een **Centrum voor Medische Innovatie (CMI)** opgericht. Dit vormt de brug tussen het toepassingsgedreven biomedisch/klinisch onderzoek enerzijds en de patiënt anderzijds, waarbij de kennisoverdracht in beide richtingen cruciaal is. Het eerste project bestaat uit de harmonisering en coördinatie van Vlaamse biobanken. Het CMI wordt in het najaar van 2011 geëvalueerd, met oog op een mogelijke verlenging.

Vlaanderen legt ook klemtonen op milieugerichte technologische innovatie.

- het **Milieu- en Energietechnologie Innovatie Platform - MIP2** brengt de relevante actors uit bedrijfsleven, onderzoekswereld en overheid in Vlaanderen samen die zijn betrokken bij de ontwikkeling en toepassing van kennis en technologie in functie van de overgang naar een 'groene' economie.¹⁴ Ook is het een financieringsinstrument voor vraaggedreven onderzoek gericht op duurzaam materiaal- en energiegebruik.

b. De verdere inbedding van de Strategische Onderzoekcentra in het innovatielandschap en het economisch weefsel

De **strategische onderzoekscentra (SOC's) of publieke onderzoeksorganisaties (PRO)** zijn naast de zes universiteiten leidende actoren van het onderzoeks- en innovatielandschap in Vlaanderen. Elk ervan is actief in een bepaald onderzoeksgebied:

- IMEC (nanoelektronica en nanotechnologie);
- VIB (levenswetenschappen en biotechnologie);
- VITO (energie, telemonitoring en milieu);
- IBBT (breedband onderzoek en ICT).

De 5-jaarlijkse beheersovereenkomsten die IBBT, IMEC en VIB elk met de Vlaamse overheid hebben, lopen af in 2011 (VITO in 2012) en worden grondig **geëvalueerd**. Op basis van de resultaten hiervan wordt het gepaste niveau bepaald voor de verdere ondersteuning als mogelijke aanpassing van de beleidsrichting bepaald van de SOC's. De nadruk ligt daarbij op de verdere uitbouw van de bestaande kennisbasis en het innovatiepotentieel in Vlaanderen. De SOC's spelen een belangrijke rol in de overgang naar een kenniseconomie in Vlaanderen door hun wisselwerking met het Vlaamse bedrijfsleven, en door het valoriseren van hun kennis en onderzoeksresultaten bv. door de (mede-)oprichting van nieuwe innovatieve spin-off bedrijven. Om dit laatste efficiënter te laten verlopen en schaalvoordelen te genieten onderzoekt de Vlaamse Regering de mogelijkheid tot de oprichting van een afzonderlijk fonds dat in de spin-offs van deze instellingen kan investeren. Daarnaast worden de SOCS, in samenwerking met de universiteiten, verder gestimuleerd om structurele, strategische, multidisciplinaire samenwerking uit te werken.

- De Vlaamse Regering steunt sedert 2009 het nieuwe initiatief van strategische multidisciplinaire samenwerking '**Neuro-Electronics Research Flanders (NERF)**'. Deze bundelt de onderzoekspartners IMEC, VIB, en KULeuven (universiteit) op gelijkwaardige basis, georganiseerd rond teams van toponderzoekers die basisonderzoek van wereldklasse uitvoeren van neuro-elektronica.
- Een andere recente samenwerking is deze sedert eind 2010 tussen VITO, IMEC, IBBT en de K.U.Leuven middels het "**Energyville**" project. Energyville krijgt steun om het hele Vlaamse energieonderzoek internationaal beter te positioneren met het oog op o.a. het aantrekken van buitenlandse investeringen op het vlak van energie naar Vlaanderen.
- Andere samenwerkingsverbanden tussen de SOC's zullen onderzocht worden op hun opportuniteit en haalbaarheid: rond translationeel-biomedisch onderzoek, rond ICT voor energiebeheer, rond draadloze sensornetwerken, rond cleantech.

¹⁴ Het betreft hier het vroegere Milieu Innovatie Platform (MIP), dat na een evaluatie eind 2009 werd voortgezet onder aangepaste vorm in het Milieu- en Energietechnologie Innovatie Platform - MIP2.

c. De opstart van “grote projecten” als respons op de maatschappelijke uitdagingen

Verschillende maatschappelijke uitdagingen (vergrijzing, duurzaamheid, energievoorziening,...) vergen een geïntegreerde aanpak van maatschappelijke vernieuwing door systeeminnovatie. “Grote projecten” zijn een gepast instrument voor een dergelijke, geïntegreerde aanpak, die tegelijkertijd een sterk mobiliserend vermogen heeft. Deze benadering zal verder uitgewerkt en geconcretiseerd worden. Enkele concrete initiatieven hiertoe zijn Flanders’ Care, Cleantech en de Proeftuin Elektrische Voertuigen.

- **Flanders’ Care** is een onderdeel van Vlaanderen in Actie dat erop gericht is de medisch-technologische vooruitgang aan te wenden in het voordeel van de patiënten en voor de valorisatie van Vlaamse innovatie. De opdrachtverklaring van Flanders’ Care luidt: op een aantoonbare wijze en door innovatie het aanbod van kwaliteitsvolle zorg verbeteren en verantwoord ondernemerschap in de zorg economie stimuleren. Sinds de opstart werden verschillende concrete maatregelen uitgewerkt:
 - Een Impulsloket dat projecten naar de juiste overheidsinstrumenten begeleidt en dus innovatie ondersteunt via het optimaliseren van de begeleiding;
 - Demonstratieprojecten die de implementatie van nieuwe ontwikkelingen in de zorgpraktijk stimuleren;
 - het Flanders’ Care label dat zinvolle initiatieven evalueert en in de kijker zet;
 - De ondersteuning van nieuwe veelbelovende initiatieven van ondernemers via Flanders’ Care Invest (PMV);
 - Deelname van IWT aan het Europees netwerk van Regio’s rond Ambient Assisted Living (in 2011 met een oproep voor 1 miljoen euro);
 - Consensus rond internationale accreditatie en het definiëren van intramurale kwaliteitsindicatoren.
- In het kader van de “vergroening van de economie” beoogt Vlaanderen een overgang naar een kringloopeconomie met aandacht voor mens en milieu. De technologische innovatie van de processen, producten en industrieën noodzakelijk voor deze transitie, kan men omschrijven als ‘**Cleantech**’ (schone technologie). In 2011 zal de vzw **I-cleantech** opgericht worden die zal inspelen op deze maatschappelijke uitdaging via 1) technologische innovatie, 2) kennisondersteuning en –netwerking, 3) overleg en samenwerking tussen bestaande initiatieven met het oog op doorwerking van cleantech naar systeeminnovatie en transitie management.
- Het ter beschikking stellen van een **proeftuin voor elektrische voertuigen** in Vlaanderen kan het voor de constructeurs en toeleveranciers interessant maken ontwikkelingen in Vlaanderen uit te voeren.¹⁵ In het najaar van 2010 werd een oproep gedaan tot het indienen van voorstellen. Deze oproep is momenteel in evaluatie. Deze proeftuin zal een deels maatschappelijke en een deels technologische focus hebben. Volgende onderwerpen komen algemeen aan bod: rijgedrag in de brede zin, technologische innovatie met betrekking tot het elektrische voertuig en interactie met het elektriciteitsnet.

¹⁵ Een proeftuin is een gestructureerde testomgeving waarin organisaties innovatieve technologieën, producten, diensten en concepten kunnen testen gebruik makend van een representatieve groep van individuen, die als testers worden ingezet in hun eigen leef- en werkomgeving. In het najaar 2010 wordt een oproep opengesteld tot het indienen van voorstellen.

3.2.2. Transformatie van de Vlaamse economie versnellen door hogere innovatiekracht.

De Vlaamse Regering wil een hogere innovatiekracht van de Vlaamse economie bewerkstelligen door: (a) het versterken en versnellen van het valorisatietraject, (b) netwerking, clustervorming of gelijkaardige samenwerkingsvormen faciliteren, (c) werk maken van innoverend ondernemerschap en (d) de toegang tot de financiering van innoverend ondernemerschap vergemakkelijken.

a) Het versterken en versnellen van het valorisatietraject

Een van de belangrijkste hefboomen om het valorisatietraject te verbeteren en te versnellen bestaat in het versterken van de samenwerking tussen kennisinstellingen en de bedrijfswereld. Zowel de strategische onderzoekscentra als de universiteiten en hogescholen worden door de overheid aangespoord om samen te werken met de bedrijfswereld met als doel kennis, valorisatie van de onderzoeksresultaten, en technologietransfer te stimuleren. Vlaanderen beschikt hiervoor over verschillende kanalen, zoals het IOF (Industrieel Onderzoeksfonds), het SBO (Strategisch Basisonderzoek), het TETRA-fonds en VIS-trajecten... De doelmatigheid van deze instrumenten zal verder geoptimaliseerd worden o.a. met het oog op een betere bereik van minder op technologie-gerichte KMO's.

Zo is in 2010 een vernieuwde aanpak voor subsidiëring van projecten voor collectieve kennisbouw en kennisdiffusie uitgewerkt: de **VIS-trajecten**. Vlaamse Innovatiesamenwerkingsverbanden (VIS) zijn gestructureerde samenwerkingsverbanden van bedrijven, met al dan niet één of meer organisaties of kennisinstellingen. Deze VIS-trajecten richten zich op concrete en vraaggedreven uitdagingen van een collectief van bedrijven die door middel van innovatie kunnen beantwoord worden en op korte termijn toepasbaar zijn bij een ruime doelgroep. De VIS-trajecten leveren een belangrijke toegevoegde waarde, zowel op gebied van innovatiecapaciteit als economisch. Kenmerkend is dat het volledige traject van kennisverwerving tot kennisgebruik geïntegreerd wordt in één project. Vanaf 2010 moeten deze op kruissnelheid komen.

Het **TETRA-fonds** is een platform voor interactie en kennisdeling tussen bedrijven en hoger onderwijs en subsidieert projectmatig, toepassingsgericht onderzoek met een economische finaliteit.

Een recent projecttype zijn de **ICON-projecten**. Hierbij worden de inspanningen van strategische onderzoeksinstellingen en andere initiatieven (betaald via O&O-steun toegekend aan deze initiatieven) gekoppeld aan financiering van de bijdragen van de bedrijven door het IWT (innovatieagentschap voor bedrijven in Vlaanderen). Het betreft hier telkens coöperatieve projecten, d.w.z. dat meerdere bedrijven samenwerken met de onderzoeksinstelling. Deze samenwerking startte in 2008 en komt op kruissnelheid.

Bij het **strategisch basisonderzoek** (SBO) is een aandachtspunt de noodzaak voor een sterkere nadruk op het economisch en maatschappelijk valorisatiepotentieel en het vergroten van de betrokkenheid van de actoren voor valorisatie. Dit maakt deel uit van een reorganisatie in meerder stappen over verschillende jaren. In 2011 ligt de nadruk op de opstart van een continue effectenmeting en monitoring.

b) Netwerking, clustervorming of gelijkaardige samenwerkingsvormen faciliteren

In het kader van de netwerking en het faciliteren van clustervorming is er bv. het **Vlaams Innovatienetwerk** (VIN). Dit bundelt de kennis en de expertise van tientallen intermediaire organisaties actief op het terrein van innovatie. Kerntaak is bevorderen van kennistransfer en intensifiëren van samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen. In 2011 wordt verder geïnvesteerd in de bekendmaking van het initiatief bij bedrijven en de verhoging van de performantie van het netwerk.

Voor de periode 2011-2014 wordt een projectoproep **subregionale innovatiestimulering** (RIS) gelanceerd. Hiermee kunnen **provinciale innovatiecentra** bedrijven helpen bij het ondersteunen van hun innovatieproces en bij het vormen van synergie tussen bedrijven onderling en tussen de bedrijven en de technisch-wetenschappelijke wereld.

c) Werk maken van innoverend ondernemerschap

Vlaanderen wenst het hele **innovatietraject** te **optimaliseren** dat wordt doorlopen van idee tot economische valorisatie, marktresultaat en maatschappelijke impact. Voor een effectieve en efficiënte werking van dit verruimd innovatieconcept, dat zich niet enkel beperkt tot de technologische aspecten, zal een **gepast evaluatie-instrumentarium** uitgewerkt worden. De verbreding en verlenging van het steunbare innovatietraject neemt een centrale plaats in.

Onder **verbreding van het steunbare innovatietraject** wordt verstaan dat activiteiten die de innovatie ondersteunen, maar vroeger niet in aanmerking kwamen voor subsidiëring, steunbaar worden. Hierbij zullen ook nieuwe, vraaggedreven instrumenten zoals bv. innovatief aanbesteden ingezet en verder uitgewerkt worden voor de transitie van de KMO-economie naar een duurzame kennismaatschappij.

Onder **verlenging van het steunbare innovatietraject** wordt verstaan dat de steun aan innovatie door bedrijven verruimd wordt tot de fases dicht bij de vermarkting. Steun aan proeftuinen (voor demonstratie en verwerking van gebruikerservaring) kan beschouwd worden als voorbeeld van een gerichte verlenging van het steunbare innovatietraject.

Flanders DC is een belangrijke structurele partner om te **sensibiliseren voor creatief en innoverend ondernemen**. Om het **stimuleren van innovatie op de werkvloer** aan te moedigen, is in 2009 de competentiepool 'Flanders Synergy' opgericht, met provinciale netwerken vanaf 2010. Deze heeft als missie het promoten, bevorderen en initiëren van innovaties op vlak van arbeidsorganisatie. Men zal de komende jaren concreet veranderingstrajecten voorstellen bij de Vlaamse bedrijven, social profit-organisaties en overheidsbedrijven. De culturele en creatieve industrie is een belangrijke motor voor technologische innovatie. Via de ronde tafel **Overleg Creatieve Industrie (OCI)** stimuleert Flanders DC ondernemerschap en professionalisme bij creatoren en wil het omstandigheden creëren die hun kansen maximaliseren in diverse subsectoren.

In de toekomst wordt verder ingezet op een optimale differentiatie van de innovatiesteun per **KMO-bedrijfstype** (startende KMO, micro-onderneming met groeipotentieel, innoverende

KMO). Onderzoeksintensieve KMO's die omvangrijke projecten uitvoeren, vormen bovendien een afzonderlijke doelgroep.

Innovatie in de landbouwsector. Kenniscreatie en de transformatie van kennis tot innovatie kunnen de landbouwsector ondersteunen bij de uitdagingen die de komende jaren moeten worden aangegaan. Het Witboek Landbouwonderzoek geeft een onderzoeksportfolio die een transitie naar een nieuwe ontwikkelingscurve voor landbouw mogelijk moet maken. Hoewel innovatie een sleutelwoord is om competitief te blijven voor de landbouwbedrijven, wordt de sector geconfronteerd met een aantal beperkingen die innovatieproces bemoeilijken. Om dit knelpunt op te lossen wordt nagegaan of het innovatie-instrumentarium volledig is en welke acties kunnen bijdragen tot een verbeterde innovatiecapaciteit van de landbouwsector.

d) de toegang tot de financiering van innoverend ondernemerschap vergemakkelijken

Naast het specifieke innovatie-instrumentarium zijn er bij het **economische overheidsinstrumentarium** verschillende instrumenten beschikbaar die innovatie-initiatieven kunnen ondersteunen, zoals Vinnof, PMV Innovatie Mezzanine, ARKimedes (Activering Risicokapitaal) en Win-winnening. Verder zijn er ook participaties vanuit het overheidsinstrumentarium in private initiatieven in speerpuntsectoren, zoals Cleantech Fonds, inVita, Aescap, Vesalius. De huidige innovatie-instrumenten gaan eerder uit van een lineair innovatieproces en zijn daarbij goed aangepast voor innovatieondersteuning bij een individueel bedrijf. De erkenning van het toenemende belang van netwerking in het innovatieproces komt binnen Vlaanderen al tot uiting in de ondersteuning van samenwerkingsverbanden, collectieve onderzoeksprojecten en open innovatietrajecten, alsook bij de ondersteuning van competentiepolen.

De uitdagingen van structurele aanpassing – met het oog op het structureel versterken van de concurrentiekracht van ons economisch weefsel – vergen echter innovatietrajecten die gekenmerkt zijn door een hoge mate van (positieve) externaliteiten en langere termijn resultaten. Dit zijn echter twee elementen die nog moeilijk op het niveau van een individuele onderneming beheerst en getorst kunnen worden. De Vlaamse Regering wil daarom een stap verder gaan met de inrichting van een bijzonder, gericht investeringsinstrument. Het beleidsdoel is het versterken en versneld naar de markt brengen van innovatie met strategisch potentieel en daardoor het veranderingsproces van het economisch weefsel versnellen. Het **Transformatie en Innovatie Acceleratie fonds**, afgekort TINA-fonds, vat daarmee concreet de verandering van het economisch weefsel aan.

Het TINA-fonds beoogt investeringen in vroege valorisatietrajecten – **op cluster / consortiumniveau** – die een potentieel hebben om economische vernieuwing te bewerkstelligen. Zijn activiteit zal bestaan uit het financieren met risicokapitaal van structurele innovatie-valorisatie-trajecten, o.a. gedefinieerd door de iRG. Het Fonds wordt ondergebracht bij de PMV en wordt initieel gefinancierd met 200 miljoen euro investeringsmiddelen van de Vlaamse overheid. In een later stadium zal gestreefd worden naar aanvullende financiering via bijvoorbeeld EIB en EIF.

3.2.3. Vlaanderen als sterke, internationale, netwerkregio voor onderzoek en innovatie

Vlaanderen moet ontvankelijk zijn voor innovatie en wenst te werken aan een doelmatig beleid gericht op de zogenaamde 'pull-factoren' voor innovatie.

- Innovatie kan een hefboom zijn voor marktontwikkeling en de uitbouw van Vlaanderen als 'lead market' past hierin. Zo is het belangrijk om Vlaanderen in de toekomst internationaal uitdrukkelijker te profileren en te positioneren als **innovatieregio**.
- Een ander instrument om de ontvankelijkheid voor innovatie te verhogen, is het innovatief aanbesteden door de overheid. De **IWT-kenniscel Innovatief Aanbesteden** bundelt de diverse initiatieven hier rond binnen de Vlaamse overheid en eind 2010 waren een tiental innovatieplatformen in voorbereiding.

In het aansluiten bij innovatietrends, en het **streven naar excellentie** in onderzoek en innovatie in het bijzonder, is een optimale inbedding in de internationale context onontbeerlijk. Daarom wil Vlaanderen zich optimaal inschakelen in de internationale onderzoeksruimte. Zowel in EU als internationaal verband poogt Vlaanderen maximaal deel te nemen aan bestaande programma's of overeenkomsten af te sluiten die deze doelstellingen onderschrijven.

- De Vlaamse overheid richtte eind 2010 het **Vlaams Europaplatform** op, waarin overheid, kennisinstellingen en bedrijven aan optimale informatieuitwisseling doen m.b.t. Europese O&O-opportunities.
- Binnen de universiteiten, de SOC's, de agentschappen FWO en IWT wordt er meer en meer nadruk gelegd op internationalisering, door middel van beleidslijnen, subsidies en/of KPI's. Deze aandacht in de toekomst enkel toenemen.
- De Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie zal in 2011 een advies uitbrengen over het **Vlaams Internationaal Gericht Instrumentarium**, en hoe dat aan de noden van de toekomst kan worden aangepast.

De komende jaren wordt verder de deelname gestimuleerd van de uiteenlopende Vlaamse onderzoeksactoren aan de **EU-initiatieven en programma's**:

- EU Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (KP voor OTO);
- het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (KCI), en
- de verschillende EFRO en Interreg-initiatieven voor O&O en innovatie.¹⁶

Ook de deelname aan verwante initiatieven op EU-niveau worden gestimuleerd zoals:

- de Europese Gemeenschappelijke Ondernemingen, (de 'Gemeenschappelijke Programma's');
- de Europese Technologieplatformen;
- de Lead Market Initiatives;
- ESFRI (onderzoeksinfrastructuur);
- de KIGs van het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie (EIT);

¹⁶ Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling: Vlaanderen haalt in het 7e KP met 1.082 deelnames in totaal meer dan 380 miljoen euro (cijfers oktober 2010). Het projecttype "collaborative projects (CP)" is daarbij het meest gebruikte met 700 deelnames uit Vlaanderen met een budget van 277,8 miljoen euro.

- Eureka;
- COST, enzovoort.

Vlaanderen streeft mee de doelstellingen van de **Europese Onderzoeksruijnte** (EOR) na, en ook deze vermeld in het **vlaggenschip “Innovatie-Unie”** van de Europa 2020 strategie. De uiteenlopende EU Innovatie Partnerschappen die vanaf 2011 worden opgestart binnen het **vlaggenschip “Innovatie-Unie”** vormen eveneens een uitdaging voor de verschillende partners uit Vlaanderen. Flanders’ Care kan bv. via het in 2011 op te starten “Healthy Ageing” initiatief een wisselwerking tot stand brengen met andere partners op EU-niveau.

Om het draagvlak voor onderzoek en wetenschap te vergroten zijn enkele specifieke acties voorzien waarin het beleid rond **wetenschapscommunicatie** een centrale plaats inneemt.

- Het verhogen van de participatie van brede lagen van de bevolking aan het maatschappelijk debat rond wetenschap en innovatie en de impact hiervan op de bevolking wordt hierbij als doelstelling gesteld.
- Een belangrijke bijdrage aan het versterken van het maatschappelijk draagvlak is het Vlaamse **Wetenschapsfeest** en de uitbouw van Technopolis. Bij het uitwerken van een communicatieplan in de toekomst zullen de verschillende doelgroepen en de verschillende boodschappen duidelijk geïnventariseerd worden en voor elke doelgroep het beste communicatiekanaal aangeduid.
- Vlaanderen zal blijven sensibiliseren voor **meer instroom** voor wetenschappen, technologie en andere innovatierelevante studierichtingen. Dit kan bv. door samenwerkingsprojecten tussen onderwijs en industrie.

Ook het verder werk maken van **aantrekkelijke en mobiele loopbanen voor onderzoekers** is een prioriteit. In antwoord op de uitnodiging van de Europese Commissie om mee te stappen in een Europees Partnerschap voor onderzoekers, stelde Vlaanderen een gezamenlijk **Vlaams actieplan voor onderzoekers “Daar zit beweging in!”** op, met 20 concrete acties voor de periode 2010 -2011 (zie ook 3.2.4.).

3.2.4. De fundamente[n] van de kennisbasis versterken en maximaal aanwenden

Om de kennisbasis verder te verdiepen, versterken en optimaal in te zetten, is het essentieel (a) het beter stroomlijnen en samenwerken tussen het hoger onderwijs en het domein van wetenschap en innovatie; (b) het moderniseren van het academische systeem met o.a. het beter omkaderen van onderzoekers en het uitbouwen van aantrekkelijke en mobiele onderzoeksloopbanen; (c) het beter afstemmen van de gepaste financieringsmiddelen en – kanalen; (d) een verdere versterking van de uitbouw van (zware) onderzoeksinfrastructuur, ook mede via bepaalde EU-kanalen (ESFRI); (e) het stimuleren van onderzoek en innovatie via het hoger onderwijs.

- het beter stroomlijnen en samenwerken tussen het hoger onderwijs en het domein van wetenschap en innovatie

Het Vlaamse hoger onderwijs zal de komende jaren ingrijpend veranderen, o.a. door de beslissing om de academische opleidingen van de hogescholen te integreren in de universiteiten. Dit integratieproces zal gepaard gaan met een herfinanciering van het hoger onderwijs, wat gevolgen heeft voor zowel onderwijskundige als onderzoeksgerichte

aspecten. Zo biedt de uitbreiding van financieringskanalen als het BOF (Bijzonder Onderzoeksfonds voor de Universiteiten), FWO, of het IOF (Industrieel Onderzoeksfonds) van hogescholen naar universiteiten belangrijke uitdagingen.

- b) het moderniseren van het academische systeem met o.a. het beter omkaderen van onderzoekers en het uitbouwen van aantrekkelijke en mobiele onderzoeksloopbanen;

Werken als onderzoeker moet aantrekkelijker worden door bijvoorbeeld transparantere loopbaantrajecten, betere omkadering en internationalisering via specifieke programma's voor het aantrekken van buitenlands talent. De Vlaamse Regering lanceerde daarom reeds verschillende initiatieven voor zowel een aantrekkelijk en goed omkaderd onderzoeksklimaat als het stimuleren van de mobiliteit. Een deel hiervan is opgenomen in het Vlaams actieplan voor Onderzoekers (zie boven).

Er werden bijkomende **(ZAP)-mandaten** (Zelfstandig Academisch Personeel) gecreëerd. Door de invoering van het zogenaamde “tenure track”-stelsel kan een beperkt aantal uitstekende post-doctorale onderzoekers de mogelijkheid worden aangeboden om op het niveau van docent gedurende vijf jaar zelfstandig onderzoek te verrichten. Daarbij worden excellentie en internationalisering speciaal aangemoedigd. Zo is er het **Odysseus-programma**, een “brain-gain” programma om Vlaamse en andere topwetenschappers naar Vlaanderen (terug) te brengen. Dankzij het **Methusalem-programma** kunnen uitmuntende Vlaamse wetenschappers rekenen op langdurige en structurele financiering waardoor wetenschappelijk talent beter kan behouden blijven. **Open rekrutering** wordt gestimuleerd en ondersteund via de nieuwe Vlaamse Euraxess-website.¹⁷

De **Baekeland-mandaten** beogen de mobiliteit tussen de academische wereld en het bedrijfsleven te stimuleren. De mandaten laten toe dat mensen die al vele jaren bij een bedrijf werken, doctoraatsonderzoek uitvoeren aan een universiteit terwijl ze personeelslid blijven en hun loon en anciënniteitsopbouw behouden.

- c) het beter afstemmen van de gepaste financieringsmiddelen en –kanalen

Er wordt verder gestreefd naar verhoogde consistentie en afstemming tussen de verschillende financieringsinstrumenten. Mogelijkheden zijn de optimalisatie van IOF naar het economisch instrumentarium, betere samenhang tussen academiserings- en PWO-middelen (projectmatig wetenschappelijk onderzoek), of de vereenvoudiging van de regelgeving en het verfijnen van de samenhang tussen BOF en FWO. Om het potentieel van het fundamenteel onderzoek volop te benutten, wil de Vlaamse Regering ook de FWO-evaluatieprocedure optimaliseren en de internationalisering van het fundamenteel onderzoek ondersteunen.

- d) een verdere versterking van de uitbouw van (zware) onderzoeksinfrastructuur

Onderzoeksinfrastructuur draagt sterk bij tot de innovatiecapaciteit van een maatschappij en de uitbouw van een kenniseconomie. Ook de Europese Commissie legt grote nadruk op de

¹⁷ www.euraxess.be/flanders

rol die onderzoeksinfrastructuur speelt. Dit is in lijn met de ambitie van de Vlaamse Regering om, vooral in het kader van de 'grote projecten' voor maatschappelijke vernieuwing, mee te zorgen dat de nodige onderzoeksinfrastructuur, als een internationaal onderscheidende factor, voorzien is. Er zal daarom o.a. overwogen worden of een fonds kan opgericht worden om dergelijke grote, innovatieve investeringen in onderzoeksinfrastructuur te financieren.

Dit past in een breder beleid betreffende de onderzoeks- en innovatie-infrastructuur, dat reeds de voorbije jaren werd uitgebouwd, en verschillende instrumenten hanteert. Zo is er de financiering door de door de **Herculesstichting** voor grootschalige investeringen in onderzoeksapparatuur voor zowel fundamenteel als strategisch basisonderzoek. De Vlaamse overheid ondersteunt 70 tot 90% van de investeringskosten. De werking van de stichting zal in 2012 worden geëvalueerd.

Ook voor de financiering van het **Vlaams Supercomputercentrum (VSC)** is overheidssteun voorzien, net als voor een andere specifiek initiatief: BELNET. Middels de **overeenkomst met onderzoeksnetwerk BELNET** voor de periode 2008-2022 moeten Vlaamse onderzoekers over een performante digitale infrastructuur kunnen beschikken om volwaardig deel te nemen aan e-onderzoek.

Naast het verder uitbouwen van digitale netwerken, wil Vlaanderen ook een **nieuw digitaal actieplan i2020** uitwerken. Door het maximaal benutten van ICT kan immers een belangrijke efficiëntieverhoging worden gerealiseerd zowel op het vlak van het onderzoek als in de context van valorisatie en ondernemerschap.

De aandacht voor het digitale weerspiegelt zich ook in het feit dat de Vlaamse overheid de oprichting van een "Vlaams Instituut voor de archivering en ontsluiting van het audiovisueel erfgoed in Vlaanderen" (de Waalse Krook) ondersteunt, die ondermeer de digitale bewaring, archivering en ontsluiting van het **culturele erfgoed** zal behartigen en van waaruit ook de Vlaamse inbreng in Europeana zal gestuurd worden.

Vlaanderen onderzoekt ook nieuwe pistes om een **geavanceerde innovatie-infrastructuur** uit te bouwen. Hoogwaardige gemeenschappelijke infrastructuren voor testen en opschaling van innovaties zijn de basis van sterke clusters. Zij genereren collectieve productiviteitswinsten en interfaces voor nieuwe innovatieopportuniteiten (open innovatie).

In 2009 heeft Vlaanderen in een eerste fase vijf prioritaire **ESFRI-projecten** (Europees strategisch forum voor onderzoeksinfrastructuren) geïdentificeerd. Voor elk van deze projecten heeft een consortium van Vlaamse onderzoekers een voorstel van een Vlaamse bijdrage aan de bouw en de exploitatie ervan opgesteld. In de loop van 2011 zullen voor de geselecteerde projecten stappen worden ondernomen om na te gaan onder welke voorwaarden Vlaanderen daadwerkelijk kan toetreden tot de consortia die voor de realisatie ervan zullen instaan.

e) het stimuleren van onderzoek en innovatie via het hoger onderwijs.

Een werkgroep onderzoekt hoe onderzoekscarrières kunnen uitgebouwd worden voor het geheel van de Vlaamse kennisinstellingen met bijzondere aandacht voor de internationale en intersectorale mobiliteit.

3.2.5. Resultaatwinsten van het onderzoeks- en innovatiesysteem door verbeterende impact, verhoogde efficiëntie, en toenemende middelen.

De doelstelling om 3% van het bruto binnenlands product te investeren in Onderzoek & Ontwikkeling is door Vlaanderen uitdrukkelijk onderschreven. Het inzetten van voldoende budgettaire middelen wordt ook in het Vlaamse Regeerakkoord 2009-2014 uitdrukkelijk herbevestigd door het afsluiten van een **nieuw Innovatiepact** voor meer investeringen in O&O voorop te stellen. Dat engagement van alle betrokken actoren (overheid, bedrijfsleven, universiteiten en onderzoeksinstellingen) zal door gezamenlijke en complementaire inspanningen de 3%-doelstelling nastreven die is ingeschreven in de Europa 2020 strategie.

Tabel 2: Bruto binnenlandse uitgaven aan O&O (groeiscenario's)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020
Bruto binnenlandse uitgaven aan O&O	2,03	2,06	2,12					3%*	3%

*Cijfer Vlaams regeerakkoord 2009-2014

Het totale **Vlaamse O&O overheidsbudget** bedroeg 1,066 miljard euro in 2010. Sedert midden jaren 1990 stegen de Vlaamse inspanningen reeds aanzienlijk in absolute en relatieve termen. Ook in de 21^e eeuw steeg het Vlaamse O&O-overheidsbudget met honderden miljoenen euro's, maar de relatieve inspanning (t.o.v. het BBP (R)) stagneerde omdat ook het BBP(R) een sterke groei kende. Bij de begrotingscontrole 2010 zijn 160 miljoen euro extra eenmalige middelen voor innovatie of O&O voorzien. Op dit ogenblik bedraagt de score voor de Barcelonanorm voor Vlaanderen 2,12% (2009), wat boven het Belgische en het EU-gemiddelde ligt. Verschillende scenario's worden onderzocht om de budgettaire middelen voor O&O en innovatie te komende jaren stelselmatig te verhogen, gericht op de 3%-doelstelling.¹⁸

Vanaf januari 2010 werd een **decreet over de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid** van kracht waarin alle bestaande en nieuwe regelgeving over de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid ondergebracht werd.

Het begeleidingsinstrumentarium voor wetenschappelijk onderzoek, innovatie en valorisatie wordt door de actoren omschreven als volledig, maar nog onvoldoende gestroomlijnd.¹⁹ De uitdaging bestaat er dan ook in de bestaande beleidsmix te optimaliseren in plaats van te focussen op nieuwe of bijkomende instrumenten. Een reeks adviesinitiatieven voor innovatie en ondernemerschap ten gunste van kmo's zijn sedert 2009 geïntegreerd in één enkel digitaal beleidsinstrument (KMO-programma resp. de **KMO-portefeuille**). KMO's uit het Vlaamse Gewest kunnen zo elektronisch steun inkopen voor opleiding, advies, strategisch advies, technologieverkenning en advies voor internationaal ondernemen via één interface.

Om nieuwe grote initiatieven of gecoördineerde acties op te starten die tegemoetkomen aan de grote maatschappelijke uitdagingen (zie ook 3.2.1.) is er nood aan een flexibel systeem om steun te verlenen. Deze werd uitgewerkt middels de "**IWT-toolbox**". Het IWT fungeert als enig loket voor steun aan O&O en innovatie aan bedrijven in Vlaanderen. Deze aanpak

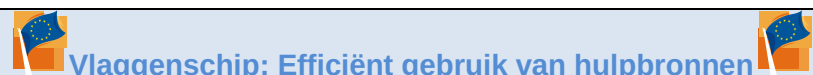
¹⁸ De VRWI maakte daartoe een advies op dat 6 scenario's uittekende.

¹⁹ Soete Rapport, eind 2007

moet ervoor zorgen dat de complexiteit van het innovatielandschap in Vlaanderen niet vergroot en verdere versnippering ophoudt.

3.3. Milieu- en energiedoelstellingen als hefboomen naar een groene economie

Richtsnoer 5: Zuiniger omgaan met hulpbronnen en de uitstoot van broeikasgassen beperken

Vlaggenschip: Efficiënt gebruik van hulpbronnen

Natuurlijke hulpbronnen zijn fundamenteel voor de goede werking van de Europese en de wereldeconomie en voor onze levenskwaliteit. Tot de natuurlijke hulpbronnen behoren: grondstoffen zoals brandstoffen, mineralen en metalen, maar ook levensmiddelen, de bodem, het water, de lucht, biomassa en ecosystemen. De druk erop neemt gestaag toe. De Europese Commissie tekent het kader uit dat moet leiden tot een meer efficiënt en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en de overgang mogelijk maakt naar een duurzame groei in Europa.

Annual Growth Survey 2011: Groeiversterkende maatregelen (prioritaire acties 8 t.e.m. 10)

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

Tabel 3: 20-20-20 doelstellingen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2016	2020
Totale broeikasgas (kton)	83.165	82.891	80.220							
Broeikasgasemissies niet ETS (kton)	46.291	47.888	47.523							45.597*
Bruto binnenlands energiegebruik (PJ)	1622	1619	1533							
Hernieuwbare energie in finaal energieverbruik (%)	2,0	2,1	2,9							13**

* indicatieve niet-ETS doelstelling

**Belgische doelstelling

In het Vlaams regeerakkoord neemt de transitie naar een groene economie een centrale plaats in. Een sterk milieubeleid biedt kansen voor toekomstgerichte sectoren, tewerkstelling en technologieën. Daarbij kan ook gestuurd worden naar structurele veranderingen. Het voorkomen van de aantasting van het milieu, het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit en het duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen staan centraal. Hiervoor wordt er onder meer gewerkt aan het sluiten van materiaal- (cradle-to-cradle) en energiekringlopen (hernieuwbare energie). Een beter leefmilieu gaat hand in hand met een efficiënter gebruik van grondstoffen en materialen en kan zo leiden tot een verhoogde competitiviteit van bedrijven. Bovendien draagt een goede kwaliteit van het leefmilieu sterk bij tot levenskwaliteit en welzijn. Die vergroening van de economie staat centraal in de huidige legislatuur en heeft

als doel een omvorming van onze huidige economie naar een economie, deels gestoeld op ecologische principes en met minder impact op het milieu.

3.3.1. Uitstoot van broeikasgassen beperken en de gevolgen van klimaatverandering opvangen

Om mee de oorzaken en de gevolgen van de opwarming van de aarde te bestrijden, worden tegen 2012 een klimaatplan 2013-2020 en een adaptatieplan opgemaakt.

Vlaanderen zal de nodige inspanningen leveren om tegen 2020 een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies te realiseren conform de intern Belgische lastenverdeling van de Europese klimaatdoelstellingen. Voor de omvorming van Vlaanderen tot een klimaatvriendelijke samenleving, zullen nieuwe technologieën, processen en producten nodig zijn waar Vlaanderen een ontwikkelingsplatform voor kan bieden. De komende jaren zal daarom in overleg met het middenveld en rekening houdend met het geïntegreerd karakter van het klimaatbeleid, een Vlaamse klimaatstrategie ontwikkeld worden die tegemoet komt aan deze grote uitdagingen. Dit kader moet er mede voor zorgen dat onze samenleving voorbereid wordt op drastischer emissiereducties in de komende decennia. Het **Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020** wordt tegen 2012 opgemaakt.

De adaptatie aan de klimaatveranderingen biedt ongekeende kansen en mogelijkheden om de Vlaamse economische sectoren meer eco-innovatief en –efficiënt te laten werken. Ook de werkgelegenheid zal hierdoor bevorderd worden. Aangezien ook de kostprijs van adaptatie toeneemt met de tijd van non-actie, stelt Vlaanderen tegen 2012 een **adaptatieplan** op waarin maatregelen voor de aanpassing aan klimaatverandering zullen worden voorgesteld.

3.3.2. Verbeteren van de energie-efficiëntie

Om de Vlaamse energie-efficiëntie verder te laten toenemen zal medio 2011 werk gemaakt worden van een **tweede actieplan energie-efficiëntie 2011-2016**. Dit zal naast een evaluatie van het vorige actieplan ook nieuwe energiebesparingsstreefwaarden en tussentijdse doelstellingen bevatten. Om deze doelstellingen te bereiken zullen voor de verschillende sectoren de nodige maatregelen worden opgesteld. Zo zullen, in de residentiële sector, in 2020 alle woningen over dak- of zoldervloerisolatie beschikken en moeten ze minstens verbeterd dubbel glas en een energiezuinige verwarming hebben.

De Vlaamse Regering heeft eind 2010 een **verstrenging van de energie-eisen (E-peil) voor nieuwbouw** beslist voor 2012-2014. De Vlaamse Regering zal, in overeenstemming met de bepalingen van de revisie EPBD (herziening van de richtlijn energieprestatie van gebouwen), tegen eind 2011, **het verstrengingspad van de EPB-eisen** tot 2021 vastleggen en de nodige ondersteuningsmaatregelen uitwerken. Gelet op de grote impact van dit verstrengingspad op de bouwpraktijk in Vlaanderen, zal dit verstrengingspad in nauw overleg met de betrokkenen worden vastgelegd.

Volgens de revisie EPBD zal tegen medio 2011 een actieplan worden opgesteld om te zorgen voor een **toename van het aantal bijna-energie neutrale gebouwen**. Dit door actievoorstellen te ontwikkelen ter ondersteuning van voorlopers met bijna-energie neutrale (en lage-energie) woningen. Het actieplan zal gericht zijn op zowel nieuwbouw als

vergunningsplichtige renovatie. Tegen eind 2014 zal een minimum aandeel hernieuwbare energie in de woning in energieprestatieregelgeving vastgelegd worden (zie ook 3.3.3).

De Vlaams overheid voorzag reeds in een **waarborgregeling** voor de goedkope leningen die (via FRGE en door steden en gemeenten aangeduide lokale entiteiten) worden toegekend voor energiebesparende structurele investeringen door particulieren.

Complementair aan de Vlaamse wetgeving, die eisen oplegt inzake energie-efficiëntie aan energie-intensieve inrichtingen, worden de **vrijwillige instrumenten** (convenanten) met grote, industriële ondernemingen verbreed.

3.3.3. Toename van het aandeel hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling in het finaal energieverbruik

Het Pact 2020 stelt dat in Vlaanderen de productiecapaciteit voor elektriciteit wordt uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie. De Vlaamse Regering heeft in 2009 reeds de doelstelling groene stroom (13% in 2020), met bijhorend groeipad, vastgesteld. Tevens heeft Vlaanderen haar bijdrage aan het nationaal **actieplan hernieuwbare energie 2020** voor, dat intussen is ingediend bij de Europese Commissie. Daarbij is duidelijk dat groene warmte nog een groot groeipotentieel heeft en de belangrijkste bijdrage kan leveren. Overeenkomstig het regeerakkoord zal daarom een aanvullend **steunmechanisme** specifiek voor groene warmte uitgewerkt worden.

3.3.4. Inzetten op groene groei

Het is een belangrijke uitdaging voor onze economie om eco-efficiënter te worden indien we willen concurreren met lage loon economieën. De voorbije jaren hebben we op het vlak van efficiënt energiegebruik maar ook watergebruik veel vooruitgang geboekt en dit onder meer dankzij de audit- en benchmarkconvenanten waarbij bedrijven uitgedaagd werden om de wereldtop te halen. Intussen is de vergroeningseconomie ook een 'sector' op zichzelf geworden, die bestaat uit ondernemingen die diensten en producten leveren die bijdragen tot de vergroening van de economie.

Sterke accenten worden gelegd op duurzaam materialengebruik, groene mobiliteit, rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie. Het is aangewezen dat de maatregelen worden ingebed in een samenhangende strategie met een combinatie van economische, ecologische en sociale doelstellingen m.b.t. productie en consumptie. De strategie moet betrekking hebben op de diverse sectoren en op de economie als geheel. Essentieel aan de voorbereiding en uitbouw ervan is het nodige overleg en samenwerking tussen de diverse betrokkenen (diverse beleidsdomeinen en overheden, industrie, consumenten, kenniscentra,...). Daarom zal gezocht worden naar een manier om dit proces te organiseren en af te stemmen op ViA.

Het economisch ondersteuningsbeleid is sedert jaren grotendeels gericht op de vergroening van de economie (eco-efficiëntiescan, de ecologiepremie, certificaten die investeringen in hernieuwbare energie aanmoedigen).

De **ecologiepremie** is een steunmaatregel waarbij ondernemingen worden aangemoedigd om hun productieproces milieuvriendelijker en energiezuiniger te organiseren. Daarbij neemt de Vlaamse overheid een gedeelte van de extra investeringskosten die een milieuvriendelijke investering met zich brengt voor haar rekening. De maatregel wordt vanaf 2011 grondig hervormd. De oproep met wedstrijdformule wordt definitief verlaten. De nieuwe steunregeling biedt ondernemingen meer rechtszekerheid en transparantie en heeft duidelijke toekenningscriteria. De steunverlening gebeurt binnen een gesloten enveloppe en met een minimum aan administratieve lasten. In de begroting 2011 is hiervoor 102.000.000 euro vastleggingskredieten voorzien. De toekenning zal ook meer verbonden worden aan de daadwerkelijke invoering van de resultaten van de energie-efficiëntiescan.

Inzetten op groene groei, betekent ook rationeel energieverbruik bij KMO's stimuleren. Het Agentschap Ondernemen voert daartoe **energiescans** uit bij bedrijven: er wordt een overzicht opgemaakt van de verschillende energieverbruikers. Aan de hand van deze inventaris worden per relevant energithema besparingsmogelijkheden voorgesteld en wordt er nagegaan welke investeringen hier tegenover staan.²⁰

Vlaanderen wenst ook uitdrukkelijk een vergroening van de mobiliteit te stimuleren (zie ook 3.3.7). Elektrische voertuigen kunnen daartoe bijdragen. Ze bieden een aantal voordelen en ontwikkelings- en marktopportunities, die voor economische ontwikkeling in Vlaanderen kunnen zorgen. Een **proeftuin voor elektrische voertuigen** in Vlaanderen kan een ecosysteem helpen ontwikkelen dat het voor constructeurs en toeleveranciers interessant maakt ontwikkelingen in Vlaanderen uit te voeren. De Vlaamse Regering besliste eind 2010 tot de goedkeuring aan de proeftuin Elektrische Voertuigen, en het vastleggen van 12 miljoen euro voor de initiële investeringen van de proeftuin en 7,3 miljoen euro voor acties van technologische innovatie. IWT deed een oproep om voorstellen voor platformen en projecten hiervoor in te dienen.

Om de vergroening te versnellen ligt een plan klaar om in de schoot van PMV een systeem van groene waarborgen en een **Groen Investeringsfonds** in het leven te roepen. Bedrijven die eco-efficiëntiescans uitvoeren of investeringen uitvoeren die hun energie-, water- en materiaalgebruik verbeteren, en daarbij verder gaan dan wettelijk verplicht is, kunnen hiervoor goedkope leningen krijgen bij het Groen Investeringsfonds.

Binnen het leefmilieu- en energiebeleid wordt ingezet op de uitbouw van **groene jobs** door verhoogde investeringen in kwalitatieve isolatie van huizen en het stimuleren van hernieuwbare energie en elektrisch rijden. Ook natuurbehoud en landschapszorg zorgen voor bijkomende tewerkstelling. **Milieuschadelijke subsidies** worden opgespoord, geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd. Milieuvriendelijke subsidies worden geëvalueerd om ze efficiënter en effectiever te maken.

Een fundamentele bouwsteen van een groene economie is het vermijden (of compenseren) van negatieve externe effecten bij de productie van goederen en diensten. De huidige consumptiepatronen mogen de welvaart van toekomstige generaties niet ondermijnen. Een

²⁰ In de periode 2008-2010 voerde het Agentschap Ondernemen (AO) bij een 400-tal bedrijven een energiescan uit. Deze werking werd ondersteund door het EFRO waardoor deze studies voor 2/3de door de Vlaamse overheid konden gesteund worden

correcte prijszetting voor producten en diensten dient o.m. te gebeuren i.f.v. de impact op milieu en natuur en de schaarste van grondstoffen, materialen en hulpbronnen en volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Belangrijk hierbij is de objectieve waarde-inschatting bv. In monetaire termen. In dit verband wordt verder werk gemaakt van correct meerekenen van de waarde van de (negatieve of positieve) impact op natuur en andere milieu-effecten in maatschappelijke kosten baten analyses. Onderdelen hiervan krijgen vorm in het werk rond **ecosysteemdiensten**. Dit concept wordt momenteel voor Vlaanderen geoperationaliseerd, met als doel het meer systematisch te gaan toepassen, en om instrumenten te ontwikkelen die de duurzame levering van maatschappelijk verantwoorde ecosysteemdiensten kunnen ondersteunen.

Het gebruik van afvalstoffen als waardevolle grondstoffen voor onze economie is een speerpunt voor de verruiming van het afvalbeleid naar een **duurzaam materialenbeleid**. Hiertoe wordt het klassieke afvalbeleidsinstrumentarium geëvalueerd binnen de omzetting van de Kaderrichtlijn afvalstoffen. Het wordt vereenvoudigd waar mogelijk en geïntegreerd binnen een ruimer materialenbeleid. Het geheel wordt juridisch verankerd via omvorming van het afvalstoffendecreet naar een materialendecreet inclusief aangepaste uitvoeringsbesluiten.

De Vlaamse overheid steunt onderzoek naar **ketenbeheer en eco-innovatie** en wenst een faciliterende rol te spelen om bedrijven te stimuleren hiermee samenhangende concepten (zoals cradle to cradle en ecodesign) in te voeren in hun bedrijfsvoering. Hiervoor zullen onder meer een aantal demonstratieprojecten rond ketenbeheeraanpak en systeeminnovatie worden opgestart in samenspraak met bedrijfssectoren, individuele bedrijven, kennisinstellingen, (lokale) overheden, ... In functie van de resultaten zal nadien gezocht worden naar een maximale opschaling.

Daarnaast wenst de Vlaamse overheid een ondersteunende rol te spelen door o.a. de inzet van een subsidieprogramma voor initiatieven die de vraag naar milieuverantwoorde producten en/of diensten stimuleren en het aanbod ervan verhogen.

De Vlaamse overheid geeft ook verder vorm aan het zogenaamde **transitienetwerk materialenbeheer** (Plan C), dat als doel heeft om tegen 2014 minstens veertien spraakmakende transitie-experimenten op te zetten, uit te voeren en te ondersteunen. Ten minste tien experimenten zouden door (private) partijen op de markt moeten worden gebracht. Plan C moet daarbij een lerend netwerk blijven voor personen in de bedrijfs-, ngo-, overheids- en onderzoekssector.

Om de evolutie naar een groenere economie op te volgen zal een **meetkader** ontwikkeld moeten worden. Momenteel wordt de toepasbaarheid van bv het kader dat OESO ontwikkelde ('green growth indicators') onderzocht voor Vlaanderen. Er dient zeker aansluiting gezocht te worden bij dit en andere overkoepelende initiatieven op Europees (vb. 'beyond-GDP') en internationaal niveau. Anderzijds moet er rekening gehouden worden met de specifieke Vlaamse context en dient er voldoende aandacht besteed aan het meetbaar maken van het efficiënt gebruik van hulpbronnen in de brede betekenis van het woord.

3.3.5. Vlaams Energiebedrijf

Naast de maatregelen die in het actieplan hernieuwbare energie²¹ zijn opgenomen zal in deze legislatuur een Vlaams Energiebedrijf worden opgericht, met volgende prioriteiten :

- Investeren in: energiebesparing en een rationeel energiegebruik, hernieuwbare energieproductie, decentrale productie van elektriciteit uit hernieuwbare energie en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, innovatieve technologieën, systemen en diensten op het vlak van rationeel energiegebruik, hernieuwbare energieproductie en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling;
- Aanbieden van nieuwe energiediensten;
- Ontwikkelen van energie-expertise op technisch, financieel, operationeel en juridisch vlak en toegespitst op de activiteiten van het Vlaams Energiebedrijf

De bovenstaande prioriteiten zorgen tevens voor het stimuleren van de Vlaamse bedrijfsactiviteit en creëren van groene jobs en het verhogen van de onafhankelijkheid inzake energiebevoorrading.

Het Vlaams Energiebedrijf zal dus een belangrijke rol spelen in de vergroening van de Vlaamse energiemarkt door fors te investeren in energiebesparing en rationeel energiegebruik enerzijds, en in de productie van milieuvriendelijke en decentrale energie anderzijds. Daarvoor is in 200 miljoen euro investeringsmiddelen voorzien. In de logica van de trias energetica zet het Vlaams Energiebedrijf in eerste instantie in op energiebesparing. Het Vlaams Energiebedrijf zal via een ESCO (Energy Services Company) projecten voor energiebesparing en rationeel energiegebruik in gebouwen faciliteren. De ESCO wil in eerste instantie energie-efficiëntieprojecten in overheidsgerelateerde gebouwen op maat ontwikkelen en uitwerken. Naast die energiebesparende pijler zal het Vlaams Energiebedrijf een investeringspijler uitbouwen. Via zijn investeringsmaatschappijen beschikt Vlaanderen vandaag al over belangen in duurzame energieproductie. Naast investeringen in bestaande projecten kan het Vlaams Energiebedrijf investeren in nieuwe projecten. In randinfrastructuur voor milieuvriendelijke energieproductie zit ook een investeringsmogelijkheid voor het Vlaams Energiebedrijf. Het Vlaams Energiebedrijf krijgt hefboomen om de positie van producenten van milieuvriendelijke en decentraal geproduceerde stroom te ondersteunen. Daarnaast zal het Vlaams Energiebedrijf innovaties rond duurzame energie financieel stimuleren, zodat de introductie ervan op de markt versneld kan worden. Kenmerkend voor de groene energierevolutie is ook de decentralisatie van de productie. Daarom wil het Vlaams Energiebedrijf die kleinschalige, decentrale productie ondersteunen.

3.3.6. Naar een betere energie-infrastructuur

De bestaande elektriciteitsinfrastructuur moet worden omgebouwd tot een intelligent netwerk of **smart grid**, omdat consumenten en bedrijven zelf meer elektriciteit gaan produceren. Het elektriciteitsnetwerk zal beter uitgerust worden om dat tweerichtingsverkeer mogelijk te maken, en met behulp van een interactief systeem de stroomproductie optimaal af te stemmen op de vraag. Slimme meters laten consumenten toe energie te besparen en door middel van intelligente elektriciteitscontracten hun verbruik af te stemmen op de stroomproductie en -prijs.

²¹ Zie hoger onder 3.3.3.

“Generaties” is een platform dat bestaat uit een bundeling van drie initiatieven rond hernieuwbare energiebronnen en slimme energienetten. Het project “Intelligente Netwerken - Smart Grids” omvat het uitvoeren van onderzoek en het opzetten van pilootprojecten voor de toekomstige uitrol van slimme netwerken voor energiedistributie. Hiervoor werd begin 2010 een overeenkomst ondertekend over vijf jaar die voorziet in steun aan onderzoeksinstellingen, naast een parallelle financiering bij industriële partners. Het project ‘infrastructuur voor fotonuclaire onderzoek’ omvat investeringen in basisinfrastructuur voor het voeren van onderzoek naar meer performante en goedkopere zonnecellen en hun integratie in het distributienet. Het project ‘Offshore windonderzoeksinfrastructuur’ omvat investeringen en activiteiten voor het opzetten en operationaliseren van infrastructuur voor onderzoek naar verbeterde prestatie, onderhoud en levensduur van offshore installaties voor windenergie. Vanaf 2011 komen de projecten op kruissnelheid.

3.3.7. Mobiliteit en Transport

Het transport- en mobiliteits-beleid is een belangrijke pijler voor een duurzame groei en een groenere economie. De sector kan nl. een zeer belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van de klimaat –en energiedoelstellingen. Dit is enkel mogelijk indien dit beleid ook een actieve bijdrage levert aan innovatie, onderzoek en ontwikkeling, zodat zuiniger kan worden omgesprongen met hulpbronnen, de uitstoot van broeikasgassen wordt beperkt en het vervoer koolstofarm wordt gemaakt. Het doel is dus te komen tot een gemoderniseerde, gedecarboniseerde transportsector.

Een van de doelstellingen van het decreet van 20 maart 2009 betreffende het mobiliteitsbeleid is te komen tot een coherente vorm van beleidsplanning die een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit in Vlaanderen moet ondersteunen. Daartoe werden bij decreet zowel de richting van de mobiliteitsontwikkeling vastgelegd (in de vorm van vijf strategische doelstellingen) als de wijze waarop de doelstellingen gerealiseerd moeten worden (nl. via het STOP-principe en het participatiebeginsel). Het mobiliteitsplan moet de langetermijnvisie op een duurzame mobiliteitsontwikkeling aangeven, samenhang brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen over duurzame mobiliteit en het mobiliteitsbeleid en de aanverwante beleidsdomeinen op elkaar af te stemmen. Het is de bedoeling om eind 2012 te beschikken over een nieuw door de Vlaamse Regering goedgekeurd mobiliteitsplan Vlaanderen. De plaatsbepaling van elektrische voertuigen en andere groene voertuigtechnologieën in het Vlaamse mobiliteitsbeleid wordt uitgewerkt in het kader van het in opmaak zijnde mobiliteitsplan Vlaanderen

Door verschillende maatregelen draagt de Vlaamse overheid bij aan de verdere beperking van de impact van transport op mens en milieu. Om de impact op de mens en het milieu te beperken hanteert het beleid **het STOP-principe** (‘eerst Stappen en Trappen, dan Openbaar vervoer en ten slotte het Privé-vervoer’) als uitgangspunt. Investerings in fietsinfrastructuur en doorstromingsprojecten voor het openbaar vervoer moeten een slimmere (en dus schonere) vervoerskeuze bewerkstelligen voor zowel recreatief als school- en woon-werkverkeer. Vanuit het principe van comodaliteit laten we alle schakels in het vervoerssysteem nog beter op elkaar inspelen.

Op 21 januari 2011 heeft de Vlaamse Regering de krachtlijnen van de **globale hervorming van de verkeersfiscaliteit** goedgekeurd, en dit in gemeenschappelijke visie met het Waals

en het Brussels gewest. Deze hervorming heeft tot doel om een eerlijkere fiscaliteit in te stellen, het transport- en mobiliteitssysteem te verbeteren en de milieuprestaties van het vervoerssysteem te verhogen. Sociaal verantwoorde correcties blijven daarbij mogelijk. De drie gewesten willen de kosten voor mobiliteit objectief doorrekenen aan burgers en bedrijven. Dat betekent concreet dat enerzijds de kosten voor het gebruik van de vervoersinfrastructuur worden doorgerekend en anderzijds de externe kosten (schadelijke emissies, fijn stof, geluid) die dat gebruik met zich meebrengen. Ook buitenlandse weggebruikers betalen voortaan mee. De hervorming sluit daarmee aan bij de visie die Europa daaromtrent heeft uitgestippeld.

Het gemeenschappelijk hervormingsplan bevat volgende krachtlijnen: (1) De invoering in 2013 van een slimme kilometerheffing voor vrachtwagens vanaf 3,5 ton. De tarieven kunnen variëren in functie van afgelegde afstand, plaats, tijd en milieukeurmerken van het voertuig, (2) een groene verkeersfiscaliteit voor voertuigen < 3,5 ton (met inbegrip van gebruiksrecht). Wegens mogelijke technische schaalvoordelen zal deze hervorming gecoördineerd worden met de invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens. In tegenstelling tot de huidige verkeersbelasting op basis van fiscale PK, zal de nieuwe verkeersbelasting bestaan uit 2 componenten. De Belgische gebruiker zal op zijn aanslagbiljet enerzijds een vast bedrag betalen voor het gebruik van de weg via een elektronisch vignet en anderzijds een variabel bedrag voor de externe kosten die het voertuig veroorzaakt (schadelijke emissies, fijn stof, geluid), (3) de verdeling van kosten en opbrengsten tussen de gewesten.

De drie gewesten hebben ervoor gekozen voorlopig niet te starten met een kilometerheffing voor personenwagens omdat ze ervan overtuigd zijn dat daarvoor eerst het noodzakelijke maatschappelijke draagvlak moet worden gezocht. Er zal een proefproject worden opgestart.

Naast de bovenstaande hervorming van de verkeersfiscaliteit, wordt de subsidiëring van roetfilters voor personenwagen en vrachtwagens geëvalueerd en versterkt. De ecoscore van traditionele voertuigen wordt stelselmatig verhoogd en voorbereidend werk wordt opgestart om de overgang te maken naar plug-in hybride en elektrische voertuigen (o.m. het opstellen van een masterplan elektrisch rijden in Vlaanderen).

Transport is een cruciaal middel ten dienste van de economie. Daarom hebben verschillende economische sectoren baat bij een mobiliteitsbeleid waarin de duurzaamheidsdimensie transversaal in alle maatregelen is terug te vinden. Een verdere verduurzaming is ondenkbaar zonder het faciliteren van multimodaliteit, het ontwikkelen van intelligente transportsystemen (ITS), het verhogen van de verkeersveiligheid, het inzetten van schone voertuigtechnologieën of het toepassen van slimme logistieke concepten. Er moet in dat verband een evenwicht gevonden worden tussen enerzijds een duurzame economie die technologische vooruitgang realiseert en anderzijds een gebruiksvriendelijk vervoerssysteem dat ten dienste staat van een inclusieve samenleving. Teneinde belangrijke doelen in de transportsector (een energie-efficiënte mobiliteit, vlot woon-werkverkeer, actuele en toegankelijke verkeersinformatie, actuele en toegankelijke reizigersinformatie voor het openbaar vervoer, ...) te halen, dienen de schaarse middelen gecoördineerd en geïntegreerd ingezet te worden. Zeker vanuit het oogpunt van vervoer – met zijn kostelijke infrastructurele noden en innovatieve toepassingen – is dit een belangrijk aandachtspunt, temeer daar de publieke uitgaven als gevolg van de crisis onder grote druk staan.

Slimme logistiek. Voor het Vlaamse Gewest is goederenlogistiek een prioritair thema. Slimme logistieke concepten kunnen bijdragen aan de modernisering en decarbonisering van de transportsector. Verschuivingen naar milieuvriendelijkere vervoerswijzen moeten worden gerealiseerd, teneinde het duurzame karakter van het goederentransport te verhogen. Daartoe wordt de binnenvaart als een volwaardig en milieuvriendelijk alternatief aanzien voor het vervoer van goederen over de weg. Om de binnenvaart te promoten, moet er geïnvesteerd worden in de verdere uitbouw en het onderhoud van het infrastructuurnetwerk (bvb. door investeringen in TEN-T projecten zoals de Seine-Schelde verbinding en de bouw van kaaimuren), het aantrekken van nieuwe transportstromen, het gebruik van kleine waterwegen en schepen en de hinterlandontsluiting van de zeehavens via de binnenvaart (en via de estuaire vaart). De vergroening van de scheepsmotoren is in dit verband na te streven.

Logistieke en vervoernetwerken moeten de industrie toegang bieden tot de interne en de internationale markt. Goed toegeruste intermodale knooppunten (steden, havens en luchthavens, logistieke platforms) zijn in dat opzicht van grote waarde. Deze economische poorten en hubs moeten vlot bereikbaar zijn via de verschillende vervoersmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Om multimodale logistieke diensten aan te moedigen, zijn de verbindingen tussen de verschillende vervoersmodi van bijzonder belang. Hinderpalen (missing links) voor een snellere en hoogwaardige ontwikkeling van de goederenlogistiek moeten in kaart worden gebracht en versneld worden weggewerkt. Vanuit dit oogpunt is niet alleen de infrastructuur van belang, maar evenzeer de wijze waarop de logistieke sector van deze infrastructuur gebruik maakt (nieuwe logistieke concepten zoals “extended gateways”). Door de voordelen van afzonderlijke **vervoersmodi** te gaan combineren en te zorgen voor een **optimale afstemming**, ontstaan de meest concurrentiële logistieke ketens. Een goed presterend logistiek systeem gebruikt immers alle vervoerswijzen op een efficiënte manier, zowel afzonderlijk als in combinatie (comodaliteit).

Het **gebruik van informatie en communicatietechnologieën en ITS in de bevoorradingketen** moet met voorrang verder worden aangemoedigd en dient bij te dragen aan een performant en veiliger gebruik van de bestaande capaciteit. ITS kan onder andere via traffic management bijdragen aan een koolstofarmere transportsector. Interoperabiliteit moet verzekerd worden om de verdere ontplooiing van allerhande systemen niet in de weg te staan en een geïntegreerd vervoerssysteem te bewerkstelligen. Een **strategisch plan voor vervoerstechnologie** moet bijdragen aan de toekomstige implementatie van technologische oplossingen voor diverse mobiliteitsproblemen.

Integratie van vervoersnetwerken. Vervoersnetwerken moeten zowel grens- als modusoverschrijdend geïntegreerd worden. Daartoe moeten ontbrekende schakels en knelpunten in de bestaande netwerken weggewerkt worden. Het uitbouwen van de interne markt voor de 21ste eeuw kan in dit opzicht als hefboom dienen om de infrastructuur beter met elkaar te verbinden. Teneinde de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken, worden de vervoersstromen optimaal beheerd. **Steden** (zie ook 3.4.8) zijn belangrijke knooppunten in deze vervoersnetwerken en hebben behoefte aan een aangepast beleid, ook met het oog op een verbeterde stedelijke mobiliteit. Aldus wordt ook vanuit het vervoersbeleid ondersteuning

geboden aan de **versterking van de Vlaamse steden** wat ook positieve effecten heeft op het realiseren van o.a. de milieudoelstellingen.

Investeren in de infrastructuur van de toekomst en het wegwerken van missing links is – mits een goede, voorafgaandelijke kosten-baten analyse – absoluut noodzakelijk. Prioriteit mag daarbij weliswaar niet uitsluitend gegeven worden aan het aanleggen of moderniseren van de **harde infrastructuur**. Financiële ondersteuning moet ook geboden worden voor de ontwikkeling van **zachte infrastructuur** en de interactie tussen beide infrastructuurvormen. Het verbinden van de infrastructuur en het integreren van de vervoersnetwerken vergt immers niet alleen extra investeringen in het water-, spoor- en wegennet, maar ook bvb. in de grensoverschrijdende en intermodale operabiliteit van de ICT-toepassingen die door de verschillende modi worden gebruikt. Er moet eveneens aandacht worden besteed aan de vervoersdiensten die van de harde en zachte infrastructuur gebruik maken. Vanuit het oogpunt van de dienstverlening moet onder andere gewerkt worden aan slimme en tegelijk praktische oplossingen (bvb. **e-mobiliteit** of een “**one stop shop**”).

Binnen het pakket **e-mobiliteit** zal De Lijn nieuwe technologieën introduceren die bijdragen toe een efficiënt en duurzaam vervoerssysteem. In de, door de Vlaamse Regering goedgekeurde, beheersovereenkomst 2011 – 2015 van De Lijn is opgenomen dat De Lijn een accuraat en betrouwbaar digitaal registratiesysteem implementeert. Dit laat toe te komen tot één interoperabele kaart voor het hele gamma van mobiliteitsdiensten en het aanbod op de vraag af te stemmen. Er wordt tevens in nieuwe technologieën geïnvesteerd om de klanten beter te informeren en de doorstroming te verbeteren. Omdat reizigersinformatie een kritische succesfactor is, investeert De Lijn verder in de nieuwe technologie op het vlak van statische en realtime reisinformatie. Het strategisch project RISE bundelt de doelstellingen over innovatieve informatie-, routing-, navigatie-, waarschuwing- en adviessystemen, waarbij het aanbod nog toegankelijker wordt gemaakt voor de reiziger.

3.3.8. Duurzaam overheidsop treden

De Vlaamse overheid zet in op het verduurzamen van overheidsopdrachten, het verduurzamen van eigen (en gesubsidieerde) gebouwen, energiezorg in gebouwenbeheer en milieuzorg in voertuigenpark waarbij werk wordt gemaakt van haar eigen voorbeeldfunctie en bijkomend gemikt wordt op de daling van interne werkingskosten en van interne en externe milieukosten. Acties rond duurzame overheidsopdrachten zijn opgenomen in het **Vlaams Actieplan Duurzame overheidsopdrachten** uit 2009 dat als doelstelling heeft het behalen van 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Duurzaamheidscriteria voor bepaalde productgroepen toegepast (2010-2014). Een tweede Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten wordt opgemaakt tegen 2012.

Het **Fonds Culturele Infrastructuur (FoCI)** integreert in 2011 duurzaamheid als criterium in hun nieuw reglement. Hierdoor wordt gegarandeerd dat enkel duurzame culturele infrastructuur in aanmerking komt voor subsidiëring.

Eind 2004 werd in Vlaanderen gestart met het project **Duurzaam Wonen en Bouwen (DUWOBO)**. Via het concept van transitie management werd een aanzet gegeven naar een fundamentele verandering ('transitie') in de praktijk van wonen en bouwen. Hieruit is een visie ontstaan voor 2030 (transitieagenda DUWOBO). Onder impuls van dit proces wordt

o.m. gewerkt aan een **objectief meet- en certificatie-instrument** om particuliere gebouwen en hun omgeving te beoordelen op alle aspecten van duurzaamheid. In een latere fase zullen soortgelijke meetinstrumenten ontwikkeld worden voor andere types gebouwen (kantoren, scholen, duurzame wijken, etc.). Voor de ontwikkeling en het beheer van deze instrumenten wordt gewerkt aan de oprichting van een 'Belgian Sustainable Building Council', gefinancierd door de Vlaamse overheid. Daarnaast speelt de Vlaamse overheid o.m. ook een cruciale rol in de oprichting en verdere uitbreiding van provinciale steunpunten DUWOBO.²² De steunpunten zullen o.a. gemeenten bijstaan en adviseren bij de integratie van duurzaam bouwen in complexe projecten op gebouwen- of wijkniveau, gecoördineerde campagnes voeren, vorming aanbieden, etc.

3.3.9. Duurzame landbouwproductie

Bij de voorbereiding van haar standpunt in de nakende discussie over het GLB na 2013 wil de Vlaamse overheid de nadruk leggen op het verzekeren van een **efficiënt en duurzaam productieapparaat**. De huidige natuur-, milieu- en klimaatproblematiek, en de schaarser wordende hulpbronnen naast de toegenomen concurrentie op de wereldmarkt en de verwachte verdere vrijmaking van de handel in landbouwproducten wijst op de noodzaak dat de **concurrentiekracht** en **zelfredzaamheid** van de bedrijven moet versterken, hierbij rekening houdend met de maatschappelijke eisen en verwachtingen. Om het concurrentievermogen van de landbouwbedrijven te stimuleren wil Vlaanderen dat het GLB in de toekomst initiatieven of maatregelen neemt met betrekking tot samenwerking tussen producenten, het stimuleren van ondernemerschap en innovatie, en kansen voor jonge (landbouw)ondernemers²³. Daarnaast moet ook voldoende aandacht gaan naar een goede werking van de interne Europese markt en van de ketens waarin landbouw een rol speelt.

3.4. Het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis verduurzamen

Richtсноer 6: het ondernemings- en consumentenklimaat verbeteren en de industriële basis moderniseren

Vlaggenschip : Industriebeleid in een tijd van mondialisering

In de mededeling zet de Europese Commissie een strategie uiteen die de groei en de werkgelegenheid moet stimuleren door in Europa een krachtige, gediversifieerde en concurrerende industriële basis in stand te houden en te ondersteunen die goedbetaald werk biedt en tegelijk minder koolstofintensief wordt.

Vlaggenschip : Een digitale agenda voor Europa

De Digitale Agenda bevat diverse horizontale acties in verschillende beleidsdomeinen en geeft aan hoe het sociale en economische potentieel van ICT kan worden geoptimaliseerd. Centraal daarin staan de mogelijkheden van het internet – het instrument bij uitstek voor zowel economische als maatschappelijke activiteiten zoals ontspanning, communicatie, vrije meningsuiting, werk en uiteraard ondernemerschap. De uitvoering van de Digitale Agenda in

²² Naar het voorbeeld van het reeds bestaande steunpunt Limburg.

²³ zie ook 3.4.2. Meer en sterkere ondernemers.

de praktijk moet een krachtige impuls geven aan innovatie en economische groei en leiden tot verbeteringen in het dagelijkse leven van zowel burgers als ondernemingen.

Annual Growth Survey 2011: Groeiversterkende maatregelen (prioritaire acties 8 t.e.m. 10)

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

Centraal in de beleidsvisie de komende jaren staat de duurzame transformatie van het Vlaamse economisch weefsel. Daarbij zijn onderzoek en innovatie essentiële pijlers (zie 3.2.).

Een versnelde digitalisering is daarin een cruciale uitdaging en topprioriteit, zoals ook valt af te leiden uit de "Digitale Agenda voor Europa" – één van de zeven vlaggenschipinitiatieven van de Europa 2020-strategie. De Digitale Agenda verduidelijkt de essentiële faciliterende rol van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) voor de realisatie van de Europa 2020 doelstellingen.

Vlaanderen hecht groot belang aan het stimuleren van ondernemerschap en het creëren van een zo optimaal mogelijk omgevingskader voor bedrijven. Het toekomstplan "Vlaanderen in Actie" bevat een doorbraak die hierop volledig is gericht: de "Open Ondernemer". Vlaanderen neemt daarom een reeks van uiteenlopende maatregelen om het ondernemers- en consumentenklimaat te verbeteren.

Door de sterke toename van de globalisering van de economie en de verhoging van de internationale concurrentie, stijgt de nood aan "open ondernemers": ondernemers die openstaan voor de mogelijkheden van duurzame economische groei, de vergroening van de economie en open innovatie. Ook het grijpen van kansen van nieuwe kennis en de ontwikkeling van activiteiten in nieuwe speerpunt domeinen, zoals slimme logistiek en de "Flanders' Care" sectoren, zijn belangrijk. Ondernemers moeten daarnaast ook meer internationaal bewustzijn krijgen en in bepaalde niches moet Vlaanderen de ambitie stimuleren om topspeler op wereldvlak te worden.

De noodzaak voor de realisatie van deze visie werd de jongste jaren scherp gesteld omdat de bedrijven sterk in hun ontwikkeling geremd werden door de gevolgen van de economische crisis. Daarom werden vijf strategische doelstellingen geformuleerd om de Vlaamse kmo's en grote bedrijven te versterken en te richten op duurzame groei en transformatie: bedrijven door de crisis helpen (3.4.1), meer en sterker ondernemerschap (3.4.2), een groenere economie (3.4.3); meer groeiende ondernemingen (3.4.4) en een meer innovatieve en kennisintensieve economie (3.4.5).

Rond deze set van doelstellingen zijn verschillende beleidsacties geformuleerd waarbij wordt gewerkt aan drie essentiële hefboomen van het economisch beleid, m.n. een integrale benadering van de levenscyclus van de onderneming (van prestarters tot opvolging en overname), inzetten op cruciale succesfactoren (zoals de ontwikkeling van ondernemerstalent, ruimte om te ondernemen, kennisdiffusie en het verzekeren van toegang tot kapitaal) en het creëren van een omgevingskader dat ondernemerschap bevordert (bv. door administratieve vereenvoudiging, een efficiënte overheid en een vernieuwend

sectorbeleid). Deze hefboomen worden financieel ondersteund vanuit het Hermes-fonds of het fonds flankerend economisch beleid, dat in 2011 over ongeveer 235 miljoen euro betalingskredieten beschikt.

Daarnaast zijn er instrumenten die bedrijfsinvesteringen mogelijk maken (zie 3.4.6.) en wordt het ondernemings- en consumentenklimaat in het algemeen verbeterd door maatregelen te nemen op het vlak van de elektriciteits- en gasmarkt. Tenslotte vereenvoudigt en optimaliseert de overheid haar beleidsinstrumenten (zie 3.4.7) en investeert de Vlaamse overheid ook in een ruimtelijk beleidsplan dat een competitieve economie kan ondersteunen (3.4.8).

Tabel 4: ondernemerschap : O&O en innovatie

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020
Aandeel van de omzet gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten voor ondernemingen of organisaties met 10 of meer werknemers (%)	16,8								33,6% (+50% tov 2007)
Aandeel innoverende bedrijven (%)	56,0		51,6*						Stijging
Aandeel van de uitvoer van hoogtechnologische goederen in de totale uitvoer (%)	5,6		5,6						Toename
Oprichtingsratio (%)	8,8	8,2	7,2	7,1					Toename

* Volgens gewijzigde definitie Eurostat

De aandacht voor ondernemerschap komt o.a. tot uitdrukking in bovenstaande op te volgen indicatoren (tabel 3). Zo heeft één van de op te volgen indicatoren (uitvoer hoogtechnologische goederen) betrekking op de internationale dimensie van het ondernemen. Vlaanderen verliest de internationale dimensie van het ondernemen niet uit het oog en blijft sterk inzetten op de internationalisering van de Vlaamse economie, het aantrekken van nieuwe buitenlandse investeringen, het herwinnen van verloren exportmarktaandeel en een economische diplomatie met focus op de snelst groeiende economieën.

3.4.1. Bedrijven door de crisis helpen

De informatie en communicatie over de verschillende mogelijkheden voor financiering van ondernemingen wordt geoptimaliseerd. Bedrijven moeten immers alle kansen maximaal kunnen benutten die de overheid en betrokken partners hen bieden. In het kader van de crisisbestrijding werd zowel aangaande kredietverschaffing als over crisismaatregelen een informatieronde gehouden in alle Vlaamse provincies (Rondetafel met de kredietinstellingen en ondernemingsorganisaties). De maatregelen situeren zich binnen volgende pijlers: (a) de PMV waarborgregeling, (b) de ondersteuning van bedrijven in moeilijkheden, (c) armoede bij zelfstandigen en gefailleerden en (d) rentetoeelage bij hinder door openbare werken

a) De PMV waarborgregeling

De versoepeling en verruiming van het toepassingsgebied van de generieke **Waarborgregeling** bij de PMV in het licht van de crisis blijven nog steeds hun nut bewijzen. Deze maatregelen werden ingesteld naar aanleiding van het Vlaamse anti-crisisplan. Na onderzoek is beslist om deze maatregelen ook na eind 2010 in stand te houden. De waarborgen voor overbruggingskredieten zullen in de loop van 2011 uitdoven. Daarnaast wenst de PMV ook het maximale bedrag op te trekken dat onder de Waarborgregeling kan worden gewaarborgd. Mogelijk moet daartoe het regelgevende kader worden aangepast. Daarom laat de PMV een studie uitvoeren.

Begin 2009 werd **Gigarent** opgericht om ad hoc crisiswaarborgen toe te kennen aan bedrijven die niet in aanmerking komen voor de generieke Waarborgregeling. Het gaat in dat geval om kmo's of grote ondernemingen die behoefte hebben aan waarborgen boven de anderhalf miljoen euro. Het was evenwel een tijdelijke maatregel, geldig tot 31 december 2010. Het fonds beschikt over een totaal garantiebudget van anderhalf miljard euro en eind december 2010 waren er waarborgaanvragen van 27 ondernemingen. Hiervan werden 18 aanvragen goedgekeurd wat overeenstemde met een waarborgbedrag van 505 miljoen euro. Het feit dat dit instrument bestaat, biedt voor een aantal grote bedrijven en internationale vestigingen een hulpmiddel om met hun banken tot een oplossing te komen. De Vlaamse Regering nam de nodige stappen voor het handhaven van het wettelijk kader dat toelaat om ook na 31 december 2010 dergelijke grote dossiers te waarborgen. In 2011 blijft de regeling van kracht. Ook na afloop van de crisis kunnen de Gigarent-waarborgen de noodzakelijke bijkomende werkingsmiddelen zijn om de groei van zowel kmo's als grote bedrijven mogelijk te maken en zo het algemeen economisch herstel in de hand te werken en te bestendigen. De Gigarent-waarborgen kunnen effectief bijdragen tot het behoud en de transformatie van het industriële weefsel in Vlaanderen.

b) De ondersteuning van bedrijven in moeilijkheden

Daarnaast wordt een actief beleid gevoerd om bedrijven in moeilijkheden te ondersteunen en faillissementen te helpen voorkomen. Sommige faillissementen kunnen immers vermeden worden door tijdig eventuele problemen te herkennen en in te grijpen. In dat kader werd het **preventief bedrijfsbeleid**, het beleid ter stimulering, ondersteuning, en bevordering van financieel gezonde ondernemingen, in het leven geroepen. Een verruiming van het preventief bedrijfsbeleid zal worden aangemeld bij de EU-commissie.

c) Armoede bij zelfstandigen en gefailleerden

Een ander initiatief is het ontwikkelen van instrumenten voor de **ondersteuning van gefailleerden** en ter **bestrijding van armoede bij zelfstandigen**. Hiertoe wordt steun gegeven aan het project 'Tussenstap' waar Vlaamse ondernemers terecht kunnen voor vragen over bedreigingen voor het voortbestaan van hun zaak; een gedwongen stopzetting van hun onderneming; knelpunten die specifiek zijn voor tweedekansondernemers.

d) Rentetoelage bij hinder door openbare werken

De maatregel "**Rentetoelage bij Hinder Openbare door Werken**" tracht de gevolgen van openbare werken voor ondernemers zo beperkt mogelijk te houden. Tot eind 2010 konden getroffen zaken enkel een rentetoelage aanvragen voor een nieuw afgesloten

overbruggingskrediet. De maatregel is vanaf 2011 uitgebreid: zelfstandigen en kmo's kunnen voortaan een rentetoelage krijgen voor leningen aangegaan vóór de start van de openbare werken. Met de uitbreiding van de maatregel zal, in het bijzonder voor pas gestarte ondernemingen en ondernemingen die net grote investeringen hebben gedaan, de aflossingslast aanzienlijk worden verlicht. De tussenkomst in de intrest geldt voor de volledige periode van de werkzaamheden. De rentetoelage bedraagt 80 % of 100 % al naargelang de openbare werken minder dan of minstens een jaar duren.

Naar aanleiding van verstrakking van de kredietvoorwaarden van de banken in het kader van de crisis waardoor Vlaamse ondernemingen moeilijker bankfinanciering konden verkrijgen, is overleg georganiseerd met alle relevante partners verbonden met de kredietverlening. In mei 2010 werd als resultaat hiervan een nieuwe versie van de "**Gedragscode Banken en KMO's**" goedgekeurd. Deze gedragscode bepaalt o.m. dat de banken meer actief de overheidsinstrumenten ter ondersteuning van de kredietverlening zullen aanbieden. In dit kader heeft de Vlaamse overheid zich ertoe verbonden de markt van kredieten aan Vlaamse ondernemingen te monitoren en hier op regelmatige basis over te rapporteren.

3.4.2. Meer en sterkere ondernemers

De graad van ondernemerschap van een regio of een land beïnvloedt de economische welvaart ervan in belangrijke mate. De Vlaamse overheid wil er mee voor zorgen dat er in Vlaanderen een sterke ondernemerschapcultuur ontstaat, dat het aantal starters toeneemt en deze ook stevig in hun schoenen staan. Het beleid moet voor een kwalitatief ondernemerschap kiezen. Sterker ondernemerschap betekent dat innovatiever en meer internationaal wordt ondernomen door zelfstandigen, kmo's en grote bedrijven. Ook op het ondernemerspotentieel bij onderzoekers en kenniswerkers en specifieke sectoren moet worden ingespeeld. Een **50-tal initiatieven**, gaande van ondernemingsplanwedstrijden over imagocampagnes tot coachingtrajecten voor starters, zullen bijdragen aan deze uitdagingen.

De **ondernemingsplanwedstrijden** worden ook afgestemd op bepaalde doelgroepen. In 2011 starten 2 wedstrijden, gericht op 2 verschillende doelgroepen: studenten en het brede publiek.

Om deze uitdagingen te concretiseren, is eind november 2010 een **Actieplan Ondernemerschap** gepubliceerd. Hierin worden belangrijke aspecten van de strategische doelstelling "meer en sterker ondernemerschap" uit de ViA-doorbraak "De Open Ondernemer" verder omgezet in operationele doelstellingen en vertaald naar concrete initiatieven. Met het Actieplan Ondernemerschap worden de komende jaren drie uitdagingen aangepakt:

- Tot stand brengen van een sterke ondernemerschapscultuur in Vlaanderen, door het promoten in het onderwijs van een ondernemende houding en het aanmoedigen van bedrijven en instellingen voor hoger onderwijs om de talenten voor ondernemen te stimuleren;
- Blijven werken aan een toename van het aantal starters. Dit betreft initiatieven die de wenselijkheid en de haalbaarheid bevorderen om een onderneming te starten. Ook wordt het ondernemerspotentieel bij bepaalde groepen in de samenleving extra gestimuleerd;

- De zorg voor sterke startende ondernemers door initiatieven te stimuleren van een professionele bedrijfsvoering en een internationale focus.

Het Actieplan Ondernemerschap zet in op het sensibiliseren en het informeren rond ondernemerschap bij het brede publiek en in het onderwijs, en het begeleiden van pre-starters en starters, ook voor specifieke doelgroepen zoals vrouwen en allochtonen.

De Vlaamse overheid zal een ondernemerschapscultuur stimuleren door in eerste instantie het grote publiek te sensibiliseren rond ondernemen, o.a. via de media. Een realistisch beeld over ondernemerschap dient in het bijzonder in scholen te worden uitgedragen en moet ervoor zorgen dat jongeren blijvend ondernemingszin en ondernemingscompetenties wordt bijgebracht opdat ze ondernemender worden. De Brugprojecten economie-onderwijs, de vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen (Vlajo) en de Stichting Onderwijs en Ondernemen moeten ervoor zorgen dat jongeren worden geïnspireerd om ondernemend gedrag te ontwikkelen. Hierbij aansluitend zal in 2011 het Actieplan Ondernemend Onderwijs vernieuwd worden.

De Vlaamse Regering keurde ook voor de periode 2011-2015 de beheersovereenkomst goed met het **Agentschap voor Ondernemersvorming - Syntra Vlaanderen**.

Om de kwaliteit van **de startende ondernemer** en zijn overlevingskansen te verhogen worden prestarters efficiënt geïnformeerd en ervoor gezorgd dat ze toegang krijgen tot advies. Een gebruiksvriendelijke maatregel werd ontwikkeld gericht op een maximale ondersteuning en begeleiding die tegemoet komt aan de kosten voor advies voor prestarters. Deze maatregel kadert in het Vlaamse Werkgelegenheids- en Investeringsplan (WIP). Eind 2010 keurde de Vlaamse Regering daartoe de maatregel “**steun voor advies aan prestarters**” goed. Om de maatregel uit te testen in de praktijk, wordt eerst een pilootproject opgezet. De organisaties betrokken in dit pilootproject zullen tegen een forfaitaire prijs per dossier de beoordeling van de haalbaarheid van het ondernemingsplan evenals de begeleiding en advisering van de prestarter op zich nemen. Van deze dienstverleners wordt verwacht dat ze op actieve wijze een beperkt servicepakket aanbieden gericht op het geven van feedback bij de beoordeling van het commercieel idee en het ondernemingsplan en het geven van advies en begeleiding. De maatregel start in 2011 met een totale projectduur van 36 maanden. Deze nieuwe maatregel maakt deel uit van het Actieplan Ondernemerschap. Complementair aan de generieke ondersteuning van prestarters worden ook specifieke projecten opgezet voor het scouten en begeleiden van **potentiële ondernemers uit verschillende specifieke doelgroepen**. Met dergelijk gericht beleid kan meer ondernemerschap worden ontwikkeld zowel bij hooggeschoolde starters als bij doelgroepen die achterop hinken qua ondernemerschap, m.n. vrouwen, allochtonen, personen met een arbeidshandicap en ouderen.

In het kader van het verbeteren van de informatie voor starters, wil het Agentschap Ondernemen in de toekomst ook **sectorspecifieke informatie** aanbieden en de generieke steunmaatregelen waar mogelijk concretiseren / specificeren voor een aantal economische sectoren. Deze vernieuwde aanpak zal uitgetest worden voor de logistieke sector, de creatieve sectoren, de sector sociale economie en de toeristische sector. De ondersteuning van de kwaliteit van ondernemerschap in de creatieve sectoren is een specifieke opdracht die het Agentschap Ondernemen toevertrouwd aan **Flanders DC**.

Ook de middelen voorzien in de **structuurfondsen** van de EU worden verder ingezet om ondernemerschap te stimuleren²⁴.

Het Vlaamse landbouwbeleid wil ook blijvend ondersteuning bieden aan **jonge landbouwers**. Aan deze doelgroep wordt bijzondere aandacht besteed bij de maatregelen rond vorming en voorlichting, begeleiding bij bedrijfsovernames en het optimaliseren van de VLIF-steunverlening,... Bij de invulling van het beleid met betrekking tot plattelandsontwikkeling streeft Vlaanderen er ook naar om het concurrentievermogen van de land- en tuinbouwsector te verbeteren. Dit wordt nagestreefd door het ondersteunen van opleidingen aan landbouwers, ondermeer over duurzame landbouw, het geven van vestigingssteun voor jonge landbouwers en investeringssteun aan landbouwbedrijven en aan de agrovoedingssector. Verschillende acties worden voorzien om tegen 2020 een performante landbouw te beschikken: o.m. het vereenvoudigen van de administratie, het opmaken van een 'Actieplan Ondernemerschap in de landbouw', het uitwerken van risicobeheer in de landbouw, en de voorbereiding van het landbouwbeleid na 2013.

Ook werden andere maatregelen genomen om het **ondernemingsklimaat** te verbeteren in de primaire sector. Zo kunnen subsidies toegekend worden voor de eerste installatie van jonge visser als reder, wordt in de periode 2008-2012 een Strategisch Plan biologische landbouw uitgevoerd waarbij ondermeer de nadruk ligt op marktgerichte omschakeling, de verhoging van de rendabiliteit, onderzoek en kennisuitwisseling enzovoort.

Er wordt gestreefd naar efficiënte en duurzame **bedrijfshuisvestingsmogelijkheden** waartoe de verschillende initiatieven, doelstellingen en instrumenten tot een samenhangend beleid worden gestroomlijnd.

Initiatieven rond **Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen** (MVO) worden ontwikkeld om op een laagdrempelige en informele manier de dagelijkse praktijk ervan bij bedrijven, in het bijzonder bij zelfstandigen en kmo's te expliciteren. MVO-criteria zijn ook belangrijk bij het beoordelen van subsidieaanvragen voor strategische opleidings- en investeringssteun.

Om de professionalisering van de bedrijfsvoering te ondersteunen wordt een optimalisering en uitbreiding (naar specifieke domeinen van de **KMO-portefeuille** gerealiseerd. Dit is een laagdrempelige en interactieve webtoepassing waarlangs kmo's en beoefenaars van vrije beroepen subsidies kunnen verkrijgen voor ondersteuning in hun processen van ondernemen, innoveren en internationaliseren.

Overname en opvolging zijn elk een belangrijke en complexe fase in het leven van zowel het bedrijf als de overnemer en overlater. Er moeten meer geslaagde generatiewisselingen komen in de Vlaamse ondernemingen. Daarom zal Vlaanderen een geïntegreerd beleid ontwikkelen waarin bewustmaking, informatie en begeleiding een cruciale rol spelen, geflankeerd door fiscale maatregelen en eventueel ook financiële aansporingen.

De verschillende gesubsidieerde initiatieven ter stimulering en ondersteuning van ondernemerschap in Vlaanderen worden gecoördineerd binnen het **Vlaams**

²⁴ Zie verder hoofdstuk 6.

Ondernemerschapsbevorderend Netwerk (VON). Teneinde goede afstemming; synergie en efficiëntie te realiseren zal het VON verder worden uitgebouwd.

Om de **toegang tot kapitaal voor ondernemers** verder te verbeteren en te vereenvoudigen neemt Vlaanderen een reeks maatregelen, zowel wat betreft de directe steun onder de vorm van subsidies (zie 3.4.3. en 3.4.4.), als via waarborgen/leningen. Deze hebben betrekking op de waarborgverlening (uitbreiding), ARKimedesfonds (oprichting tweede fonds), en BAN Vlaanderen (nieuwe meerjarige overeenkomst) en worden verder toegelicht in het afzonderlijke deel over bedrijfsondersteuning (zie 3.4.6.).

Ruimte om te ondernemen is eveneens een belangrijk aspect in de bedrijfsvoering. Een drietal thema's zijn hier aan de orde waarop de Vlaamse Regering wenst in te werken, nl. ruimtelijke economie, activering/verduurzaming van bedrijventerreinen en brownfieldconvenanten.

In 2010 werd een **strategische visie over ruimtelijke economie** afgerond en werd van start gegaan met de voorbereiding van het besluitvormingstraject. Ook een aantal relevante besluiten kunnen geoptimaliseerd worden, bv. rond subsidie-instrumenten voor bedrijventerreinen, de bedrijvencentra en de activeringsinspanningen voor onbenutte percelen. Ook de permanente opvolging van de ruimtevraag en het ruimteaanbod zal uitgewerkt worden in functie van het partnerschapmodel.

In 2010 werd een projectoproep georganiseerd inzake **bedrijventerreinmanagement** via interbedrijfssamenwerking (budget 3 miljoen euro). Door de grote respons hierop zal het Agentschap Ondernemen de noden preciezer in kaart brengen om de werking van de bedrijvenverenigingen op zoveel mogelijk plaatsen in de steigers te krijgen. In 2011 wordt ook een kennisnetwerk tussen de bedrijvenverenigingen en relevante intermediären opgestart.

De Vlaamse Regering wil verder inzetten op een versnelde herontwikkeling van **brownfields** en verlaten bedrijventerreinen via het afsluiten van 'Convenanten'.

3.4.3. Meer groeiende ondernemingen

Naast het klassieke instrumentarium ter ondersteuning van strategische investeringen moet een specifiek beleid uitgewerkt worden dat snelgroeiende ondernemingen stimuleert (Gazellesprong). Tegelijk moeten de inspanningen voor het aantrekken en de goede begeleiding van buitenlandse investeringen op een optimale manier worden voortgezet. Ook het aantrekken van O&O-gerichte bedrijven is een belangrijk aspect.

Bij de klassieke economische steuninstrumenten voor bedrijven is er de **strategische investerings- en opleidingssteun (SIOS)**. Deze hebben tot doel grote investeringsprojecten en grote opleidingsprojecten te steunen die samengaan met een strategisch kantelmoment in de onderneming. Het systeem werd in 2010 grondig geëvalueerd, rekening houdend met de gewijzigde economische situatie en het EU-kader. Het systeem wordt vanaf 2011 aangepast. O.m. wordt de regelgeving verduidelijkt en instapdrempels voor opleidingssteun worden verlaagd. Daarnaast worden ontvankelijkheidscriteria en de beoordelingscriteria geactualiseerd zodat ze beter aansluiten

bij de gewijzigde financieel-economische toestand en de praktijk in ondernemingen bv. in verband met klimaatbeleid en innovatie. De Vlaamse Regering wenst hiermee Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en m.n. het principe van de 'triple bottom line' te ondersteunen. Ook wil Vlaanderen onderzoeken of – met het oog op een vergroening van de Vlaamse economie - een derde deel van strategische ecologiesteun kan toegevoegd worden en of het systeem sectorselectief gemaakt kan worden.

Een belangrijke bijdrage tot de welvaart van een regio is groei, en in dubbele mate groei gerealiseerd door snelle groeiers. Vlaanderen zet daarom een systeem op om deze snelle groeiers te stimuleren. Met de invoering van de **“Gazellensprong voor groeiondernemingen”** in september 2010 kwam er een set van maatregelen gericht op snelgroeiende ondernemingen en potentiële snelle groeiers. Dit was voorwerp van een Rondetafel in het kader van Vlaanderen in Actie en door een breed panel van betrokkenen gedragen. Negen projecten werden opgestart gericht op het verkrijgen van meer groeiondernemingen en het overwinnen van bepaalde groeispecifieke knelpunten. Deze projecten hebben als doel bedrijven bij te staan bij het overwinnen van de groeipijnen die met een sterke en snelle expansie gepaard gaan en bedrijven te ondersteunen in de overgang naar de internationale markt. In 2010-2012 zullen op deze manier 170 kmo's een groeiprogramma kunnen doorlopen. Deze projecten vormen een proeftuin die in staat moet stellen om tot een meer definitieve vormgeving van de 'Gazellesprong' als coachingprogramma met twee sporen te komen. Het “groeiplatform” staat in voor de inhoudelijke opvolging van projecten en zal op basis hiervan beleidsaanbevelingen doen.

Naast het stimuleren van Vlaamse gazellen moet ook een substantiële verhoging van het aandeel van Vlaanderen in de buitenlandse directe investeringen in Europa worden gerealiseerd. Voor het **aantrekken en begeleiden van buitenlandse investeerders** wordt de samenwerking tussen het Agentschap Ondernemen (economische steun aan bedrijven in Vlaanderen) en het Flanders Investment and Trade (uitvoer en invoer) geoptimaliseerd.

Er wordt onderzocht hoe het acquisitiebeleid van O&O-gerichte bedrijven kan versterkt worden met bijkomende steunmaatregelen. Een voorstel wordt gedaan tot bijkomende verankering en/of operationalisering van steunmaatregelen gericht op het aantrekken van nieuwe of groeiende O&O-gerichte bedrijven. Met name zal specifiek onderzocht worden hoe deze bedrijven sterker kunnen ondersteund worden bij de uitbouw van de O&O-basisinfrastructuur van hun bedrijvigheid.

3.4.4. Een groenere economie

De maatregelen die betrekking hebben op een groenere economie worden hoger onder 3.3.4. besproken. Het betreft o.m. de ecologiepremie, de energiescan en de proeftuin elektrische voertuigen.

3.4.5. De ontwikkeling versterken van een meer innovatieve en kennisintensieve economie

Het kader waarbinnen onze economie en industrie zich afspeelt is de laatste jaren sterk veranderd. Belangrijkste oorzaken zijn ICT, de globalisering, de opkomst van de groeilanden en het belang van ecologie, klimaat en energie. Als gevolg hiervan hebben zowel de Europese Commissie als verschillende buurlanden (VK, FR, NL) initiatieven genomen rond

een nieuw industrieel beleid. De “industrie van de toekomst” is het fundament van een competitieve en duurzame economie in Vlaanderen.

Met de recente financieel-economische crisis kwam de onaangepastheid van het economisch weefsel aan de nieuwe globale verhoudingen scherp naar voor. Vlaanderen zal daarom een **vernieuwing in het sectorbeleid** doorvoeren om de transformatie van de economie centraal te plaatsten. Dit sectorbeleid is onderdeel van een nieuw industrieel beleid waarin ook het flankerend beleid wordt opgenomen en een beleidsmix wordt opgesteld vanuit een integrale (transsectorale) visie op de toekomst van de industrie. De kern van het transformatieproces is het snel realiseren van een radicale overgang naar een meer innovatieve en kennisintensieve economie.

De Vlaamse Regering besliste om samen met de sociale partners een ‘**Staten-Generaal voor de Industrie**’ (SGI) op te zetten om de toekomst van de traditionele sectoren te bespreken en vernieuwingen in toe voeren om zo een versnelling in de transformatie van de economie te bewerkstelligen. Nieuwe niches en toekomstclusters moeten daarvoor worden geïdentificeerd en economische ontwikkeling van speerpunt domeinen aangemoedigd (zie ook 3.2.3.). Dit proces startte op 5 februari 2010 met het engagement van vier belangrijke industrie sectoren nl. Fedustria, Fevia, Agoria en Essenscia om actieplannen op te stellen volgens een nieuwe aanpak via de waardeketenbenadering die de focus leggen op grote transformatieprojecten.²⁵ De resultaten van deze oefening zijn voor de Vlaamse Regering een opstap naar een nieuwe fase in het transformatietraject via concretisering van ‘grote projecten’ als hefboom van de transformatie. Een **nieuw Rondetafel-model** wordt ontwikkeld als nieuw instrument van het economische transformatiebeleid.

De Vlaamse economie heeft daarom een **nieuw industrieel beleid (NIB)** nodig om zijn economisch weefsel via een transformatie te versterken zoals gesteld door de Staten Generaal voor de Industrie. Daarom keurde de Vlaamse Regering op 1/10/2010 het **groenboek “Een nieuw industrieel beleid voor Vlaanderen”** goed. Het nieuw industrieel beleid is een geïntegreerd beleid om versneld de transformaties van de industrie te begeleiden op economisch en sociaal vlak. Het industrieel innovatiebeleid is erop gericht ‘leadplants’ te verankeren in Vlaanderen. Leadplants zijn productievestigingen die door hun kennis en onderzoek en ontwikkeling, een leidende positie hebben in een internationaal productienetwerk.

Het NIB steunt op creativiteit, betrokkenheid en duurzaamheid. Zij is een hoeksteen van het sociaal contract voor een duurzame werkgelegenheid. De hervorming en transformatie van de industrie vereist een breed draagvlak bij alle stakeholders: sociale partners, bedrijfsleiders, werknemers, overheidsdiensten, ...

De **industrie van de toekomst** is dus gebaseerd op een transformatiebeleid dat gesteund is op **drie pijlers**, die de centraal staan in het NIB, nl. (1) een productiviteitsoffensief en een versterkt concurrentievermogen (Fabriek van de Toekomst), (2) een industrieel innovatiebeleid dat de transformatie ondersteunt (TINA-fonds, grote projecten) en (3) een

²⁵ Er was voordien al ervaring opgedaan met het model van Rondetafels in sectoren als automobiel, chemie en textiel en hout, om binnen het algemeen kader van een flankerend beleid agenda's te ontwikkelen voor het oplossen van specifieke knelpunten.

infrastructuurbeleid voor een moderne en competitieve industrie en economie. Om het NIB in praktijk te brengen zijn er acties nodig binnen elk van deze drie pijlers. Enkele voorbeelden van te volgen pistes of toekomstige initiatieven worden hieronder weergegeven.

(1) productiviteitsoffensief en een versterkt concurrentievermogen

Een centraal concept in het NIB is de **Fabriek van de Toekomst** (FoT) (Factory of the Future). Dit is een dienstenbedrijf voor het 'maken' van oplossingen op basis van:

- sterke innovatie en designcompetentie;
- klantgerichtheid en netwerking;
- energie- en materiaalefficiënte technologie;
- creatief menselijk potentieel en het versterken van het sociaal kapitaal.

De FoT is ingeschakeld in een sterk netwerk van performante maak-, proces en dienstenbedrijven. Hier rond kunnen O&O activiteiten worden gestart, open samenwerkingsverbanden opgezet, opleidingen en technische interesse worden gewekt. Het mobiliseert zowel kmo's als grote bedrijven. De FoT steunt op innovatieclusters rond internationaal competitieve leadplants die aansluiten op lead-markets en top onderzoeksinstituten. De FoT moet internationaal competitief zijn maar ook ambitie hebben te opereren op internationale markten.

Volgende acties worden voorzien rond productiviteit en concurrentie: doorlooptijd van investeringsprojecten verkorten, voorzien van ruimte om te ondernemen door een permanente evaluatie van vraag en aanbod om bedrijven en potentiële investeerders de ruimte vinden om hun plannen te realiseren, energie-efficiënte investeringen ondersteunen, versterken van het industrieel weefsel door industriële spin-outs, creatie van een netwerk van Factories of the Future.

(2) een industrieel innovatiebeleid dat de transformatie ondersteunt

Centraal binnen het NIB staat verder dat de initiatieven voor verandering door de ondernemingen worden genomen. Het **TINA fonds** (Transformatie en Innovatie Acceleratie Fonds) is de hefboom om deze transformatie te initiëren en richting te geven. Het werd in mei 2010 opgericht en is een instrument ter ondersteuning van "grote projecten" die beantwoorden aan maatschappelijke uitdagingen. Het is een investeringsfonds voor de verstrekking van publiek risicokapitaal voor transformatietrajecten die gedragen worden door consortia uit open innovatieplatformen bestaande uit ondernemingen, investeerders, kennisinstellingen, en onderzoeks- en technologiepartners. Doelstelling is om doorbraakprojecten met hoog economisch risico en groot maatschappelijk potentieel versneld op de markt te introduceren. De Vlaamse overheid voorziet initieel 200 miljoen euro aan kapitaalmiddelen in het fonds en wenst samen met de EIB en het EIF dit bedrag nog te verhogen. Het fonds wordt ondergebracht bij de PMV (zie 3.2.).

Vlaanderen wil met het NIB een aantrekkelijke locatie zijn voor de uitbouw van een aantal waardeketens van de toekomst. In de context van de vergroening en verwitting van de economie zal de Vlaamse industrie koptrekker zijn in een aantal Europese industriële

initiatieven voor deze prioritaire domeinen. Daarom moetende competenties en middelen toegespitst worden op een aantal geselecteerde speerpunten (slimme specialisatie) zoals door de VRWI geselecteerd (zie 3.2.)

Volgende acties worden voorzien rond transformatie: verankering van lead-plants mede gesteund door lead-markets als sleutelcomponent van toekomstgerichte waardeketens, afstemming van investeringen via gemeenschappelijke road maps, investeringen in gemeenschappelijke proeftuinen (demonstratoren) met specifieke investeringsmechanismen (cfr TINA), operationalisering van 'grote projecten' in het kader van het investeringsplan van de Vlaamse Regering (WIP) zodanig dat die nauw aansluit bij ontwikkelingsmogelijkheden van prioritaire industriële speerpunten.

(3) Infrastructuurbeleid als basis voor een moderne en competitieve industrie en economie

Volgende acties worden voorzien rond infrastructuurbeleid: via grote projecten kritische ondersteunende infrastructuren voor de transformatie, in het bijzonder intelligente netwerken voor energie, mobiliteit en logistiek en communicatie snel opbouwen, O&O infrastructuur opbouwen om bestaande industriële bedrijven te verankeren, faciliteren van open innovatie via gemeenschappelijke open infrastructuren.

De **kennisdifusie van innovatie en businessmodellen** moet worden versterkt, waartoe laagdrempelige platformen worden opgericht om versnippering tegen te gaan, goede praktijken uit te wisselen en het gemeenschappelijke initiatieven te nemen. Hierbij kan een goede samenwerking tussen IWT (innovatieagentschap) en AO (economiesteun aan bedrijven) efficiëntiewinsten opleveren. Door de **“innovatieparadox”** (steun aan innovatie die niet (voldoende) wordt gevaloriseerd) worden heel wat mogelijkheden gemist om het economisch weefsel structureel te versterken en kennisinvesteringen van de overheid te valoriseren, in het bijzonder door internationaal ondernemen. Het innovatieconcept wordt opengetrokken naar niet-technologische innovatie en gericht op maatschappelijke relevantie voor nieuwe uitdagingen. Het beleid wil daarom inspelen op het versnellen van het valorisatietraject, het faciliteren van netwerking en clustervorming, het versterken van de innovatiekracht van de ondernemingen, meer innoverend ondernemerschap, betere aansluiting en doorstroming tussen kennisinstellingen en bedrijfswereld, en het wegnemen van hinderpalen bij de financiering van innoverend ondernemerschap door een ondersteunend overheidsinstrumentarium. Verschillende initiatieven zijn reeds genomen, waaronder: initiëren van een cleantechplatform (samenbrengen van EFRO-projecten actief rond duurzaamheid, eco-efficiëntie, cleantech), platform inzake intellectuele eigendom (IE&co), uitbouw van een KMO-IT platform, uitbouw van een design-platform. Design kan eveneens een belangrijk bron zijn voor innovatie en groei. Met Design Vlaanderen worden bedrijven aangezet om design in hun bedrijfscultuur en productieproces te integreren.

3.4.6. Instrumenten die bedrijfsinvesteringen mogelijk maken

De steun aan bedrijven onder vorm van rechtstreekse financiering wordt hierboven besproken (zie ecologiepremie, strategische investeringssteun, gazellesprong enz). De **Participatie Maatschappij Vlaanderen NV** (PMV) faciliteert de financieringscyclus van een bedrijf, van bij het prille begin tot aan de internationale groei. Het is marktleider voor zaakkapitaal, de culturele industrie en de internationalisering van Vlaamse kmo's. PMV stelt

risicokapitaal ter beschikking van ondernemingen via diverse investeringsfondsen met elk een eigen focus. De gevolgen van crisis nopen de PMV ertoe haar slagkracht verder te versterken, om de negatieve effecten op het Vlaamse bedrijfsleven te neutraliseren. PMV stuurt haar activiteiten op het gebied van bedrijfsfinanciering bij, gebouwd rond drie pijlers:

- risicokapitaal (ARKImedes, cultuurinvest, VINNOF en Fonds Vlaanderen Internationaal (FVI));
- kredietverstrekking (winwin-lening en het Waarborgfonds);
- PMV-Mezzanine: achtergestelde leningen zijnde leningen achtergesteld ten opzichte van de bestaande en toekomstige schulden van de onderneming.

In het licht van het aanzwengelen van het economische herstel en de transformatie van onze economie wil Vlaanderen het aanboren van alternatieve financieringsbronnen voor kmo's aanmoedigen en meer durfkapitaal ter beschikking stellen. Het toepassingsgebied van de **Winwinlening** wordt uitgebreid. Alle kmo's kunnen voortaan deze lening aangaan, niet alleen starters. Ook ondernemingen uit de sector van de sociale economie komen in aanmerking. Het te ontfangen bedrag in het kader van de winwinlening stijgt tot 100.000 euro en ondernemers krijgen de mogelijkheid de lening vervroegd terug te betalen. De rentevoet voor een Winwinlening is wettelijk beperkt. Begin 2011 werden deze aanpassingen van kracht.

PMV besteedt ook veel aandacht aan die economische sectoren waar de markt nog terughoudend is, maar passen binnen het overheidsbeleid. Energiebesparing en alternatieve energieproductie zijn voorbeelden bij uitstek. Energiezuinige alternatieve transportmodi zijn een ander voorbeeld. Hiertoe behoort specifiek de binnenvaart, in het bijzonder het transport met kleine schepen. PMV investeert ook in klimaatfondsen en in schone technologie

Begin 2010 besliste de Vlaamse Regering een opvolger van het eerste **ARKImedesfonds** (ARK= activering risicokapitaal) goed te keuren, en hiervoor 100 miljoen euro uit te trekken. Daarmee kunnen erkende kapitaalverschaffers (ARKIV's) de komende jaren ruim 200 miljoen euro aan risicokapitaal ter beschikking stellen van toekomstgerichte bedrijven. Eind september 2010 werd de oproep gelanceerd voor de erkenning van deze ARKIV's. In de loop van 2011 krijgen de eerste ARKIV's een erkenning, zodat ze kort nadien met middelen van ARKImedes-Fonds II hun investeringsactiviteiten kunnen aanvangen.

CultuurInvest, KidsInvest en het **Sociaal Investeringsfonds** zijn drie fondsen die elk specifieke doelgroepen beogen die op de traditionele markt voor bedrijfsfinanciering dreigen uit de boot te vallen. Zowel de creatieve industrie, als de zelfstandige kinderopvang en de sociale economie zijn domeinen waarin de Vlaamse Regering aanzienlijke inspanningen wil blijven leveren. Wat CultuurInvest betreft is het de bedoeling van de Vlaamse Regering om het bestaande instrument verder te zetten en aanpassingen te onderzoeken die het bereik van het investeringsfonds kunnen vergroten om aldus blinde vlekken binnen de CCI's weg te werken. Het introduceren van een vernieuwende aanpak impliceert een palet van mogelijkheden om de uitersten binnen het veld van de CCI's met elkaar te verzoenen. Via maximale synergieën met andere steuninstrumenten zullen de nodige hefboomen gecreeërd worden voor verdere groei in de culturele en de creatieve sector. In het afgelopen decennium is de totale werkgelegenheid in de culturele en de creatieve sector immers driemaal zo snel gegroeid als in de traditionele EU economie en die dynamiek verdient bevestiging en

uitbreiding²⁶. Ook het **Fonds Vlaanderen Internationaal** blijft actief om de schadelijke economische gevolgen te reduceren van het vastgestelde marktfalen in de financiering van ondernemingen met internationale investeringsplannen.

Vanuit de vaststelling dat er voor startende en groeiërichte bedrijven een inefficiëntie in de kapitaalmarkt bestaat, wil **BAN Vlaanderen**, het business angels netwerk in Vlaanderen, een platform bieden waarbinnen startende of groeiende ondernemers op zoek naar risicokapitaal in contact worden gebracht met informele private investeerders, de zogenaamde Business Angels. De werking en de impact van BAN Vlaanderen zijn in 2010 geëvalueerd om te komen tot een nieuwe verbeterde samenwerkingsovereenkomst. De Vlaamse Regering kende hierna een werkingssubsidie voor de periode 2011-2014 toe van 1,23 miljoen euro. De steun moet de vzw BAN Vlaanderen in staat stellen om haar belangrijke rol in de Vlaamse economie als marktplaats tussen startende of groeiende kleine en middelgrote ondernemingen en private, informele investeerders (business angels) verder te ontwikkelen.

3.4.7. Efficiëntere dienstverlening van de overheid voor de maatschappij in het algemeen en het bedrijfsleven in het bijzonder

De plaatselijke, provinciale, Vlaamse, federale, en Europese bestuursniveaus nemen voortdurend initiatieven om bedrijven te informeren, adviseren en ondersteunen. Door de weinig geïntegreerde aanpak is het voor ondernemers echter niet altijd even duidelijk waar ze voor welke vergunningsaanvraag, dienstverlening, informatie,... terecht kunnen. Vanuit die optiek werd een sleutelproject '**Naar een geïntegreerde benadering van ondernemers – Geïntegreerd loket**' gedefinieerd in het kader van het Meerjarenprogramma Slagkrachtige overheid. Het project moet er in de eerste plaats voor zorgen dat bedrijven een helder en duidelijk beeld krijgen van waar ze voor welke vergunningsaanvraag en/of dienstverlening terecht kunnen. Ook wil het zorgen voor een duidelijke afbakening van taken tussen de verschillende overheden en eenduidige informatie- en communicatiestromen richting ondernemers tot stand brengen. Eén van de belangrijke elementen is het op de kaart zetten van een bestaand meldpunt "Administratieve vereenvoudiging" waar ondernemers en ondernemersorganisaties constructieve voorstellen ter vereenvoudiging kunnen deponeren. Het meldpunt administratieve vereenvoudiging van de dienst Wetsmatiging is een webformulier op www.wetsmatiging.be waarlangs burgers, ondernemingen en/of organisaties meldingen betreffende administratieve lasten kunnen doorgeven alsook vereenvoudigingsuggesties hieromtrent kunnen formuleren. Een **interbestuurlijke producten -en dienstencatalogus** geeft éénduidige informatie over alle Vlaamse en lokale overheidsdienstverlening. Een centrale redactie zorgt er voor dat de basisinformatie overal gelijk, accuraat en up to date is. Lokale besturen kunnen deze generieke informatie overnemen in hun digitale communicatiekanalen en aanvullen met specifieke gegevens zodat burgers en bedrijven altijd juist geïnformeerd worden over overheidsdienstverlening.

Er wordt verder gestreefd naar een "**Uniek loket**" voor de ondernemer in Vlaanderen met alle informatie over en de afhandeling van al de administratieve verplichtingen. Deze eerstelijns- of "front office"-dienstverlening wordt vanuit de Erkende Ondernemingsloketten (EOL) ingevuld en zij krijgen hierbij ondersteuning door een "tweedelijns" of "middle office" dienstverleningsaanbod binnen de Vlaamse overheid. Aangezien Vlaamse ondernemers

²⁶Verslag over het Europees concurrentievermogen 2010, SEC(2010) 1276 def.

dezelfde faciliteiten aangereikt worden als de buitenlandse dienstenbedrijven in het kader van de Europese Dienstenrichtlijn, zullen de EOLs ook fungeren als fijnmazig netwerk en als een formeel aanspreekpunt voor overheidsverplichtingen (bv. vergunningen).

Inzake **communicatie naar het bedrijfsleven** wordt het **e-procurement** verder uitgebouwd. Dit staat voor de volledige digitalisering van het aankoopproces van de overheid en omvat bv. elektronisch publiceren van overheidsopdrachten (e-notification), elektronisch indienen en openen van offertes (e-tendering), elektronisch beoordelen en toewijzen (e-awarding), elektronische veiling (e-auction), elektronische catalogus (e-catalog), elektronisch indienen van de factuur (e-invoicing), elektronische betaling (e-payment). Ook wordt ernaar gestreefd de administratieve belasting van de landbouwers te beperken.

De Vlaamse overheid zal ook maatregelen nemen die verband houden met de invoering van een **nieuw marktmodel voor de elektriciteits- en gasmarkt**. Dit zal positieve gevolgen meebrengen voor het ondernemings- en consumentenklimaat. Een transparante markt met duidelijke en klare regels, klantvriendelijkheid en eerlijke prijzen is het doel. Daartoe zullen de volgende stappen worden gezet: wetgeving voor nieuwe en efficiëntere organisatieregels voor de energiemarkt; een kruispuntdatabank voor energie (een centraal clearing house) en de oprichting van overlegorgaan waarbinnen de marktspelers en de regulator kunnen overleggen en voorstellen kunnen formuleren ter verbetering van de werking van de energiemarkt. De sensibiliseringsacties om de burgers aan te zetten tot een actieve leverancierskeuze worden verder gezet. Aan de burgers zal ook informatie worden aangeboden over de kwaliteit van dienstverlening van de diverse leveranciers.

De Vlaamse Regering zal de bestaande sociale en ecologische openbardienstverplichtingen, waaronder het systeem van groenestroomcertificaten en warmtekrachtcertificaten, evalueren. Daarnaast zal de VREG in nauw overleg treden met de FOD Economie, de CREG en Eurostat met het oog op een verdieping in 2011 van de methodologie van de bestaande benchmarkstudies en prijsmonitoring, in het bijzonder met betrekking tot KMO's. De VREG ontwikkelde bovendien een V-test voor kleine professionele elektriciteitsafnemers. In 2011 zal deze test worden uitgebreid voor aardgas. In het kader van de jaarlijkse marktmonitor wordt werk gemaakt van internationale benchmarking, op basis van samenwerking met collega-regulatoren, voor alle door VREG gemonitorde elektriciteits- en aardgasprijzen.

Een **betere dienstverlening door de Vlaamse overheid** moet ook tot stand komen door de koppeling van databanken, de integratie van gegevensverkeer en back-office activiteiten en de ontwikkeling van een geïntegreerde Vlaamse publieksbalie. Een speerpuntproject is de digitalisering van het proces van de stedenbouwkundige vergunning. Dit moet burgers en bedrijven in staat stellen online hun aanvraag in te dienen en hun dossier op te volgen. Het put gegevens uit verschillende authentieke databanken zodat de overheid niet meer moet vragen wat ze al weet. Dit gebeurt uiteraard in alle respect voor de privacy.

Door **ontsluiting van inkomensgegevens** streeft de Vlaamse overheid naar de automatische toekenning van rechten. Burgers moeten dan niet langer zelf de vaak complexe regelgeving bestuderen om uit te maken of ze in aanmerking komen voor een premie, zelf een dossier samenstellen en indienen bij de correcte overheidsdienst maar krijgt volautomatisch waar hij of zij recht op heeft.

3.4.8. Een ruimtelijk beleidsplan Vlaanderen voor een competitieve economie

Het Vlaams ruimtelijk beleid schrijft zich in binnen de Europese doelstellingen van territoriale samenhang zoals verder uitgewerkt in de “Territoriale Agenda” over de toekomstige samenwerking binnen de EU. Territoriale cohesie erkent de diversiteit van de Europese ruimte en streeft naar een optimalisatie van de endogene potenties en het versterken van regionale identiteiten. De eigenheid van elk gebied wordt hierbij als een troef uitgespeeld. Een van de bijzondere troeven van Vlaanderen is hierbij de historische ontwikkeling van de steden en van de economische polen rond en dankzij het dichte netwerk van waterwegen dat goed aansluit bij de buurregio's.

Met het Vlaams stedenbeleid wordt geïnvesteerd in het economisch draagvlak van de steden, zodat deze haar rol als motor van het economisch systeem nog beter kan spelen. Creatieve en duurzame steden beschikken over de troeven voor het aantrekken en ontwikkelen van nieuwe economische activiteiten. Vooral in het domein van de kenniseconomie hebben ze sterke troeven en opportuniteiten. De steden beschikken over de kritische massa van consumenten, kenniswerkers en –ondernemers, open ruimtes, tolerante cultuur, coalities en netwerken voor een succesvolle doorvertaling van creativiteit in economische innovatie en uiteindelijk in commercialisering. Hoewel kennis, innovatie en creativiteit moeilijk te plannen zijn, neemt het Vlaams stedenbeleid en de lokale overheid de rol van randvoorwaardenschepper op. Het beleid gericht op stedelijke economie laat de Vlaamse overheid best zoveel mogelijk over aan de steden zelf. Met Vlaamse steun nemen de steden maatregelen ten gunste van het stedelijk economisch weefsel. Elke stad houdt daarbij rekening met zijn eigen economisch, ruimtelijk, demografisch en sociaal profiel, mogelijkheden en ambitie. De economische bouwstenen situeren zich vooral op het vlak van ruimtelijk beleid, administratieve vereenvoudiging, ondernemers, starters en groeiers, opleiding en vorming, ondersteunend lokaal handelsapparaat, fiscaliteit, branding, strategische bondgenootschappen en kenniswerken.

De steden streven in de ontwikkeling en implementatie van hun economisch beleid naar samenhang met andere noodzakelijke beleidsmaatregelen op het vlak van stadsvernieuwing. Even belangrijk is dat de steden deze middelen aanwenden voor het verbeteren van hun bereikbaarheid, een aantrekkelijke en groene woonomgeving, betaalbaar en divers woonaanbod, voldoende en kwaliteitsvolle scholen, voldoende kinderopvang, een bloeiend wijkleven, veilige en tolerante buurten, een divers cultuur- en winkelaanbod. De aantrekkingskracht van de steden op jonge mensen lokt de creatieve economie naar de steden (“de jobs volgen de mensen”).

Reeds **bestaande concentraties van economische activiteiten worden geoptimaliseerd**. De ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn geënt op het duurzaam en energie-arm locatiebeleid en moeten nieuwe investeringen en een vernieuwing van de industriële basis toelaten. De afgebakende poorten evolueren op basis van een efficiënter ruimtegebruik verder tot kerngebieden voor de Vlaamse economie. Dit alles moet bijdragen tot een competitief internationaal vestigingsklimaat.

Er wordt een **ruimtelijk locatiebeleid** gevoerd dat optimaal afgestemd is op het verplaatsingsnetwerk van personen en goederen. Mobiliteitsgenererende activiteiten krijgen een plaats in functie van de bereikbaarheidsvereisten met aandacht voor langzaam verkeer, openbaar vervoer, multimodaliteit, knooppunten, enz. Een groen stedengewest maakt

optimaal gebruik van het openbaar vervoersnetwerk door activiteiten te bundelen in strategische punten van het netwerk. Voor het goederenvervoer wordt maximaal gebruik gemaakt van het waterwegennetwerk door het vrijwaren en uitbouwen van de watergebonden stedelijk distributiecentra. Onderzoek naar en ingebruikname van innovatieve scheepstypes en van een gelaagd fijnmazig netwerk van overslagpunten zijn hierbij de speerpunten voor de toekomst. Deze zorgen niet alleen voor een veel lagere energiebehoefte en veel grotere levenskwaliteit maar dragen in zich ook de potentie van een toekomstgericht en wereldwijd exportproduct.

De ambitie in ViA om Vlaanderen te positioneren als “slimme draaischijf in Europa” krijgt concreet gestalte door de keuze voor welbepaalde strategische punten in het logistieke netwerk in Vlaanderen. Het ruimtelijk beleid stelt hierin prioriteiten. Selectieve keuzes inzake efficiënte investeringen in infrastructuur zijn nodig en worden afgestemd op de keuzes inzake een duurzaam mobiliteitsbeleid. Hierbij staat de beheersing van verkeersstromen centraal.

Hoofdstuk 4. Meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen (richtsnoer 7 t/m 9)

4.0. Beschrijving van de bottlenecks voor werkgelegenheid in Vlaanderen

Rekening houdende met de recente ontwikkeling om te komen tot een gemeenschappelijk Europees vocabularium voor de identificatie van structurele bottlenecks voor het werkgelegenheidsbeleid²⁷, worden in dit VHP 3 bottlenecks geïdentificeerd inzake werkgelegenheid: de geringe werkzaamheid inzonderheid voor kansengroepen (A), de werkbaarheid van het werk (B), en het gebrek aan opleiding en vorming (C).

A. Een geringe werkzaamheid, inzonderheid voor kansengroepen

- **Geringe arbeidsdeelname.** Met 7 op 10 werkenden in de totale bevolking op actieve leeftijd (20-64 jaar) blijft de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen structureel te laag. Vlaanderen heeft er alle belang bij om een zo groot mogelijk deel van de bevolking aan het werk te krijgen. Een hogere werkzaamheidsgraad draagt immers bij tot meer economisch groeipotentieel, minder uitkeringsafhankelijkheid en gezonde publieke financiën in het licht van de vergrijzing. Een verhoogde arbeidsdeelname vormt het essentiële sluitstuk van de inspanningen voor de instandhouding van de sociale bescherming.
- **Gendergelijkheid.** 66,6% van de vrouwen op actieve leeftijd zijn in Vlaanderen aan het werk (2010). Het verschil in arbeidsdeelname tussen mannen en vrouwen (de zogeheten **genderkloof**) wordt wel steeds kleiner: van ongeveer 20 procentpunten in 2000 tot 10 procentpunten in 2009. Toch blijft het absoluut noodzakelijk voor de Vlaamse arbeidsmarkt om personen die niet (langer) beroepsactief zijn, bijv. om zorgtaken op te nemen, opnieuw aan te spreken. Deze 'herintreders' zijn vaak de band met de arbeidsmarkt kwijtgeraakt en beschikken nochtans vaak over specifieke competenties die ze tijdens hun onderbreking hebben ontwikkeld.

Tabel 5: Evolutie van de werkzaamheidsgraad naar geslacht in Vlaanderen (20 tot 64 jaar)

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
Totaal	Vlaams Gewest	68,9	68,6	68,6	68,1	69,7	70,4	70,6	71,9	72,3	71,5	72,0
	EU-27	66,5	66,9	66,8	67,2	67,3	68,1	69,1	70,0	70,5	69,1	68,6
Vrouwen	Vlaams Gewest	58,5	59,0	59,7	59,6	61,5	62,8	63,4	64,9	66,1	65,7	66,6
	EU-27	57,3	58,0	58,1	58,9	59,2	60,2	61,3	62,2	63,0	62,5	62,2

²⁷ In het kader van de hervorming van de Lissabonstrategie en de nieuwe Werkgelegenheidsstrategie tracht het Werkgelegenheidscomité (EMCO) om een gemeenschappelijk Europees vocabularium uit te werken voor de identificatie van structurele bottlenecks m.b.t. het werkgelegenheidsbeleid. Het EMCO werkt bovendien volop aan de ontwikkeling van een monitoring instrument, het zogenaamde 'Joint Assessment Framework', waardoor de vooruitgang t.a.v. de Werkgelegenheidsrichtsnoeren en het werkgelegenheidstarget nauwkeuriger moet kunnen worden gemeten. De ontwikkeling van deze instrumenten moet het mogelijk maken het beleid van de lidstaten op het vlak van werkgelegenheid beter op elkaar af te stemmen en tevens de 'governance' van de Europese Werkgelegenheidsstrategie (EES) te versterken.

Bron: EAK (Bewerking: Departement WSE)
 *trendcijfer t.e.m. het t 3de kwartaal van 2010

- **Geringe arbeidsdeelname van ouderen.** De geringe werkzaamheidsgraad is vooral uitgesproken onder ouderen. Slechts 36% in de leeftijdsgroep 55-64 jaar is in Vlaanderen aan het werk, wat ruim onder het Europese gemiddelde is. Het Vlaams Gewest is hier wel aan een inhaalbeweging bezig. De werkzaamheid van 55-plussers is de voorbije jaren sterk toegenomen: van 25,5 procent in 2000 tot 37,9 procent in 2010, oftewel een toename van 12,4 procentpunten. Deze toename is wel sterker bij vrouwen als gevolg van de geleidelijke verhoging van hun pensioenleeftijd en cohorte-effecten (doordat de oudere generatie vrouwen altijd minder actief is geweest op de arbeidsmarkt).
- **Vervroegde uittrede.** Onze arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door een 'citroenmodel' met een erg hoge arbeidsdeelname in de middelste leeftijdsgroep en een sterk vervroegde uittrede aan het einde van de loopbaan. De uittredeleeftijd van de Vlaamse werknemers bedroeg gemiddeld 59,2 jaar in 2007. Deze relatief vroege uittrede uit de arbeidsmarkt is het gevolg van diverse uittredestatuten zoals het brugpensioen en de vrijstelling van oudere werklozen. Ondanks de geleidelijke en gefaseerde verstrenging van de toegang tot deze statuten, zoals o.m. afgesproken in het Generatiepact, bemoeilijken ze een verdere verhoging van de arbeidsdeelname voor 50-plussers. Maar ook het uitblijven van een leeftijdsbewust personeelsbeleid, van werkbaar werk en van loopbaanperspectief voor 50-plussers dragen bij tot de vroege uittrede uit de arbeidsmarkt. Net zoals de directe en indirecte loonkost van oudere werknemers, en de impact van de anciënniteitsstructuur hierop, hun aanwerving of hertewerkstelling bemoeilijkt.
- **Geringe arbeidsdeelname van kansengroepen.** Ook de arbeidsdeelname van niet EU-burgers (47,8% in 2010), laaggeschoolden (51,9%) en personen met een arbeidshandicap (32,8%, 2010) erg laag in Vlaanderen. De Vlaamse arbeidsmarkt kenmerkt zich door een hoge mate van segmentering. Deze onevenredige arbeidsdeelname vormt een structureel struikelblok in het verhogen van de globale werkzaamheidsgraad. Omgekeerd gesteld moet de arbeidsmarktparticipatie van kansengroepen (gezien hun aandeel) structureel worden verhoogd om tegemoet te komen aan de hoger vooropgestelde doelstellingen.

Tabel 6: Evolutie van de werkzaamheidsgraad van kansengroepen in Vlaanderen

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
55-plussers	Vlaams Gewest	25,5	24,5	25,6	26,5	29,5	30,7	31,4	34,2	34,3	35,8	37,9
	EU-27	36,8	37,5	38,2	39,9	40,5	42,4	43,5	44,7	45,6	46,0	46,3
Niet EU-burgers (20-64 j)	Vlaams Gewest	-	-	-	-	-	41,7	44,3	44,5	47,2	46,9	47,8
	EU-27	-	-	-	-	-	59,1	61,2	62,0	62,9	59,1	58,4
Laaggeschoolden (25-64 j)	Vlaams Gewest	52,9	51,8	52,1	52,0	52,4	52,3	52,2	54,2	53,3	52,5	51,9
	EU-27	54,8	55,0	54,8	55,5	55,2	55,8	56,5	57,2	56,6	54,7	53,5
Jongeren (15-24 jaar)	Vlaams Gewest	33,7	34,5	34,4	32,6	32,8	31,8	32,0	31,5	31,7	28,6	28,9

	EU-27	37,0	37,2	36,7	36,1	35,7	36,0	36,4	37,4	37,6	35,2	34,3
--	-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Bron: EAK (Bewerking: Departement WSE)

* trendcijfer t.e.m. het t 3de kwartaal van 2010

- Er is dus ruimte voor en nood aan een **versterkt en vernieuwd activerend arbeidsmarktbeleid** in Vlaanderen. Vlaanderen investeert vandaag vooral sterk in de gesubsidieerde tewerkstelling van werklozen in de non-profitsector en de (gesubsidieerde) tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap, meer dan het Europees gemiddelde. Anderzijds is de investering van de Vlaamse overheid in de beroepsopleiding en begeleiding van werkzoekenden met 20% van het totale activeringsbudget slechts de helft van het Europese gemiddelde van 40%. Het gevaar bestaat dat door de actuele economische crisis de structurele werkloosheid enorm zal toenemen. Daarom moet versterkt worden ingezet op een intensief activeringsbeleid voor werkzoekenden, met name op vlak van de individuele begeleiding, trajectopvolging en beroepsopleiding van werkzoekenden.
- **Relatief hoge lasten op arbeid, in het bijzonder voor kwetsbare groepen.** Reeds enkele jaren op rij doet de Europese Commissie België de aanbeveling om de lasten op arbeid terug te brengen, in het bijzonder voor lage lonen. De belastingdruk op arbeid zorgt er ook voor dat de prikkel voor (laaggeschoolde) werklozen om een job te zoeken ontbreekt. Vooral kwetsbare groepen zoals vijftigplussers zijn relatief duur voor de Vlaamse arbeidsmarkt waardoor ze moeilijk worden aangeworven en/of gemakkelijk worden afgedankt. De bestaande (Vlaamse en federale) loonkostsubsidies en aanwervingsboni ten spijt.
- **Jeugdwerkloosheid.** De Vlaamse jeugdwerkloosheidsgraad bedraagt vandaag 16,3%% (2009), wat ruim drie keer zo hoog is als de globale werkloosheid onder 15-64-jarigen. Hoewel er aanzienlijke verschillen zijn naar studie en opleidingsniveau, wijzen de cijfers op een meer problematische intrede aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Hierdoor dreigen instromende jongeren 'back-of-the-labour-queue' te verdwijnen en investeringen in initieel onderwijs verloren te gaan. Voor hooggeschoolden (met het juiste profiel) is de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen veeleer een conjunctuurgebonden probleem. Bij heropleving zijn zij de eersten om opnieuw aan de slag te gaan.
- **Ongekwalficeerde uitstroom.** Deze jongeren worden beschouwd als onvoldoende gekwalficeerd om sterk te staan op de arbeidsmarkt. Dat zij hun startkwalficatie niet behalen vormt een structurele uitdaging voor de arbeidsmarkt en het onderwijs in Vlaanderen. Ze houdt verband met de nood aan alternerende praktijkervaring (stages) op alle niveaus van het onderwijs en een versterkte begeleiding naar de arbeidsmarkt. Er is ook een groep jongeren van 15 tot 24 jaar die niet aan het werk is en ook niet deelneemt aan onderwijs of opleiding, noch via het regulier onderwijs noch via beroepsopleiding, De uitdaging bestaat erin om deze groep op te sporen en hen aan te zetten tot leren, werken of een combinatie van beiden. Positieve ervaringen opdoen op de arbeidsmarkt is daarin van cruciaal belang.

B. De werkbaarheid van werk

- **Werkstress, jobtevredenheid en andere werkbaarheidsknelpunten.** Het creëren van meer werkgelegenheid en meer kwalitatief werk is essentieel in deze tijden van crisis en rekening houdende met de grote uitdagingen zoals o.a. de vergrijzing. Kwalitatief goede arbeidsplaatsen kunnen ertoe bijdragen dat niet alleen meer mensen aan het werk zijn, maar ook dat men langer aan het werk blijft. Dit vereist o.a. een **gezins- en mensvriendelijk beleid**, met voldoende aandacht voor kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang, gezinsvriendelijke diensten en sterke combinatieregelingen in de afstemming van arbeids- en gezinstaken. Dit geldt ook voor de aantrekkelijkheid van een loopbaan als zelfstandige ondernemer.
- **Moeilijke combinatie arbeid-gezin.** Vlaanderen haalt reeds enkele jaren de afgesproken Barcelonanorm inzake de capaciteit van de kinderopvang. Toch blijft de combinatie arbeid-gezin een belangrijke bekommernis van de werkende Vlaming op beroepsactieve leeftijd. Het gebrek aan voorzieningen of mogelijkheden belemmert ook de intrede van sommigen op de arbeidsmarkt. 13% van de beroepsinactieve Vlamingen in de leeftijdsklasse 25-49 jaar en 16,5% van de beroepsinactieve vrouwen zegt expliciet geen job te zoeken wegens het ontbreken of het niet kunnen veroorloven van opvangdiensten voor eigen kinderen en/of andere afhankelijke personen (cijfers 2008).

Onvoldoende sociale innovatie op de arbeidsmarkt en in het bedrijfsleven. Er is ook nood aan meer sociale innovatie op de arbeidsmarkt. Bedrijven nemen vandaag tal van maatregelen om het arbeidsaanbod tijdelijk aan te passen, zoals bv. het creatief gebruik van arbeidstijd- en loopbaanonderbrekingsformules. In de bedrijfspraktijk ontstaan zo innovatieve vormen in de combinatie van flexibiliteit en werkzekerheid. Toch blijft sociale innovatie meer uitzondering dan regel voor de Vlaamse arbeidsmarkt. Kenschetsend is dat slechts 4% van de personen met een tijdelijke overbruggingspremie de vrijgekomen arbeidstijd benut heeft voor het volgen van een opleiding. Daarnaast voeren nog te weinig bedrijven een duurzaam HR-beleid, op het vlak van specifieke thema's zoals competentiebeleid, sociale innovatie, gezinsvriendelijke organisatie en diversiteit.

- **Minder maatschappelijke noden door meer maatschappelijke diensten.** De laatste decennia zorgen diverse demografische en socio-economische ontwikkelingen voor nieuwe uitdagingen. Meer werkende vrouwen, de vergrijzing en veranderde gezinsvormen zijn uitdagingen die antwoorden vragen. Ook de opwarming van de aarde vraagt toekomstgerichte antwoorden. De snelle veranderende trends in de samenleving zorgen voor de nood aan betrokkenheid en de versterking van sociale cohesie. In 1993 werd in het Europees Witboek al de aandacht gevestigd op de ontwikkeling van een **lokale diensteneconomie** om aan deze behoeften moet tegemoet te komen. Bovendien werd ook gewezen op het belang ervan als groeipool voor werkgelegenheid. Daarom moet een beleid gevoerd worden om deze lokale diensteneconomie te ontwikkelen en te ondersteunen, afgestemd op (nieuwe) lokale noden en tendenzen.
- **Gebrek aan een geïntegreerde flexizekerheidsbenadering.** Het arbeidsmarktbeleid heeft nood aan een geïntegreerde visie. 'Sterke arbeidsmarkten' onderscheiden zich door een sterke systeemvisie, waarbij de uitbouw van activerend arbeidsmarktbeleid, de vormgeving van automatische stabilisatoren zoals het werkloosheidsuitkeringssysteem en de juridische spelregels rond arbeidsovereenkomsten, aanwerving en ontslag maximaal op mekaar afgestemd worden en mekaar om die reden ook maximaal in hun

werking ondersteunen en versterken. Vlaanderen heeft dringend nood aan zulke systeemvisie. Om ons arbeidsmarktbeleid sterker te maken, moeten we niet enkel gericht zijn op de optimalisering van de verschillende deelaspecten ervan, maar ook op de optimalisering van het geheel. Op basis hiervan kan dan de link worden gelegd met eigen bevoegdheden of bevoegdheden van andere overheden.

C. Het gebrek aan opleiding en vorming

- **Nood aan competentieversterking.** Enerzijds komen meer mensen in tijdelijke statuten en in precare posities. Anderzijds zal er op iets langere termijn voor een tekort aan arbeidskrachten ontstaan, terwijl er tegelijkertijd vele niet-ingevulde knelpuntvacatures zijn en werklozen die geen aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Loopbanen zijn ook meer in beweging dan vroeger. Ook de arbeidsmarkt verandert immers voortdurend: er zijn nieuwe productietechnieken, de invulling van bestaande jobs en functies verschuift en er duiken ook nieuwe jobs op (bv. groene jobs). Tegelijkertijd loopt de opleidingsdeelname in Vlaanderen structureel terug (tot 9,4% in 2009) en werd de economische vraagterugval onvoldoende aangewend om competenties van werkenden, werklozen of inactieven te versterken.
- **Geringe mobiliteit op de arbeidsmarkt.** De huidige arbeidsmarktinstituties zijn traditioneel sterk gericht op de bescherming van jobs (jobzekerheid). De komende jaren moeten we de omslag maken naar de bescherming van jobmobiliteit op de arbeidsmarkt (werkzekerheid), en dus naar een recht op hertewerkstelling, outplacement en loopbaanadvies en -begeleiding. Een dergelijk loopbaanbeleid kan bijdragen tot een verhoogde inzetbaarheid en tevredenheid van werknemers op de arbeidsmarkt. Vlaanderen heeft dan ook nood aan een mentaliteitswijziging in de manier waarop het met loopbanen omgaat. Er is ook nog ruimte voor een meer activerende en competentiegerichte aanpak van herstructureringen.
- **Structurele knelpunten in de vacaturevulling.** Ondanks deze forse werkloosheidstoename en structureel lage arbeidsdeelname raken tal van vacatures moeilijk ingevuld op de Vlaamse arbeidsmarkt. Sinds de crisis is de lijst met knelpuntberoepen in Vlaanderen verrassend genoeg niet structureel korter geworden of gewijzigd. Deze paradox wijst op de moeilijke afstemming tussen vraag en aanbod op de Vlaamse arbeidsmarkt, en (nogmaals) op het aanzienlijke potentieel voor een versterkt activerend arbeidsmarktbeleid in Vlaanderen. Tegelijkertijd zet de moeizame invulling van sommige vacatures een rem op de verdere ontplooiing van werkgelegenheid in de sector (bijv. groene jobs, witte jobs, ...). Als gevolg hiervan groeit het belang van kwalificerende trajecten om de kloof tussen vraag en aanbod afdoende te overbruggen.
- **Dalende deelname aan levenslang leren.** Een opmerking die de Europese Commissie al een paar jaren maakt met betrekking tot de toestand in België is de dalende deelname aan LLL (sinds 2006). De Europese benchmark voor participatie aan LLL ligt nu op 15% tegen 2020, terwijl Vlaanderen momenteel met moeite de helft hiervan realiseert (7,4% in 2009, op basis van EAK data). Wellicht zal de bijsturing voor de opleidingscheques een negatieve impact hebben. Ook de opleidingsdeelname in de bedrijven loopt terug.

- Wat betreft de **nieuwe EU-streefcijfers voor onderwijs**, vormt de formulering van het tweede streefcijfer een probleem: de beperking tot de leeftijdscategorie van 30-34 jarigen voor de monitoring maakt dat de effecten van maatregelen die Vlaanderen nu neemt of zal nemen niet zichtbaar zullen zijn voor 2020. Deze target mist dus al bij de start van Europa 2020 zijn doel, namelijk motiveren om maatregelen te nemen en jaarlijkse monitoring van de effecten mogelijk maken. Het voorstel van Vlaanderen om deze groep te verruimen tot 25-34 jarigen is op Europees niveau niet aangenomen. Voor de Vlaamse monitoring zal gebruik gemaakt worden van de kwantitatieve doelstellingen van Pact 2020 m.b.t. hooggeschoolden.

4.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie

Wat meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen betreft, kan voor de uitvoering van de richtsnoeren 7 t/m 9 voornamelijk de link worden gelegd met de doelstellingen nr. 9 (werkzaamheid), nr. 10 (werkbaarheid), nr. 11 (talent) van het Pact 2020.

De richtsnoeren 7 t.e.m. 9 hebben rechtstreeks betrekking op het werkgelegenheidsbeleid en vormen samen de nieuwe Werkgelegenheidsstrategie.

Om de doelstellingen van het Pact 2020 en Europa 2020 te verwezenlijken, bereikten de Vlaamse Regering, de Vlaamse sociale partners en het maatschappelijke middenveld op 18 december 2009 een akkoord over het **Werkgelegenheids- en Investeringsplan** (WIP). Het WIP heeft 2 doelstellingen voor ogen: de gevolgen van de economische crisis aanpakken en de heroriëntering van de Vlaamse economie op de rails zetten. De concrete tenuitvoerlegging van het WIP is dus een eerste aanzet om de lange termijn doelstellingen m.b.t. werkgelegenheid van het Pact 2020 te lanceren voor de periode 2010-2011.

Hieronder worden de maatregelen weergegeven waarmee de Vlaamse overheid uitvoering geeft aan de richtsnoeren 7 (zie 4.2. en 4.3), 8 (zie 4.4.) en 9 (zie 4.5.). De relevante Europa 2020 doelstellingen zijn deze rond werkzaamheidsgraad en de tweeledige onderwijsdoelstelling. Vlaanderen is erg ambitieus op dit vlak en streeft naar een werkzaamheidsgraad van ruim 76% tegen 2020. Wat de onderwijsdoelstelling betreft beoogt Vlaanderen enerzijds het vroegtijdig schoolverlaten terug te dringen tot 5,2%, en wordt anderzijds gestreefd naar 47,8 % van de 30-34 jarigen met een diploma hoger onderwijs.²⁸

4.2. Naar een verhoogde arbeidsmarktdeelname

Richtsnoer 7: De arbeidsmarktparticipatie opvoeren en de structurele werkloosheid terugdringen

 Vlaggenschip : een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen
Momenteel zijn er 23 miljoen werklozen in de EU – 10% van de werkende bevolking – en dat heeft ernstige gevolgen voor de economische groei en de Europese stelsels van sociale bescherming. Tegelijkertijd melden sommige werkgevers problemen bij het vinden van

²⁸ VR 2010 3004 MED 0213.

personeel, vooral voor hooggeschoolde banen. Met dit vlaggenschipinitiatief wil de Europese Commissie deze uitdagingen aangaan. Dit initiatief omvat 13 acties die gericht zijn op het hervormen van de arbeidsmarkten, het opwaarderen van kennis en vaardigheden en het aanpassen daarvan aan de vraag, om de inzetbaarheid te verbeteren en overstappen naar andere banen te vergemakkelijken, arbeidsomstandigheden en de kwaliteit van banen te verbeteren, en nieuwe banen te creëren.

De hervorming van de arbeidsmarkten zal op gang worden gebracht door een versterking van de 4 componenten van de flexizekerheid, namelijk flexibele en voldoende zekerheid biedende contractuele regelingen, integrale strategieën voor een leven lang leren, een doeltreffend actief arbeidsmarktbeleid en moderne socialezekerheidsstelsels. Dankzij de Europese werkgelegenheidsstrategie zijn de actieve arbeidsmarktmaatregelen veel effectiever dan tien jaar geleden. Er is echter nog ruimte voor verbetering op bepaalde terreinen: individuele beroepskeuzevoorlichting, ondersteuning bij het zoeken naar werk, maatregelen ter verbetering van vaardigheden en inzetbaarheid. Deze verbeteringen zullen worden tot stand gebracht door de versterking van het beleidsinstrumentarium op het vlak van activering en levens lang leren. De flexizekerheid is dus ook voor het Vlaams werkgelegenheidsbeleid een belangrijk referentiekader voor de modernisering van de arbeidsmarkt.

Annual Growth Survey 2011: Hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid (prioritaire acties 4 t.e.m. 7)

Pact voor de euro: de werkgelegenheid stimuleren, de overheidsfinanciën houdbaar maken

Richtsnoer 7 heeft in eerste instantie tot doel de arbeidsmarktdeelnemers te verhogen (met nadruk op participatie van kansengroepen), het activeringsbeleid te versterken, de arbeidsmobiliteit te bevorderen en de langdurige werkloosheid terug te dringen. Het verhogen van de arbeidsmarktparticipatie tot 75% is bovendien één van de vijf kerndoelstellingen van Europa 2020. Daarnaast beoogt richtsnoer 7 de lidstaten er ook toe te bewegen de arbeidskwaliteit te bevorderen (zie 4.3).

Reeds in het ontwerp Vlaams Hervormingsprogramma heeft Vlaanderen zich uitgesproken om een gemiddelde jaarlijkse groei van de werkzaamheidsgraad te realiseren van 0,5 procentpunt. Indien Vlaanderen erin slaagt deze gemiddelde groei vol te houden (rekening houdend met de terugval als gevolg van de crisis), realiseert het een **werkzaamheidsgraad van ruim 76%** voor de 20-64jarigen in 2020. Deze progressiemarge zou overeenkomen met de meest maximale 'Belgische' scenario's zoals uitgewerkt door het Europees werkgelegenheidscomité (EMCO) in het voorjaar van 2010.

Onderstaande tabel maakt de vooropgestelde inspanningen op vlak van werkzaamheid zichtbaar voor de totale bevolking en de kansengroepen. .

Tabel 7: Werkzaamheid: indicatieve EU 2020 groeiscenario's (20-64 jaar) met start in 2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2014	afstand	2020	afstand
Totale bevolking	68,9	68,6	68,6	68,1	69,7	70,4	70,6	71,9	72,3	71,5	72,0	74,0	-2,0	77,0	-5,0

Vrouwen	58,5	59,0	59,7	59,6	61,5	62,8	63,4	64,9	66,1	65,7	66,6	70,2	-3,6	75,6	-9,0
50+	39,9	40,1	40,6	42,1	43,8	45,9	46,3	49,3	49,1	50,9	52,6	56,6	-4,0	62,6	-10,0
55+	25,5	24,5	25,6	26,5	29,5	30,7	31,4	34,2	34,3	35,8	37,9	42,8	-4,8	50,0	-12,1
Pmah	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	42,7	n.b.	37,5	32,8	36,8	-4,0	42,8	-10,0
niet EU geboorte	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	56,3	53,4	53,9	57,9	-4,0	63,9	-10,0
niet EU nationaliteit	n.b.	36,4	41,4	38,6	41,3	42,7	45,0	44,5	47,2	47,0	47,8	51,8	-4,0	57,8	-10,0

Noot: trendcijfer t.e.m. het t 3de kwartaal van 2010 .

Bron: EAK, FPB (Bewerking: Departement WSE)

De Vlaamse Regering streeft ernaar dat in 2020:

- **ruim 76% van de Vlamingen** (20-64 jaar) aan het werk is, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse groei van +0,5 procentpunten.
- **minimaal 75% van de vrouwen** (20-64) aan het werk is, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse groei van +0,9 procentpunten.
- **minimaal 60% van de 50-plussers** aan het werk is, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse groei van +1 procentpunt en dat Vlaanderen ook blijft streven naar een symbolische werkzaamheidsgraad van 50% 55-plussers aan het werk (Het Pact 2020 bepaalt dat die doelstelling in zicht komt).
- Bij constant aandeel in de bevolking (geraamd op ca. 11,9%) minstens **43% van de personen met een arbeidshandicap** (20-64) aan het werk is, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse groei van +1 procentpunt.
- minimaal **64% van de personen geboren buiten de EU-27** aan het werk is, rekening houdend met een gemiddelde jaarlijkse groei van +1 procentpunt.

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de voornaamste Vlaamse beleidsinitiatieven genomen met het oog op de realisatie van de doelstellingen geformuleerd in het Pact 2020 en Richtsnoer 7.

4.2.1. Een sluitend maatpak voor werkzoekenden tot 50 jaar.

De Vlaamse Regering blijft een sluitend en maatgericht bemiddelingsaanbod garanderen aan alle instromende werkzoekenden tot 50 jaar. Het sluitend maatpak is operationeel sinds 1 januari 2010 en staat voor een maatgerichte begeleiding van elke werkzoekende. De intensiteit van de begeleiding wordt daarbij aangepast aan de behoefte(n) van de klant. De meer zelfredzame klanten krijgen geen intensieve trajectbegeleiding. Voor hen volstaat een bemiddelingstraject met coaching. Op die manier blijft er meer ruimte over voor klanten die wel nood hebben aan intensievere begeleiding. Nieuw zijn de zogeheten **werk@eliers** (ESF-oproep) die voorzien worden voor jongeren met een meer bemiddelbaar profiel die als gevolg van de crisis niet uitgestroomd zijn naar de arbeidsmarkt. Jonge werkzoekenden worden er uitgedaagd om in groep een project uit te werken. Op die manier kunnen ze zich goed positioneren op die markt (oriënteren), kunnen ze competenties verwerven of onderhouden. De collectieve momenten worden afgewisseld met stages bij werkgevers van maximaal 3 weken. Dit traject kan 6 maand lopen.

4.2.2. Specifieke trajecten voor kwetsbare groepen.

Voor diverse kwetsbare groepen werd een specifieke aanpak ontwikkeld en de daarbijhorende capaciteit vrijgemaakt in het kader van het WIP. Werkzoekenden met een welzijnsproblematiek wordt een passende begeleiding en ondersteuning aangeboden, o.a. via een uitbreiding van het aantal activeringstrajecten voor werkzoekenden met psychosociale problemen en met experimentele werk-welzijnstrajecten voor personen in armoede. Ook voor laaggeletterden, gefailleerde ondernemers en anderstalige oud- en nieuwkomers wordt een specifieke aanpak ontwikkeld. Zo zal het sluitend taalbeleid voor alle anderstalige nieuwkomers worden versterkt. Het gaat hier om een progressieve invoering die ingevoerd wordt in de bestaande sluitende preventieve en curatieve aanpak van de VDAB.

4.2.3. Vervroeging curatieve aanpak – oriënterende trajectbegeleiding.

De Vlaamse Regering heeft zich geëngageerd om de middellangdurige (1 à 2 jaar) en langdurige (vanaf 2 jaar) werkzoekenden vroeger te contacteren en hen een nieuw passend aanbod te doen. Jaarlijks worden op die manier voor 16.500 extra middellangdurige en langdurige werkzoekenden een passend begeleidings- en opleidingsaanbod aangeboden. Via het Werkgelegenheids- en investeringsplan (WIP) werd een oproep oriënterende trajectbegeleiding gelanceerd via het Europees Sociaal Fonds (ESF). Werkzoekenden tot 30 jaar die het afgelopen jaar geen begeleiding door de VDAB of een partner hebben gekregen worden hierdoor uitgenodigd voor een nieuw evaluatiemoment met het oog op een oriënterende toeleiding naar het meest passende traject. Zo worden ze opnieuw 'geactiveerd' en "sterker" gemaakt voor wanneer ze in concurrentie zullen moeten treden met kortdurig werkzoekenden op de markt van werkzoekenden.

4.2.4. Werkervaring voor langdurig werkzoekenden.

Niet alle langdurige werkzoekenden kunnen onmiddellijk ingeschakeld worden op de arbeidsmarkt. Voor sommigen is een intensieve periode van begeleiding en competentieversterking noodzakelijk. Daarom biedt de Vlaamse overheid jaarlijks aan bijna 3.000 langdurige werkzoekenden een werkervaring van 12 maanden. Via het WIP wordt de maatregel voortaan ook opengesteld voor werkzoekenden vanaf 1 jaar werkloosheid (in plaats van twee jaar voorheen).

4.2.5. Individuele beroepsopleiding in de Onderneming (IBO).

De individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO) is een belangrijke instroommaatregel voor de Vlaamse arbeidsmarkt. De Vlaamse Regering en sociale partners voorzien daarom in 2010 en 2011 telkens 2 miljoen euro om een groeipad van 11.000 IBO's te realiseren en voor initiatieven om de kwaliteit van de maatregel te versterken. Met 11801 IBO's werd het streefcijfer voor 2010 alvast behaald. Daarnaast bereikte ook het aantal ongunstige stopzettingen met 16,6% een historisch laagtepunt. Een heel aantal IBO's vragen bovendien een stopzetting aan omdat zij doorstromen naar werk. Tegelijkertijd wordt ook een versoepeling doorgevoerd aan het stelsel, waardoor na IBO voortaan ook een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur voor één jaar kan volgen (i.p.v. onbepaalde duur voorheen).

4.2.6. Een systematische begeleiding van werkzoekende 50-plussers.

De Vlaamse Regering voorziet een gefaseerde uitbreiding van de systematische aanpak voor werkzoekenden ouder dan 50 jaar. Op 14 januari 2011 bereikten de Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners binnen het VESOC een akkoord over de uitbreiding van de VDAB-aanpak 50+ naar oudere leeftijdsgroepen. Vanaf 1 april wordt de systematische aanpak uitgebreid tot en met de 55-jarigen. In het najaar van 2011 wordt op basis van de positieve evolutie van de indicatoren (nulmeting najaar 2010) en de capaciteit van de VDAB beslist over de verdere uitbreiding tot 58-jarigen. Het akkoord voorziet ook dat de werkzoekende 50-plussers die zich spontaan melden bij de VDAB of bij de vakbonden (in het kader van het blijfproject) recht hebben op een gelijkwaardige kwalitatieve benadering. Zij worden in het zoeken naar een nieuwe job gefaciliteerd zodat de groep die spontaan uitstroomt naar werk nog in omvang kan groeien. Met het akkoord bevestigen de Vlaamse Regering en de sociale partners de engagementen uit het akkoord Samen op de bres voor 50+. Dankzij het akkoord willen de Vlaamse Regering en de sociale partners de competenties van 50-plussers valoriseren en versterken zodat dit zal leiden tot een verhoging van hun werkzaamheidsgraad.

4.2.7. Meer activerend herstructureren.

Vlaanderen werkt verder aan de kwaliteit van de begeleiding bij de herstructureringen, in het bijzonder via het certificeringsorgaan voor outplacement en door werk te maken van een warme overdracht naar vervolgotrajecten bij de VDAB voor mensen die zonder werk de tewerkstellingscel verlaten. Bij de certificering wordt ingezet op versterkte samenwerking tussen outplacementkantoren en VDAB inzake competentieversterking, Elders Verworven competenties (EVC), vacaturewerking en transparante gegevensoverdracht.

4.2.8. Resultaatsgerichte opleidings- en tewerkstellingsmaatregelen.

In overleg met de sociale partners zal gewerkt worden aan een hervorming van de Vlaamse tewerkstellingsregels. Intussen werd alvast een wijziging gerealiseerd binnen de bestaande Vlaamse premiestelsels. Zo wordt de tewerkstellingspremie 50+ niet langer cumuleerbaar met de federale Win-Win aanwervingspremie. En de Vlaamse Ondersteuningspremie voor personen met een arbeidshandicap werd geoptimaliseerd om een verhoogde efficiëntie te kunnen realiseren.

De hervorming moet ook tegemoet komen aan de Europese regelgeving en rechtspraak inzake staatssteun (o.a. Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB) en de Groepsvrijstellingsverordening).

4.2.9. Groeipad en hervorming van de sociale economie

Er wordt werk gemaakt van duurzame jobs en tewerkstellingskansen voor kansengroepen in de sociale economie. In het WIP worden daarom bijna **400 bijkomende VTE** in de sociale werkplaatsen en de lokale diensteneconomie voorzien. Dit groeipad gaat uit van een dubbele behoefte, namelijk de nood van kwetsbare groepen die het verst verwijderd staan van de reguliere arbeidsmarkt en de invulling van specifieke maatschappelijke noden. We voorzien ook een vereenvoudiging van de structuren en regelgeving. Maatgerichte begeleiding en loonkostenondersteunende en -verlagende maatregelen zijn daarbij twee onlosmakelijk verbonden instrumenten, samen met het realiseren van sociale en maatschappelijke meerwaarden. Het ondersteuningsaanbod aan sociale economiebedrijven wordt eveneens

hervormd op basis van de behoeften van de sector en met het oog op de vereenvoudiging en ondersteuning van innovatie in de sociale economie.

Tabel 8: Bezetting Sociale Economie – stand september 2010, op basis van gesubsidieerde individuen

Invoegbedrijven	Doelgroepwerknemers	1653
Lokale diensteneconomie	Doelgroepwerknemers	1718
	Omkadering	416
Sociale werkplaatsen	Doelgroepwerknemers	4167
	Omkadering	1011
Beschutte werkplaatsen	Doelgroepwerknemers (personen met een handicap)	14274
	Omkadering (1991 validen + 159 personen met een handicap)	2060
Totaal		25299

4.3. Verbetering van de werkbaarheid

Richtsnoer 7: De arbeidsmarktparticipatie opvoeren en de structurele werkloosheid terugdringen

Vlaggenschip : een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen

Annual Growth Survey 2011: Hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid (prioritaire acties 4 t.e.m. 7)

Pact voor de euro: de werkgelegenheid stimuleren

In lijn met doelstelling 10 van het Pact 2020 streeft de Vlaamse Regering er, samen met de Vlaamse sociale partners, naar dat de werkbaarheid van werknemers en zelfstandigen jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt groeit. De werkbaarheidsgraad verhoogt daardoor voor werknemers tot minstens **60% in 2020**, en komt in 2020 en zo dicht mogelijk bij **55% voor zelfstandigen**.

Dit impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans) hogere groeicijfers gescoord worden. Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.

Tabel 9: Werkbaarheid: indicatieve EU 2020 groeiscenario's voor de opvolging van de werkbaarheidsdoelstellingen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020
Werkbaarheidsgraad werknemers	54,1			54,3	54,9	55,4	56,0	56,6	60,0
Werkbaarheidsgraad zelfstandigen	47,7			47,8	48,5	49,2	49,9	50,6	55,0
Werkbaarheid in 4 dimensies							-		
aandeel werknemers niet psychisch vermoeid	71,2			70,2	70,8	71,4	72,0	72,6	76,2

aandeel werknemers met welbevinden	81,9			83,4	84,0	84,6	85,2	85,8	89,4
aandeel werknemers met leermogelijkheden	80,1			81,8	82,4	83,0	83,6	84,2	87,8
aandeel werknemers met werk-privébalans ok	89,2			89,4	90,0	90,6	91,2	91,8	95,4
aandeel zelfstandigen niet psychisch vermoeid	63,3			62,0	62,6	63,2	63,8	64,4	68,0
aandeel zelfstandigen met welbevinden	91,8			91,8	92,4	93,0	93,6	94,2	97,8
aandeel zelfstandigen met leermogelijkheden	94,4			95,2	95,8	96,4	97,0	97,6	101,2
aandeel zelfstandigen met werk-privébalans ok	65,5			65,0	65,6	66,2	66,8	67,4	71,0
Werkbaarheid voor kansengroepen									
werkbaarheid werknemers vrouwen	52,6			53,1					
werkbaarheid werknemers 50-54-jarigen	52,2			51,5					
werkbaarheid werknemers 55-plussers	54,6			56,5					
werkbaarheid werknemers laaggeschoold	46,1			47,5					
werkbaarheid werknemers pmah (erg)	19,2			23,9					
werkbaarheid werknemers pmah (in zekere mate)	36,2			38,1					
werkbaarheid zelfstandigen vrouwen	46,9			47,7					
werkbaarheid zelfstandigen 50-54-jarigen	53,0			53,1					
werkbaarheid zelfstandigen 55-plussers	53,4			52,1					
werkbaarheid zelfstandigen laaggeschoold	43,3			48,4					

Noot: alle schuin gedrukte cijfers zijn waarnemingen, het overige is een doorvertaling van de diverse groeiscenario's

Bron: SERV - STV –Innovatie en arbeid (Bewerking: Departement WSE)

Om deze doelstellingen te realiseren worden een aantal hervormingen in het vooruitzicht gesteld.

4.3.1. Een betere combinatie van arbeid en gezin

Om meer mensen aan de slag te helpen wordt ook werk gemaakt van meer werkbare jobs. De Vlaamse Regering voorziet in dit verband Vlaamse aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking en tijdscrediet, die als supplement bij de federale uitkering worden toegekend aan werknemers uit het Vlaams Gewest. Het stelsel wordt vooral ingezet om een betere combinatie arbeid-zorg mogelijk te maken voor mannen én vrouwen. De toegang tot deze premies en de hoogte en duurtijd ervan verschilt momenteel relatief sterk tussen de drie verschillende sectoren (privé, openbaar, social profit). Binnen de krijtlijnen van de beschikbare budgettaire ruimte en in nauw overleg met de sociale partners wordt nagegaan of een hervorming van dit stelsel opportuun is met het oog op een meer billijke verdeling van deze premies voor alle werknemers die er echt nood aan hebben. De bedoeling is deze premies hierbij maximaal te richten op de meest prangende maatschappelijke noden, ongeacht de sector waarin de werknemer tewerkgesteld is.

4.3.2. Kinderopvang

Globaal genomen heeft kinderopvang drie belangrijke **maatschappelijke functies**: een sociale, een pedagogische en een economische. De Vlaamse overheid wil een kinderopvang uitbouwen waarin elk van deze functies hun significante rol kunnen blijven spelen. Dit garandeert mee dat kinderopvang een cruciaal element is in het

arbeidsmarktbeleid en tegelijk oog heeft voor maatschappelijke veranderingen waardoor kinderopvang een ruimere dan puur economische functie heeft.

In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering en in de Beleidsnota van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin staat de ontwikkeling van een kaderdecreet voorschoolse kinderopvang voorop.

Op 23/07/2010 keurde de Vlaamse Regering de visienota "**visie decreet kinderopvang**" definitief goed. Deze conceptnota beschrijft de essentiële keuzes voor en onderdelen van het nieuwe decreet kinderopvang en op basis van een conceptnota wordt in 2011 een ontwerp van decreet uitgewerkt. Dit kaderdecreet voorschoolse opvang zal:

- de maatschappelijke opdracht van de kinderopvang vastleggen;
- een koppeling maken tussen het aantal geboortes en de behoefte aan kinderopvang;
- op termijn iedereen met een behoefte aan kinderopvang een recht op kinderopvang geven;
- elk kind dezelfde basiskwaliteit bieden;
- vergunningsvoorwaarden vastleggen voor iedereen die kinderen opvangt;
- duidelijkheid en samenhang in het opvangaanbod scheppen;
- het competentiebeleid vastleggen;
- de concrete organisatie van de kinderopvang vastleggen (waaronder het lokaal loket kinderopvang).

De ambitie is om de Pact 2020 doelstelling te bereiken tegen 2016 en ten laatste tegen 2020 de volledige dekking van de behoefte aan kinderopvang te realiseren. Kind en Gezin zorgt voor de toewijzing van de middelen die door de Vlaamse Regering zullen worden vrijgemaakt voor het creëren van nieuwe plaatsen in de erkende opvangsector en in de zelfstandige sector die werkt volgens het inkomensgerelateerd systeem.

4.3.3. Een leeftijdsbewust personeelsbeleid

Om werknemers langer aan de slag te houden wordt een toolbox 50+ uitgewerkt met (arbeidsmarkt)instrumenten voor werkgevers en werknemers op het vlak van leeftijdsbewust personeelsbeleid, het preventief retentiebeleid, het competentiebeleid en het loopbaanbeleid. Deze toolbox zal werkgevers stimuleren en ondersteunen om oudere werknemers in dienst te houden. De werknemers zelf zullen gestimuleerd worden om de eigen competenties op peil te houden en te werken aan de eigen loopbaan. De toolbox (voorzien: eind 2010) zal worden gelanceerd en gepromoot via een communicatiecampagne in het voorjaar van 2011.

4.3.4. Een duurzaam HR-beleid in ondernemingen

Om een meer duurzaam HR-beleid ingang te doen vinden in het Vlaamse bedrijfsleven worden de bestaande acties op vlak van evenredige arbeidsdeelname en diversiteit, leeftijdsbewust personeelsbeleid, een strategisch competentiebeleid in bedrijven en organisaties, werkbaar werk en sociale innovatie gecontinueerd. Op deze manier wordt gestreefd naar diversiteitsplannen in jaarlijks 750 bedrijven en organisaties. Samen met de meer dan 3.500 bedrijven die reeds bereikt werden, zorgt dit voor een olievlekeffect. Het bereik van deze maatregel bij KMO's is bovendien groot. Het is daarom een uiterst geschikt

instrument om een duurzaam HR-beleid bij KMO's te ondersteunen en te versterken en tegelijkertijd aan inclusie te werken en meer evenredige arbeidsdeelname te realiseren.

4.3.5. Wegwerken van de loopbaankloof tussen mannen en vrouwen

De loopbaankloof tussen vrouwen en mannen is een gevolg van een aantal inter-agerende factoren: studiekeuze (de studie bepaalt voor een groot deel in welke sector men zal werken), duur en continuïteit van de aanwezigheid op de arbeidsmarkt (duur loopbaan, onderbrekingen, deeltijds of voltijds werken), en de arbeidssector en –voorwaarden (loon, werkbaarheid, gezinsvriendelijkheid van de onderneming, doorgroeimogelijkheden en het bestaan van glazen plafond). Onrechtstreeks heeft de gezinssituatie en de verdeling van de zorgtaken tussen de partners ook een invloed op de loopbaankloof.

Het wegwerken van de loopbaankloof vereist een mentaliteits- en gedragsverandering, zowel bij werknemers als bij werkgevers. In de thuissituatie moet er werk gemaakt worden van een evenredige verdeling van de zorgtaken; op het werk moet er oog zijn voor gezinsvriendelijkheid – ook voor mannelijke werknemers. Het Vlaams gelijkheidsbeleid zal vanuit een grondige probleemanalyse mogelijke oplossingen in kaart brengen met als doel de loopbaankloof te verkleinen en te dichten (Plan Loopbaankloof).

Parallel daarmee zullen een aantal **sensibiliserende en informerende initiatieven** worden opgezet die de Vlaamse burger bewust maken van de genderaspecten van de loopbaankloof. Zo zal er een brochure ontwikkeld en verspreid worden waarin zeer concreet de mogelijke gevolgen van loopbaankeuzes zoals deeltijds werken of loopbaanonderbreking worden beschreven. Zo kan elke werknemer een weloverwogen beslissing nemen.

In een volgende fase zal het Vlaamse gelijkheidsbeleid zich richten naar werkgevers om ook hen te sensibiliseren m.b.t. de noodzaak aan een werkplek die alle werknemers –zowel vrouwen als mannen- erkent als personen die een zo goed mogelijke balans dienen te vinden tussen werk- en zorgtaken. Vandaag vinden nog te veel werkgevers het vanzelfsprekend dat een moeder ouderschapsverlof neemt, maar zien ze eenzelfde wens bij vaders als een gebrek aan inzet op de werkvloer.

4.4. Competentieontwikkeling in functie van de arbeidsmarkt

Richtsnoer 8: Een geschoolde beroepsbevolking ontwikkelen die in de behoeften van de arbeidsmarkt voorziet, arbeidsvoorwaarden verbeteren en een leven lang leren bevorderen

Vlaggenschip : een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen

Annual Growth Survey 2011: Hervormingen van de arbeidsmarkt ter verbetering van de werkloosheid (prioritaire acties 4 t.e.m. 7)

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

Richtsnoer 8 heeft vooral aandacht voor competentieontwikkeling, het stimuleren van werkbaar werk, de erkenning van Elders Verworven Competenties, het belang van het anticiperen op toekomstige competentiebehoeften in functie van de noden van de arbeidsmarkt en tot slot het stimuleren van het levenslang leren (ook informeel en niet-formeel leren).

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de voornaamste Vlaamse beleidsinitiatieven genomen met het oog op de realisatie van de doelstellingen geformuleerd in het Pact 2020 en Richtsnoer 8.

4.4.1. De ontwikkeling van een persoonlijk ontwikkelingsplan

De Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners voorzien dat in 2020 elke werknemer in Vlaanderen recht heeft op een persoonlijk ontwikkelingsplan en een plicht tot permanente ontwikkeling. Dit persoonlijk ontwikkelingsplan is afgestemd op de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de werknemer en kadert binnen het strategisch competentiebeleid van de onderneming. Een onderscheid moet dus gemaakt worden tussen een POP gericht op de persoonlijke ontwikkeling en een functiespecifieke of professionele POP. Dit plan heeft ook aandacht voor voldoende breed maatschappelijk gedragen competenties.

Op het niveau van elke sector en/of onderneming wordt een strategisch competentiebeleid gevoerd vanuit een langetermijnperspectief met aandacht voor leeftijds- en diversiteitsaspecten.

In 2011 wil de Vlaamse Regering in samenspraak met de Vlaamse sociale partners de eerste stappen zetten om een technologisch ondersteund instrument te ontwikkelen voor het persoonlijk ontwikkelingsplan. In een eerste fase wordt hiertoe een innovatieplatform gelanceerd in de schoot van het instituut voor Wetenschap en Technologie (IWT).

4.4.2. Loopbaandienstverlening voor werkenden

Op het niveau van de universele basisdienstverlening zullen werkenden en tijdelijk werkzoekenden geïnformeerd worden over diverse vragen inzake hun loopbaan en zonodig doorverwezen worden naar erkende centra voor loopbaanbegeleiding of andere relevante actoren in het kader van loopbaanontwikkeling (zoals onderwijs –en opleidingsverstrekkers). De gespecialiseerde loopbaanbegeleiding (met ESF-ondersteuning) wordt nog meer dan vandaag geijkt op de kwetsbare groepen, zoals o.a. werknemers in tijdelijke werkloosheid, interim-werknemers, Het loopbaandenken zal verder verankerd worden door de gefaseerde implementatie van het digitale platform 'Mijn Loopbaan'.

4.4.3. Erkennen van beroepservaring en erkenning van verworven competenties

Het ervaringsbewijs kent een aanhoudende groei, met in 2009 een verdubbeling van het aantal kandidaten t.o.v. 2008, en een goed bereik van kansengroepen (>90%) en werkzoekenden. De uitdaging bestaat er nu in om na te gaan waarom bepaalde beroepen het goed doen en anderen niet. Eind 2010 voerde de SERV in dit verband een studie uit waarvan de resultaten in de loop van 2011 zullen worden publiek gemaakt. Deze verworvenheden van deze studie zullen vervolgens worden meegenomen in het hernieuwd Vlaams loopbaanbeleid.. In het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs worden

procedures voor erkenning van verworven competenties geïntroduceerd respectievelijk gehandhaafd en van kwaliteitsborging voorzien. Via lokale pilootprojecten wordt nagegaan hoe ervaringsbewijzen kunnen aangewend worden om vrijstellingen te verlenen in het volwassenenonderwijs.

4.4.4. Een flexibel en toekomstgericht opleidingsaanbod

Het opleidingsaanbod wordt flexibeler en meer vraaggericht uitgebouwd. Om sneller en doeltreffender te kunnen reageren op toekomstige opleidingsnoden zal de evolutie naar een aanpak van 'open competentiecentra' worden verdergezet. In deze evolutie staat de organisatie van gemengde opleidingstrajecten door verschillende stakeholders centraal, met extra aandacht voor de invulling knelpuntberoepen.

New skills for new jobs: Platform Vlaams Arbeidsmarktonderzoek van de Toekomst²⁹

Om de verankering van evoluties in een centraal competentie management systeem mogelijk te maken is het van groot belang om trends (waaronder de trend naar vergroening) en de impact ervan op banen en competenties weer te geven. In 2011 zal actief gezocht worden naar aanknopingspunten voor een nadere bepaling van toekomstberoepen en groene beroepen die in Vlaanderen aan belang zullen toenemen. Voortbouwend op het onderzoeksmateriaal is begin september 2010 het project "Platform Vlaams arbeidsmarktonderzoek van de toekomst" (VLAMT) opgestart en dat in een breed samenwerkingsverband (VDAB, ESF-agentschap, departement WSE, SERV, SYNTRA Vlaanderen, OV&W, ..). Met dat platform wil Vlaanderen experimenteren met methodes voor het detecteren en analyseren van trends en de impact ervan op beroepen en competenties. Die informatie kan vervolgens voor diverse actoren van belang zijn voor de organisatie en afstemming van een oriënterings-, bemiddelings- en opleidingsaanbod dat aansluit bij toekomstige arbeidsmarktbehoeftes.

Vanuit het Werkgelegenheids- en Investeringsplan (WIP) organiseert de VDAB opleidingen in uitbesteding voor kansengroepen (voorbeelden : opleidingen energiesnoeier en plaatser van zonnepanelen, opleidingstraject isoleren van ruwbouw en dak). De VDAB overlegt verder met de sectoren, werkgeversorganisaties en bedrijven voor opleidingstrajecten die georganiseerd kunnen worden binnen de voorziene financiële middelen van het WIP. Voor de middellange termijn (2011-2014) heeft de VDAB een strategie ontwikkeld rond de implementatie van het duurzaamheidsprincipe in de opleidingen zelf met als doel de vergroening van de competenties van de werknemers en werkzoekenden.

4.4.5. Knelpuntenbeleid

In het WIP wordt ingezet op een toekomstgericht competentiebeleid, waarbij werd aangegeven dat er onmiddellijk werk wordt gemaakt van een versterkt operationeel opleidings- en begeleidingsaanbod voor alle actoren gericht op knelpuntberoepen en "beroepen voor de toekomst". Dit moet leiden tot meer capaciteit in en een kwalitatieve toeleiding naar opleiding en begeleiding enerzijds en bemiddeling anderzijds. Prioriteit wordt gegeven aan intersectorale opleidingen en overbruggingstrajecten om in te spelen op transitie tussen sectoren.

In de **zorgsector** (verpleegkundige, zorgkundige, verzorgende) dient er blijvend te worden geïnvesteerd in bijkomende opleidingen. Er werd in mei 2010 een plan "Zorg om talent" opgesteld dat een pakket van maatregelen bevat om de vraag naar en het aanbod van goed

²⁹ Als dit Platform VLAMT het verhoopte beter zicht kan bieden op de toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, dan wordt het ook mogelijk het onderwijsaanbod hier beter op af te stemmen.

opgeleid personeel voor de verschillende taken in de zorgsector in evenwicht te brengen. Twee sectoren staan centraal, nl. de gezondheids- en ouderensector en de kinderopvang. Maatregelen hebben o.a. betrekking op: imago- en wervingscampagnes, verfijning van de opleidingen, de erkenning van opleidingen, onderzoek naar de opportuniteit van het aantrekken van buitenlandse arbeidskrachten, een uitgebreide opleidingscapaciteit, stages in de thuiszorg en in de woonzorgcentra enzovoort. Op deze manier wordt ook ingespeeld op de zorgsector als groeisector. Er wordt nl. tegen eind 2014 een groei geraamd van meer dan 60.000 arbeidsplaatsen.

VDAB zal d.m.v. een **geïntegreerd actieplan knelpuntenbeleid** werk maken van een geïntegreerde begeleiding en bemiddeling van start tot finish en tot een intensievere samenwerking met alle opleidingsverstrekkers en andere stakeholders. De ambitie bestaat erin om een globaal uitstroombestand naar werk van 65% te realiseren voor alle cursisten die succesvol een knelpuntopleiding hebben beëindigd.

New skills for new jobs: “excellente centra: versterkte partnerschappen voor arbeidsmarkt-, onderwijs- en opleidingsactoren”

Begin 2011 heeft de Vlaamse arbeidsmarkt zich in grote mate hersteld van de financieel-economische crisis. Desondanks kampt de arbeidsmarkt anno 2011 met structurele uitdagingen. De moeilijke aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (vooral in het beroeps- en technisch secundair onderwijs), de stijgende jeugdwerkloosheid en de globale lage werkzaamheidsgraad zorgen ervoor dat vacatures moeilijk ingevuld geraken. De toenemende vervangingsvraag, ten gevolge van de vergrijzing, verhoogt bovendien de vraag naar arbeid waardoor het functioneren van de arbeidsmarkt onder druk komt te staan. Kortom, Vlaanderen evolueert in sneltempo in de richting van een knelpunteneconomie.

Om een arbeidsmarktcrisis in de toekomst te vermijden staat het Vlaams werkgelegenheidsbeleid voor de uitdaging om het bestaande beleidsinstrumentarium te versterken. Dit moet er toe leiden dat mensen enerzijds langer aan het werk blijven en anderzijds alle talenten op de arbeidsmarkt worden aangeboord. Om op deze complexe uitdaging een adequaat antwoord te formuleren moet de samenwerking tussen alle belanghebbende actoren op de arbeidsmarkt en in het onderwijs- en opleidingsveld worden versterkt.

VDAB zal vanaf 2011 dan ook inzetten op de uitbouw van Excellente Centra voor Competentieversterking.

Een Excellent Centrum moet worden beschouwd als een platform waar verschillende actoren en stakeholders volgens een afgesproken methodiek, in een open samenwerking, met elkaar overleggen en gezamenlijk acties ondernemen met het oog op een rationele afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in functie van het invullen van sectorale knelpuntvacatures.

De Excellente Centra zijn dus een concreet samenwerkingsplatform gericht op het bereiken van concrete arbeidsmarktgerichte doelstellingen op het vlak van competentieontwikkeling en begeleiding. Een Excellent Centrum dat netwerkgedragen –en gestuurd is, zal werken aan:

*Het aanpakken van lacunes op de arbeidsmarkt. Een dynamische aanpak in functie van de huidige situatie op de arbeidsmarkt moet leiden tot een betere uitstroom naar werk en een vlottere invulling van knelpuntberoepen. Het mobiel aanbieden van opleidingen brengen de competentieversterking, nodig voor de invulling van bestaande knelpuntvacatures, dicht bij de werkzoekende en het bedrijf.

*Een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door verder in te zetten op kwalificerende trajecten met onderwijs o.m. in het kader van SenSe en HBO5. Een gedragen certificeringbeleid tussen onderwijs en arbeidsmarkt beter gewapend te zijn tegen de versnelde evoluties in jobinhoud (ten gevolge van Europese regelgeving en de vergroening van de economie). Het vlot kunnen integreren van al de behaalde kwalificaties tijdens de loopbaan^[1], om te kunnen groeien naar de nodige kwalificatie voor de uitvoering van een bepaalde job, is de uitdaging voor de afstemming tussen vraag en aanbod.

*De uitbouw van bedrijfsgerichte trajecten als hefboom om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen en de nodige attitudes in te bouwen in de opleiding en de begeleiding.

^[1] In functie van het Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP).

*Een gedragen investeringsbeleid in de juiste en nodige technische infrastructuur. Dit beleid zal worden ingebed in een systeem van 'Excellente Centra'. Het investeringsbeleid heeft tot doel snelle wendbaarheid te creëren in functie van de noden van de arbeidsmarkt (met betrekking tot niche- en toekomstberoepen) en het verhogen van de efficiëntie door synergie en innovatie met andere sectoren (onderwijs, derden).

*Het uitdenken en invullen van functionele leertrajecten in directe relatie met beroepsprofielen en de gevraagde competenties op de werkvloer.

*Het aanbieden van 'blended' opleidingstrajecten en webleermodules om de capaciteit te creëren voor oriëntatie en opleiding en voor de uitbouw van een loopbaantraject om de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt snel te verhogen.

*Een gedragen certificeringerkenning in samenwerking met de sectoren waarbij certificeringen en Elders Verworven Competenties sectoraal erkend worden en aangemoedigd worden als alternatief voor diploma's.

4.4.6. Stimuleren van loopbanen in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie in het secundair en hoger onderwijs.

Te weinig jongeren kiezen voor een loopbaan in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie en er zijn grote verschillen in de instroom vanuit het secundair onderwijs naar studies in wiskunde, natuurwetenschappen en technologie in het hoger onderwijs: richtingen zoals bio-ingenieur doen het goed terwijl andere richtingen het moeilijk hebben (chemie, geografie en bepaalde ingenieursstudies). Vandaar dat er nieuwe initiatieven genomen worden om de instroom te verhogen en die hebben tot doel:

- op een interactieve manier de studiekeuze van leerlingen en studenten te ondersteunen (bv docenten en onderzoekers uit universiteiten, hogescholen en bedrijven in scholen brengen);
- een betere samenwerking tussen scholen, bedrijven, universiteiten en hogescholen tot stand te brengen alsook een versterkte samenwerking met sectoren (bv Agoria, Chemiesector, enz.);
- het innoveren en aantrekkelijker maken van de curricula, bijvoorbeeld door deze een ruimere invulling te geven (meer aandacht voor ethische en maatschappelijke aspecten, voor de vergroening van technologieën, ...).

4.4.7. Sectorconvenants

In de sectorconvenants –dit zijn overeenkomsten tussen de Vlaamse Regering en de beroepssectoren- werken sectoren een visie uit op de domeinen aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, leven lang leren, competentienmanagement en diversiteit. In de generatie convenants 2010 – 2011 is er ook sterk de nadruk op de invalshoek van KMO's, en op partnerschappen tussen sectoren onderling en met andere actoren, zoals VDAB, Syntra en departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid. In september 2010 hebben meer dan 30 sectoren een convenant afgesloten, die samen 80% van de Vlaamse werknemers bestrijken. Idealiter zouden alle sectoren gevat dienen te worden door een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid.

4.5. Naar een verbetering van de kwaliteit van de onderwijs- en opleidingssystemen

Richtsnoer 9: De prestaties van de onderwijs- en opleidingsstelsels op alle niveaus verbeteren en deelname aan tertiair onderwijs vergroten

Vlaggenschip: Jeugd in beweging

De Europese Commissie wil met dit initiatief jongeren helpen de nodige kennis, vaardigheden en ervaring te verwerven om werk te vinden. Jeugd in beweging omvat 28 kernacties om onderwijs en opleidingen beter op de behoeften van jongeren af te stemmen en meer jongeren te stimuleren met een EU-beurs in een ander land te studeren of een opleiding te volgen. Doel is hun inzetbaarheid en toegang tot de arbeidsmarkt te verbeteren.

Pact voor de euro: het concurrentievermogen verbeteren

Het Pact 2020 spoort grotendeels met de doelstellingen uit richtsnoer 9. In 2020 is Vlaanderen verder uitgegroeid tot een lerende samenleving. Zoveel mogelijk kinderen en volwassenen moeten het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat : (i) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken; (ii) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in hoger onderwijs; (iii) meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).

Wat betreft het vastleggen van nationale streefcijfers in functie van de centrale EU-kerndoelen voor onderwijs en opleiding, heeft de Vlaamse Regering beslist om volgende ambitieuze doelstelling na te streven (referentie is hier EAK, uitgesplitst naar Vlaams Gewest):

- het percentage voortijdige schoolverlaters terugbrengen tot 5,2% in 2020 het percentage van de bevolking in de leeftijdsgroep van 30-34 jaar dat tertiair onderwijs of gelijkwaardig heeft voltooid, doen stijgen tot 47,8 % in 2020.

De vertrekbasis is respectievelijk 8,5% en 43,6% in 2008.

Concreet wordt in Pact 2020 voorzien om het aantal schoolverlaters dat het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaat, te halveren, en dat het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk toeneemt ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs. Ook zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren.

Vertaald naar de Europa 2020 strategie betekent dit dat gestreefd wordt naar een aandeel vroegtijdig schoolverlaters dat dicht bij de 5% komt te liggen. In 2009 was dat 8,6% volgens de EAK.

Tabel 10: Talent: Vlaamse Europa 2020 groeiscenario's voor de opvolging van de talentdoelstellingen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020
Vroegtijdig schoolverlaters (EAK)	9,3	8,5	8,2	7,8	7,5	7,2	6,9	6,7	5,2
Deelname aan levenslang leren (25-64 jarigen)	7,9	7,6	7,4	8,1	8,8	9,5	10,2	10,9	15,1

Opleidingsniveau bevolking (30-34 jarigen met diploma hoger onderwijs)	42,0	43,6	43,9	44,3	44,6	45,0	45,3	45,6	47,8
---	------	------	-------------	------	------	------	------	-------------	-------------

Bron: EAK (Bewerking: Departement WSE)

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de voornaamste Vlaamse beleidsinitiatieven genomen met het oog op de realisatie van de doelstellingen geformuleerd in het Pact 2020 en Richtsnoer 9.

4.5.1. Terugdringen van het aandeel vroegtijdig schoolverlaters

Diverse maatregelen moeten er toe leiden het aandeel vroegtijdige schoolverlaters te verminderen tegen 2020. Hierbij enkele voorbeelden van maatregelen die de uitval willen voorkomen of remediëren. In samenwerking met andere beleidsdomeinen (Welzijn, politie, Justitie, medische sector...) is het Vlaams onderwijsbeleid een **Actieplan tegen spijbelen** gestart dat zowel voorziet in preventieve, sensibiliserende als sanctionerende maatregelen. Via periodieke opvolgingsrapporten worden profielen geschetst van problematische spijbelgevallen zodat aangepaste acties ondernomen kunnen worden.

In het kader van het **decreet leren en werken (2008)** wordt de leerplicht van alle jongeren tot 18 jaar voortaan voltijds ingevuld. De leerlingen van het deeltijds onderwijs ingeschreven bij VDAB. Zo kan er beroep gedaan worden op de VDAB om ondersteuning te bieden bij de **trajectbegeleiding** en de invulling van het voltijds engagement. Na deeltijds onderwijs vindt er een 'warme overdracht' plaats naar de VDAB, m.a.w. de trajectbegeleiding wordt overgenomen door een consulent van de VDAB. Er wordt continu aan gewerkt om deze warme overdracht te optimaliseren. Degenen die toch vroegtijdig of ongekwalificeerd het secundair onderwijs verlaten, kunnen via het aanbod van **tweedekansonderwijs** en de centrale examencommissie nog een kwalificatie behalen van niveau hoger secundair onderwijs. Bovendien zal er ook werk worden gemaakt van een verstandige **studiekeuze en schoolloopbaanbegeleiding**. Om jongeren met de juiste startkwalificaties voor de arbeidsmarkt klaar te stomen, zal de **samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt** versterkt worden.

Het Pact 2020 breekt een lans voor een diepgaande **hervorming van het secundair onderwijs** zodat beroeps- en technisch gerichte opleidingen opgewaardeerd worden. Daarbij dient er ook voor gezorgd te worden dat jongeren een studierichting kiezen die aansluit bij hun interesse en capaciteiten. Ook dit zal bijdragen tot voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Begin 2011 is een oriëntatienota over de hervorming van het secundair onderwijs door de Vlaamse minister van onderwijs publiek gemaakt.

4.5.2 Ervoor zorgen dat iedere burger de kerncompetenties verwerft die nodig zijn in de kenniseconomie waaronder ICT-vaardigheden en competenties voor LLL

In het Vlaamse leerplichtonderwijs gaat er veel aandacht naar verwerven van **sleutelcompetenties en ICT-vaardigheden**. Deze zijn opgenomen in de eindtermen die de inhoud van het curriculum mee bepalen. In het verlengde hiervan komt er een nieuw opleidingsprofiel ICT in de Basiseducatie. Daarnaast is er het **Plan geletterdheid** dat met diverse (beleidsdomeinoverschrijdende) acties de functionele geletterdheid van de Vlaamse volwassenen wil verhogen. Heel wat investeringen in een ruim en behoeftedekkend aanbod van cursussen Nederlands als tweede taal bieden de migranten / nieuwkomers de kans om

een behoorlijk niveau van het Nederlands te behalen zodat ze beter kunnen participeren aan de samenleving.

4.5.3. Een aantrekkelijk aanbod van beroepsonderwijs en –opleiding voorzien

Vlaanderen streeft deze doelstelling na door o.a. kwalitatieve stageplaatsen en werkplekieren voor beroepsgericht onderwijs (TSO, BSO, KSO, beroepsopleidingen in het volwassenenonderwijs, Se-n-Se, HBO5, HO), werkplekieren voor DBSO en SYNTRA-opleidingen (in uitvoering van het Decreet leren en werken 2008), een aangepast aanbod van vreemde talen in TSO en BSO, en een betere aansluiting met behoeften en realiteit arbeidsmarkt: inhoudelijk, maar ook door nascholing leerkrachten (via opleiding of stage in bedrijf) en het aantrekken van praktijkdeskundigen in het onderwijs als leerkracht.

De **kwaliteitsbewaking** in onderwijs, SYNTRA –opleidingen en beroepsopleidingen van de VDAB wordt versterkt door het hanteren van gemeenschappelijke kwaliteitscriteria en de coördinatie binnen het in 2010 opgestarte Vlaamse Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (AKOV).

4.5.4. Het beroep van leerkracht aantrekkelijk houden

Het beroep van leerkracht aantrekkelijk houden is een uitdaging voor Vlaanderen. De promotie van lerarenopleidingen, het ondersteunen van de competentieontwikkeling van leerkrachten, het aantrekken van personen uit de bedrijfswereld, het verhogen van het onderwijscomfort, de begeleiding van beginnende leerkrachten alsook het zorgen voor meer werkzekerheid moeten hiertoe bijdragen.

4.5.5. Modernisering en hervorming van het hoger onderwijs

In juli 2010 heeft de Vlaamse Regering een plan uitgetekend voor de hervorming van het hoger onderwijs voor de komende 12 jaar. Het plan zal operationeel zijn vanaf het academisch jaar 2013-2014. Het omvat de volgende onderdelen:

- de integratie van alle masteropleidingen in de universiteiten, met uitzondering van de opleidingen in de kunsten, om op die manier de binaire structuur te versterken: hogescholen verantwoordelijk voor het hoger beroepsonderwijs (professionele bacheloropleidingen en associate degrees) en universiteiten verantwoordelijk voor de academische en wetenschappelijke bacheloropleidingen, masteropleidingen en de doctoraten;
- extra middelen voor het versterken van de onderwijs-onderzoeknexus in alle universitaire opleidingen;
- extra middelen voor het creëren van bijkomende formatieplaatsen van docent en hoogleraar aan de universiteiten om de perspectieven van de postdocos op een academische carrière te verbeteren;
- extra middelen voor de professionele bacheloropleidingen aan de hogescholen en voor het praktijk gebaseerd onderzoek aan de hogescholen;
- versterking van de mobiliteit van studenten en docenten;
- vorming van een geïntegreerde hoger onderwijsruimte in Vlaanderen gaande van de associate degrees tot het doctoraat om de diversiteit aan opleidingen te vergroten en

beter af te stemmen op de behoeften maar tegelijk ook de doorstroming van studenten te verbeteren.

4.5.6. Prikkels geven om LLL en tweedekansonderwijs te volgen

De uitbreiding wordt onderzocht van de studiefinanciering naar cursisten in het hoger beroepsonderwijs en cursisten die een diplomagericht opleidingstraject volgen in het tweedekansonderwijs

Er bestaan verschillende financiële incentives ter ondersteuning van cursisten die deelnemen aan het volwassenenonderwijs of beroepsopleidingen: opleidingscheques, terugbetaling inschrijvingsgeld, tijdskrediet, e.d. Enkele van deze incentives worden bijgestuurd (zoals opleidingscheques) en zullen zich voortaan toespitsen op arbeidsgerichte opleidingen. Uit het Jaarverslag Opleidingscheques 2010 valt reeds op te maken dat deze hervorming geleid heeft tot een significante daling van het aantal aanvragen voor niet-arbeidsmarktgerichte opleidingen. Bij middel van een afstemmingsoefening zullen overlappingsen en lacunes weggewerkt worden. De studiekosten in het volwassenenonderwijs zullen tegen eind 2011 in kaart gebracht worden.

4.5.7. Flexibele leertrajecten aanbieden, onder meer door ontwikkelen van nationale kwalificatiekaders en partnerschappen tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Naast het versterken van de systemen voor alternerend leren en werken, wordt het volwassenenonderwijs volledig gemodulariseerd. Hierbij worden de opleidingen gescreend samen met de beroepssectoren. In het volwassenenonderwijs wordt afstandsonderwijs en blended learning gestimuleerd. Er komt een actieplan voor de verdere uitbouw van het afstandslernen binnen de beroepsopleidingen aangeboden door CVO's, VDAB en Syntra Vlaanderen. Partnerschappen tussen onderwijs en arbeidsmarkt worden bevorderd door de sectorconvenants.³⁰ Deze bevatten onder andere engagementen op vlak van werkplekleren, stages, studie- en beroepskeuze, het bevorderen van de competenties van leerkrachten, en samenwerking op vlak van infrastructuur.

4.5.8. Uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur en HBO5/SE-n-SE experimenten.

In afwachting van de toepassing van de Vlaamse kwalificatiestructuur en van het Decreet betreffende het Hoger Beroepsonderwijs (HBO5) en Secundair na Secundair (Se-n-Se), wordt binnen diverse proefprojecten (i.s.m. de VDAB, Onderwijs, ..) nagedacht over de wijze waarop opleidingen HBO5/Se-n-Se kunnen inspelen op de groeiende vraag vanuit het bedrijfsleven naar goed opgeleid personeel. In de proefperiode wordt ook nagedacht over de wijze waarop werkzoekenden of werkenden die betere kwalificaties en een betere positie op de arbeidsmarkt willen verwerven, een HBO5 of Se-n-Se zullen kunnen volgen. Het is de bedoeling dat deze projecten een goede basis leveren om op termijn volwaardige HBO5 en Se-n-Se opleidingen in te richten wanneer de Vlaamse kwalificatiestructuur toegepast wordt.³¹

³⁰ Zie 4.4.7.

³¹ De kwaliteit van deze proefprojecten wordt bewaakt door een stuurgroep waarin VDAB, departement WSE, departement OV, AKOV en SYNTRA-Vlaanderen vertegenwoordigd zijn.

4.5.9. Verhogen van de leermobiliteit van jongeren en leerkrachten/docenten

Door de formele koppeling van de **Vlaamse kwalificatiestructuur** aan het Europees kwalificatiekader (EQF) in 2011 te realiseren, worden de Vlaamse kwalificaties zichtbaar en duidelijk gepositioneerd voor de andere EU-lidstaten. Dit zal de wederzijdse erkenning vergemakkelijken en de internationale mobiliteit ondersteunen. In 2011 zal een **actieplan ter bevordering van de mobiliteit van studenten en docenten** aan de Vlaamse Regering voorgelegd worden. Daarin zal bijzondere aandacht besteed worden aan het bevorderen van de mobiliteit van groepen jongeren die nu ondervertegenwoordigd zijn. Zo zal het actieplan een aangepaste extra financiële ondersteuning voorzien.

Hoofdstuk 5. Levenskwaliteit van een hoog niveau (richtsnoer 10)

5.0. Beschrijving van de bottlenecks voor de levenskwaliteit in Vlaanderen

- In een welvaartsstaat zoals Vlaanderen is het onaanvaardbaar dat mensen in armoede leven. Het streefdoel dat niemand onder de armoedegrens leeft, is verre van bereikt. Op elk van de doelstellingen die focussen op een bepaald deelaspect van de armoedeproblematiek evolueert de situatie in de negatieve richting.
- Vlaanderen behoort op het vlak van sociaal kapitaal tot de middenmoot van Europese landen. De discriminatie tegenover de groep van personen met een handicap, laaggeschoolden, ouderen en allochtonen is zeker nog niet overwonnen.
- Er is een tekort aan sociale huurwoningen, - koopwoningen en - kavels en gebrek aan beschikbare gronden bij de klassieke actoren. Hiernaast zijn er grote lokale verschillen in woonnoden, woonmarkt en actoren, en is er een ongelijke spreiding van het beschikbare sociale aanbod (voornamelijk sociale huurwoningen) over de gemeenten en steden in Vlaanderen.

5.1. Vlaamse doorvertaling van de Europa 2020-strategie

Wat levenskwaliteit van hoog niveau betreft, kan voor de uitvoering van richtsnoer 10, voornamelijk de link worden gelegd met de doelstellingen nr. 2 (solidaire open regio) en nr. 13 (armoede) van het Pact 2020.

Ook voor een welvarende regio als Vlaanderen is armoede geen nevenprobleem. Meer dan één op tien mensen in Vlaanderen wordt geconfronteerd met een inkomensarmoederisico. Vooral gezinnen met kinderen zijn kwetsbaar (kinderen in gezinnen met lage werkintensiteit en in eenoudergezinnen), wanneer armoede van generatie op generatie wordt voortgezet. Maar ook alleenstaande bejaarden zijn kwetsbaar om in armoede terecht te komen. De laatste jaren kenmerken zich door toegenomen (inkomens)ongelijkheid en bestaansonzekerheid voor velen. Bepaalde vormen van armoede, zoals 'energie-armoede', steken daarbij de kop op. Ook de kloof tussen opgeleiden en niet-opgeleiden wordt steeds groter in Vlaanderen. Achterstelling- en uitsluitingmechanismen doen zich voor op vele terreinen van het maatschappelijk leven. Doelgroepen die een of meer van volgende elementen verenigen, zijn meer kwetsbaar: vrouw, allochtoon, holebi, hogere leeftijd, lager opleidingsniveau, lager inkomen, ziek, fysieke beperking, eenoudergezin.....

Het Pact 2020 stelt dat in 2020 het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag ligt in vergelijking met de best presterende EU-27-landen. Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt. Vlaanderen zal werken met de drie indicatoren (armoederisico, ernstige materiële deprivatie, huishoudens met lage werkintensiteit) die door de Europese Raad van juni 2010 zijn voorgesteld. Vlaanderen gaat

voor een 30% reductie op de drie indicatoren, zonder dubbeltelling alsook voor een halvering van de kinderarmoede tegen 2020.

Tabel 11: (kinder)armoede en sociale uitsluiting

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020
Samengestelde indicator (% personen in armoede of sociale uitsluiting)	15,9%	15,2%	14,7%						-30% (-280.000 personen)
% kinderen met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel na sociale transfers	14,2%	12,2%	11,4%						-50% (- 75.000 kinderen)

De Vlaamse initiatieven die worden genomen om richtsnoer 10 te realiseren, situeren zich op het vlak van de armoedebestrijding (5.2.), gelijke kansen en het bestrijden van discriminatie (5.3) en de participatie van immigranten aan de Vlaamse samenleving (5.4). De betrokken maatregelen dienen er voor te zorgen dat volwaardige deelname aan het maatschappelijk en economisch leven wordt bevorderd en de werkgelegenheid wordt gestimuleerd.

5.2. Armoedebestrijding

Richtsnoer 10: Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden

Vlaggenschip Europees Platform tegen armoede en sociale uitsluiting

Dit vlaggenschipinitiatief zal de EU-doelstelling helpen halen door als springplank te fungeren voor innovatieve en kosteneffectieve oplossingen in de strijd tegen sociale uitsluiting. Tot de belangrijkste acties van het platform behoren: bevordering van innovatie in het sociaal beleid, sociale bescherming en sociale diensten doeltreffender maken en beter laten inspelen op financiële noden, een veel groter aantal partners inschakelen om uitsluiting te bestrijden.

Armoedebestrijding moet een inclusief en integraal beleid zijn dat gevoerd wordt op alle domeinen hierbij kan verwezen worden naar alle voorgaande richtsnoeren en in het bijzonder naar richtsnoer 7 t/m 9.

Het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting is voor de Vlaamse Regering een topprioriteit. Om de armoede gecoördineerd te bestrijden, stelt de Vlaamse Regering om de 5 jaar een voortdurend bijsturend Vlaams Actieplan Armoedebestrijding op. Op 2 juli 2010 heeft de Vlaamse Regering haar goedkeuring gegeven aan een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014 (VAPA). Het actieplan kwam tot stand in samenwerking met de vertegenwoordigers (aandachtsambtenaren) van alle beleidsdomeinen, binnen het horizontaal permanent armoedeoverleg (HPO) van de Vlaamse overheid, met participatie van de doelgroepen in partnerschap met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en verschillende stakeholders. Vlaanderen voert inzake armoede en

sociale uitsluiting dus een inclusief en integraal beleid, waarbij er ook intensief samengewerkt wordt tussen de verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

De uitvoering van het VAPA zal een cruciaal element zijn om de ambitieuze Vlaamse armoedetargets te kunnen realiseren. Daarom zal het VAPA jaarlijks worden opgevolgd via voortgangsrapporten. Het eerste voortgangsrapport in 2011 zal een verdere concretisering van de doelstellingen bevatten en in 2012 volgt dan een grondige evaluatie en bijsturing van het actieplan.

5.2.1. Voorkomend en participatief beleid

Sociale netwerken en participatie

Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Tussen het leven van mensen in armoede en mensen zonder armoede-ervaring bestaat er dus een moeilijk overbrugbare kloof, die zich manifesteert op verschillende vlakken: structurele participatie, vaardigheden, kennis, gevoel en krachten van de mensen.

Deze kloof kan enkel overbrugd worden wanneer de samenleving (zowel het beleid als het brede middenveld en andere actoren) beroep doet op de kracht die mensen in armoede en hun omgeving bezitten, de voorwaarden creëert zodat mensen in armoede deze kracht kunnen aanwenden en iedereen gelijke kansen geeft om aan alle aspecten van de samenleving deel te nemen.

Daarom staat **participatie** centraal in het Vlaams armoedebelief. Om die participatie te bereiken, voorziet het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding in de erkenning en subsidiëring van verenigingen waar armen het woord nemen.

In het Vlaams Netwerk **werken 44 verenigingen samen** met het uiteindelijke doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen kunnen voor **ondersteuning** van hun werking beroep doen op het team van het Vlaams Netwerk. Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen onderling is een belangrijke opdracht voor het Vlaams Netwerk. Op basis van de ervaringen en de meningen van de mensen maken de verenigingen en het Netwerk dossiers op voor de overheid en betrokken diensten. Het Vlaams Netwerk wil ook de **beeldvorming** rond mensen in armoede verbeteren en vooroordelen wegwerken.

Verenigingen die werken met mensen in armoede worden door de Vlaamse overheid maximaal ondersteund, ook in hun basiswerking. Het belang van diverse groepen, verenigingen, organisaties van mensen in armoede wordt hierbij erkend. De spreiding over heel Vlaanderen van de verenigingen waar armen het woord nemen, wordt mogelijk gemaakt door per Vlaamse zorgregio minstens één vereniging te erkennen.

Naast de (eerder) wetenschappelijke kennis is er ook nood aan de ervaringskennis. In de eerste plaats bezitten mensen in armoede zelf heel wat kennis, zowel over de problemen waarmee zij geconfronteerd worden als over mogelijke oplossingen. Opgeleide

ervaringsdeskundigen bezitten deze kennis en hebben geleerd deze in te zetten om de kloof te overbruggen. Het armoededecreet en het uitvoeringsbesluit regelen de coördinatie en de toeleiding tot de opleiding van opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede. Momenteel is één organisatie erkend voor de opleiding van ervaringsdeskundigen, vzw De Link. Het decreet bepaalt ook dat in alle materies waarmee armen geconfronteerd worden, de Vlaamse Regering initiatieven neemt voor de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede. Momenteel worden opgeleide ervaringsdeskundigen onder andere ingezet bij Kind en Gezin, VDAB en in het Algemeen welzijnswerk. Voor kleinere en minder kapitaalcrachtige organisaties, die niet tot aanwerving kunnen overgaan, kan gewerkt worden met een '**pool**' waaruit tijdelijk of ad hoc kan gerekruteerd worden of kan gebruik gemaakt worden van het aanbod van vormingsaanbieders die met mensen in armoede (en hun verenigingen) (samen)werken.

Permanent Armoede Overleg (PAO)

De bestrijding van de armoede zal voortdurend bijgestuurd worden. De Vlaamse overheid organiseert hiervoor een Permanent Armoede Overleg (PAO).

Het permanent armoedeoverleg (PAO) bestaat uit een horizontaal en een verticaal luik. In het **horizontaal overleg** komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid samen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts. Waar nodig, zal op regionaal vlak een horizontaal armoedeoverleg worden georganiseerd. Dit horizontaal armoedeoverleg strekt ertoe om voor omschreven armoedeproblemen fora met diverse actoren te laten plaatsvinden. Deze fora verhogen de kennis van de problematiek en formuleren voorstellen tot een adequate bestrijding van de armoede.

Het **verticaal overleg** is het overleg dat per beleidsdomein wordt georganiseerd met als taak de specifieke beleidsinitiatieven te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren, door een rechtstreekse dialoog tussen de mensen in armoede en de beleidsmakers. Nog niet in alle beleidsdomeinen is momenteel een verticaal PAO. Daarom zullen de leden van de Vlaamse Regering met de actoren van het verticaal PAO overleggen om tot een gemeenschappelijk gedragen kader te komen waarbinnen de krijtlijnen worden uitgezet van een kwaliteitsvol en resultaatgericht overleg.

Een rapport uit december 2008 van het Expertencomit  van de Raad van Europa over de autonomisering van personen die geconfronteerd worden met grote armoede heeft het PAO geciteerd als een voorbeeld van een structuur die de participatie van mensen in armoede – via het Vlaams Netwerk - aan de uitwerking van het armoedebeleid toelaat.

Armoedetoets

In het kader van een inclusief beleid zal de Vlaamse regering een armoedetoets ontwikkelen die de potentiële impact van beleidsmaatregelen moet evalueren, met bijzondere aandacht voor de maatregelen die specifiek gericht zijn op het bestrijden van armoede, sociale uitsluiting of sociale ongelijkheid.

De armoedetoets wordt verplicht uitgevoerd op alle voorgenomen beleidsmaatregelen en dit in twee fasen, vooreerst als quickscan om te zien of er een effect is voor mensen in armoede en zo ja, als volledige screening van de mogelijke effecten van de beleidsmaatregelen, ter eventuele evaluatie en/of bijsturing. Bij de opmaak van deze armoedetoetsen worden de armoedeorganisaties zelf structureel betrokken.

Vlaamse armoedemonitor

Metten via welgekozen kernindicatoren is cruciaal om het effect van het armoedebestrijdingbeleid te evalueren en eventueel bij te sturen. Aan de hand van deze indicatoren wordt een Vlaamse armoedemonitor ontwikkeld, waarin ook kinderarmoede opgenomen wordt. Deze monitor zal afgestemd worden met gelijkaardige al bestaande instrumenten (o.m. de interfederale armoedebarmeter, de indicatorenset van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie, de armoedebarmeter van de Decenniumdoelen 2017).

Wetenschappelijk onderzoek

Studies inzake (i) de thuislozenproblematiek in Vlaanderen, (ii) de werking en organisatie van erkende instellingen voor schuldbemiddeling met het oog op een mogelijke subsidiëring en stimulering van kwaliteit, (iii) de situatie van kwetsbare jongvolwassenen (overgang minder- naar meerderjarigheid), (iv) het verband tussen armoede & handicap en (v) de beleving van kinderen in armoede zijn lopende.

Er zal er een **kennisplatform** opgestart worden waaraan, naast de relevante ministers en beleidsdomeinen, ook de verschillende stakeholders deelnemen (met name de verenigingen waar armen het woord nemen, het werkveld, de academici, de lokale besturen en sociale partners, etc.). Dit initiatief heeft als doel te komen tot een coördinatie, uitwisseling en afstemming van kennis en informatie over armoede, evenals van de instrumenten die ter beschikking staan van het beleid, waaronder de armoede-indicatoren en armoedetoets, ...

5.2.2. Bijzondere accenten: kinderen en ouderen in armoede

Kinderarmoede

Met een doelbereik dat topt op 98% komen bijna alle kinderen in Vlaanderen in contact met de **preventieve ondersteuning** die Kind en Gezin en haar partners bieden. De huidige consultatiebureau's voor het jonge kind zullen evolueren naar Huizen van het Kind waarbinneneen integraal, laagdrempelig, preventief aanbod aan begeleiding van jonge kinderen en hun gezinnen wordt voorzien.

Tijdens de zwangerschap worden de effecten van kansarmoede voor de toekomstige kinderen voorkomen door een gepaste en intensieve ondersteuning voor kansarme zwangere vrouwen en hun gezin. Daarom wordt de prenatale zorg verder uitgebouwd, waarbij in stedelijke gebieden de zorgcoördinatie en psychosociale begeleiding voor kwetsbare zwangere vrouwen prioriteit krijgt.

Kansarme gezinnen moeten in gelijke mate toegang hebben tot de voorzieningen voor jonge kinderen en er in dezelfde mate gebruik van gaan maken. In dit kader zal in eerste instantie het aanbod van kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning worden afgestemd op de

nataliteitsevolutie. Een **kaderdecreet kinderopvang** moet er op termijn toe leiden dat alle gezinnen met een behoefte aan kinderopvang ook een recht op kinderopvang kunnen uitoefenen, in het bijzonder kwetsbare gezinnen. Mensen in armoede zijn een van de prioritaire doelgroepen in het voorrangbeleid in de kinderopvangsector. Kinderopvanginitiatieven moeten hun rol opnemen in de strijd tegen kinderarmoede. Ook de opvoedingsondersteunende rol van kinderopvang wordt versterkt zodat ouders in de kinderopvang terecht kunnen met hun opvoedingsvragen.

Opvoedings- en gedragsproblemen bij kinderen uit kansarme gezinnen worden sneller aangepakt en meer voorkomen. Daarom wordt werk gemaakt van een laagdrempelig aanbod van **opvoedingsondersteuning, jeugdhulpverlening en eerstelijns welzijnszorg**, met specifieke aandacht voor kansarme gezinnen. Hierbij staan hulpcontinuïteit en –coördinatie centraal.

De **kleuterparticipatie** wordt verhoogd. Hiertoe werken scholen, CLB's, Kind en Gezin, LOP's en de gemeenten samen om ouders aan te moedigen om kleuters zo vroeg mogelijk naar school te sturen.

Verschillende rapporten wijzen op het steeds groter wordende aandeel van jongeren onder de Vlamingen in extreme armoede. Als oorzaak wijzen zij vooral op het gebrek aan voortgezette begeleiding voor kwetsbare jongeren na hun meerderjarigheid. Om tegemoet te komen aan de behoeften van **jongvolwassenen**, in het bijzonder de maatschappelijk kwetsbaren, maakt de Vlaamse overheid werk van een gecoördineerd en afgestemd beleid. Hiertoe werd een Vlaams Actieplan Jongvolwassenen opgesteld. dat een doelgroepspecifieke benadering van jongvolwassenen en hulpcontinuïteit en –coördinatie beoogt. Zo bevat het actieplan onder meer acties voor begeleiding van jongvolwassenen, hun ouders en begeleiders en preventieve acties tegen schuldenoverlast.

Ouderen en (stille) armoede

De implementatie van het basisdecreet Vlaamse sociale bescherming moet de betaalbaarheid van het aanbod aan woonzorg meer haalbaar maken. Specifiek voor ouderen betreft dit volgende elementen: (i) het principe van inkomensgerelateerde bijdrage wordt toegepast voor de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, (ii) de zorgverzekering wordt geconsolideerd, (iii) de maximumfactuur wordt ingevoerd in de thuiszorg, (iv) er is een begrenzing van de kosten in de residentiële ouderenzorg.

Ook een aantal werkingsprincipes uit het woonzorgdecreet zullen in overleg met de sector gerealiseerd worden.

Aangeleverde beleidsadviezen inzake thuiszorg voor (kans)armen zullen worden getoetst op good-practice en haalbaarheid om daarna geïmplementeerd te worden in de sector.

5.2.3. Toegankelijkheid van maatschappelijke dienstverlening

Om de drempels weg te werken waarmee mensen in armoede geconfronteerd worden wanneer ze beroep doen op maatschappelijke hulp- en dienstverlening, zullen in eerste instantie de initiatieven **opvoedingsondersteuning** en 'brede instap' in de jeugdhulp breder

bekendgemaakt worden. Bovendien komt er een versterking van het onthaal van minderjarigen binnen de CAW's en zal er een bijsturing komen van concept "opvoedingsondersteuning" in functie van een breder bereik. De OCMW's, CAW's e.a. worden gestimuleerd om in hun maatschappelijke dienstverlening meer preventief te werken en maatschappelijk kwetsbare groepen op te sporen en te benaderen. Ook de samenwerking tussen de Eerstelijnsvoorzieningen zal in functie van de aanpak van de armoedeproblematiek gestroomlijnd worden.

Om de toegang tot informatie over beleidsmaatregelen en dienstverlening te verbeteren werd een project opgestart waarbinnen nagegaan wordt hoe de Vlaamse overheid specifiek en aangepast kan communiceren naar sociaal zwakke groepen en hoe deze werkwijze structureel kan worden toegepast in het beleid van de Vlaamse overheid. Hiervoor zullen een drietal pilootprojecten rond beleidsthema's die gericht zijn en/of een impact hebben op het leven van mensen in armoede worden opgezet. Daarnaast ontwikkelde de Vlaamse overheid de website '**Rechtenverkenner**'. Deze website bundelt informatie over sociale voordelen en tegemoetkomingen op federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. Het gebruik van de rechtenverkenner door hulp- en dienstverleners wordt bij de start van een hulp- en dienstverleningstraject in OCMW's, CAW's gestimuleerd.

De sensibilisering en vorming van welzijns- gezondheids- en preventiewerkers over de situatie en de leefwereld van mensen in armoede en over gezondheidsbevorderende methodieken zal worden gestimuleerd, zodat ze deze methodieken op maat hanteren.

Ook binnen de Jeugdhulp wordt kennis over armoede verspreid bij hulpverleners door participatie van cliëntvertegenwoordigers in netwerken en stuurgroepen integrale jeugdhulp. In de overeenkomst met het Vlaams netwerk waar armen het woord nemen zal de structurele participatie aan de netwerken integrale jeugdhulp worden opgenomen.

De recent gepubliceerde resultaten van de Participatiesurvey 2009 (Participatie in Vlaanderen 2), uitgevoerd door het Steunpunt beleidsrelevant onderzoek Cultuur, Jeugd en Sport benadrukken de sleutelrol van ouders (en grootouders) in de ontwikkeling van de culturele competentie van kinderen. Het cultuurbeleid moet nóg meer inzetten op gezinnen: stimuleren dat sociaal-culturele verenigingen en ook het lokaal cultuurbeleid ouders onder de arm nemen om te participeren, samen met hun kinderen. Dit realiseert de Vlaamse overheid via de diverse decreten en meer in het bijzonder via het Participatiedecreet. Dat focust op toeleiding van specifieke doelgroepen, waaronder mensen in armoede, naar culturele, sport en/of jeugdinitiatieven. Kinderen in armoede zijn extra kwetsbaar. De ontwikkeling van hun culturele competentie is geen luxe, maar een noodzaak om hun toekomstkansen niet te hypothetiseren. Er wordt gewerkt aan een Vlaamse Vrijtijdspas die eenvormigheid moet scheppen in de veelheid van lokale vrijetijdsspellen, stigmatisering moet tegengaan en de toegang tot een breed cultuuraanbod verbreden.

5.2.4. Rechten en hun (automatische) toekenning

Mensen in armoede zijn vaak niet op de hoogte van hun rechten, waardoor ze geen voordeel hebben bij aantal maatregelen die hun leven kunnen verbeteren. Daarom moeten rechten waar technisch mogelijk automatisch toegekend worden en dit in alle levensdomeinen.

Hiervoor wordt een plan van aanpak voor een stapsgewijze ontsluiting van gegevens en databanken uitgewerkt en opgestart. Daar waar een automatische toekenning van rechten nog niet mogelijk is moeten mensen maximaal op de hoogte zijn van hun rechten en worden geholpen om deze te doen gelden.

5.2.5. Inkomen

Niettegenstaande inkomen en schulden grotendeels federale bevoegdheden zijn (bijvoorbeeld de hoogte van de uitkeringen), speelt Vlaanderen ook een rol spelen om de financiële slagkracht van mensen en gezinnen met lage inkomens te verhogen

Waar wenselijk en mogelijk gebeurt de berekening van bijdragen en prijzen en de toekenning van financiële steun inkomensgerelateerd.

Om een krachtig en vernieuwd sociaal beleid gestalte te geven, zal een **basisdecreet Vlaamse Sociale Bescherming** worden gerealiseerd, met aandacht voor betaalbaarheid en toegankelijkheid van de zorg.. In voorbereiding van het decreet zal in werkgroepen gewerkt worden aan volgende voorstellen:

- De zorgverzekering wordt geconsolideerd om de financiële toegankelijkheid van de zorg te waarborgen ook op lange termijn. De bijdragen worden met uitzondering van de VT/OMNIO gerechtigden geïndexeerd om de uitkeringen voor alle gerechtigden te indexeren.
- De maximumfactuur in de thuiszorg begrenst de kosten voor thuiszorg in functie van het inkomen. Er wordt werk gemaakt van het inkomensgerelateerd maken van de bijdrage voor een aantal thuiszorgdiensten. Voor de zwaarst zorgbehoevende VT-OMNIO gerechtigden komt er een bijkomende forfaitaire tegemoetkoming binnen de zorgverzekering.
- Elke Vlaming heeft recht op een Vlaamse basishospitalisatieverzekering om de zorg in een tweepersoonskamer voor iedereen betaalbaar te maken.
- De Vlaamse premie voor jonge kinderen is forfaitair en een recht voor elk kind wordt ingevoerd voor kinderen bij de geboorte en tijdens hun eerste en tweede levensjaar. Deze wordt gekoppeld aan de preventieve zorg van Kind en Gezin. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze er een hoger forfait kan worden toegekend aan die gezinnen met kinderen met extra zorgnoden.
- Een nieuw systeem van begrenzing van kosten voor residentiële ouderenvoorzieningen moet ertoe leiden dat de kostprijs van deze voorzieningen gereguleerd wordt en heeft op termijn tot gevolg dat de kostprijs voor de resident het inkomen niet overschrijdt.

5.2.6. Schuldoverlast

De Vlaamse regering werkt aan een **integrale preventieve aanpak** van schuldoverlast en het verhogen van de toegang tot en de kwaliteit van de schuldhulpverlening, in overleg met mensen in armoede en ondersteund door het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling.

Op basis van het wetenschappelijk onderzoek van de Katholieke Hogeschool Kempen naar de huidige werking en de kwaliteit van de schuldbemiddeling en mogelijke

financieringspistes, zullen de mogelijkheden onderzocht worden tot financiële ondersteuning van de samenwerking tussen de diensten schuldbemiddeling en het waarborgen en het stimuleren van de kwaliteit.

5.2.7. Gezondheid en welzijn

Het terugdringen van sociaaleconomische ongelijkheid in gezondheid(szorg) is één van de belangrijkste uitdagingen voor het gezondheidsbeleid. In het kader van een preventieve aanpak wordt door het Steunpunt voor Algemeen Welzijnswerk het project 'ontwikkelen van initiatieven om mensen in armoede aan te zetten tot fysieke activiteit' opgestart.

In het kader van de gezondheidsbevordering en het dichten van de gezondheidskloof, zal er een besluit van de Vlaamse Regering opgemaakt worden zullen de wijkgezondheidscentra worden versterkt en uitgebreid. Het is de bedoeling om de wijkgezondheidscentra te erkennen als organisaties met speciale expertise en specifieke opdrachten in de buurtgerichte gezondheidspromotie en eerstelijnszorg voor maatschappelijk kwetsbare groepen.

In overleg met de federale overheid wordt nagegaan welke initiatieven er kunnen genomen worden om het derdebetalerssysteem bij huisartsen te stimuleren.

5.2.8. Thuisloosheid

Om die aandacht in Europa voor thuisloosheid om te zetten in concrete actie werd in de tweede helft van 2010 een Europese consensus rond thuisloosheid bereikt. Ook in Vlaanderen wordt gewerkt aan een **globale strategie voor de aanpak van thuisloosheid**. Daarbij willen we het aanbod van woonbegeleiding en –ondersteuning verruimen, en samenwerkingsafspraken maken met de woon-, gezondheids- en welzijnsactoren en de lokale besturen. In dit kader genieten de jongvolwassenen specifieke aandacht. Daarnaast maken we momenteel werk van een monitoringinstrument inzake thuisloosheid.

5.2.9. Iedereen toegang bieden tot onderwijs van goede kwaliteit

Inzetten op gelijke kansen in het onderwijs, impliceert een ambitieus onderwijs- en flankerend beleid dat vertrekt vanuit een flexibele en leergerichte aanpak op maat met aandacht voor extra zorg en begeleiding voor de jongeren uit kansarme gezinnen. De maatregelen situeren zich op volgende terreinen:

- De kleuterparticipatie wordt verder verhoogd;
- De financiële drempels in het onderwijs worden verder aangepakt;
- Het vroegtijdig schoolverlaten wordt teruggedrongen.

Het Vlaamse onderwijsbeleid streeft een **gelijke kansenbeleid** na voor alle leerlingen, studenten en cursisten en dit op alle onderwijsniveaus van kleuteronderwijs tot hoger onderwijs. Hiervoor worden bijkomende financiële middelen voorzien en worden bij de toekenning van werkingsmiddelen aan de scholen specifieke criteria gehanteerd.

Kleuters uit de lagere sociale klassen beginnen niet alleen later aan het **kleuteronderwijs** dan andere kleuters, ze wonen ook zeer onregelmatig de klasactiviteiten bij. Daarom wordt

een vroege en regelmatige deelname aan kleuteronderwijs intensief gepromoot met als doelstelling dat alle kleuters, ongeacht hun socio-economische achtergrond of etnische afkomst, regelmatig deelnemen aan het kleuteronderwijs. De toekenning van de schooltoelage is gekoppeld aan de aanwezigheid vanaf de eerste kleuterklas. De aanwezigheid in de kleuterschool wordt op een eenduidige manier geregistreerd. Via een nieuw personeelsomkaderingssysteem (ingangsdatum voorzien voor 1 september 2012) zal het kleuteronderwijs een betere personeelsomkadering krijgen.

Daarnaast worden sinds een paar jaar niet alleen **studietoelagen** voorzien voor secundair en hoger onderwijs, maar ook voor kleuter- en lager onderwijs. Het eventueel terugvorderen van de studietoelage voor het leerplichtonderwijs, kan voortaan dienen als drukkmiddel bij de ouders ter voorkoming van problematisch spijbelgedrag.

In het hoger onderwijs zijn er diverse incentives om meer niet-traditionele studenten (gehandicapten, volwassenen die werken, kinderen van niet-hooggeschoolde ouders, etnische minderheden) aan te trekken. Er worden stappen gezet om op termijn te kunnen komen tot een automatische toekenning van studiefinanciering. Die toekenning zal ook in het hoger onderwijs leiden tot een verdere democratisering. Door gebruik te maken van **afstandsonderwijs in het hoger onderwijs** beoogt men meer mogelijkheden te bieden aan de studenten die werken en leren combineren.

Student tutoringinitiatieven passen in het gelijkeonderwijskansenbeleid. Daarin worden leerlingen (uit de kansarme doelgroep) door studenten regelmatig begeleid in competentieontwikkeling 'leren leren'. Het regelgevende kader wordt uitgetekend op basis van de op het terrein opgebouwde expertise van de pilootprojecten en de beleidsgerichte effectiviteitsonderzoeken van de Koning Boudewijnstichting. Hogeronderwijsinstellingen worden aangemoedigd student tutoring structureel in te bouwen als stageopdracht binnen opleidingen als de lerarenopleidingen, sociaal werk, pedagogie... Op basis van tegemoetkoming aan de vooropgezette kwaliteitscriteria kunnen ze daarvoor middelen van de overheid ontvangen.

Ook beroepskrachten, vrijwilligers en bestuurders actief in het jeugdwerk hebben niet altijd de nodige kennis en vaardigheden om te werken met bijzondere doelgroepen. Het overleg platform diversiteit in het jeugdwerk wordt gecontinueerd, zodat expertise en kennis kan gedeeld worden. Hierbij wordt er naar gestreefd voldoende aanwezigheid te hebben van doelgroepspecifieke organisaties. Door de organisatie van studiedagen, vormingsmomenten, intervisie wordt er verder gewerkt aan de competenties inzake bijzondere doelgroepen.

5.2.10. Betaalbaar wonen in Vlaanderen bevorderen

In Vlaanderen is er een groot tekort aan sociale huurwoningen, - koopwoningen en - kavels evenals een gebrek aan beschikbare gronden. Het **aanbod sociale woningen** wordt uitgebreid. Het decreet grond- en pandenbeleid voorziet 43.000 extra sociale huurwoningen, 21.000 extra sociale koopwoningen en 1.000 extra sociale kavels tegen 2020. Ook de gebiedsdekking en het aanbod van woningen die verhuurd worden door sociale verhuurkantoren wordt uitgebreid.

De **betalbaarheid** van sociaal wonen wordt bevorderd. In januari 2011 trad een nieuwe berekeningswijze van de huurprijs voor een sociale huurwoning volledig in werking. Het is van belang dat het concrete effect op de betaalbaarheid van de huurprijs, zeker in combinatie met de huurlasten, voor de sociale huurders wordt opgevolgd. Indien nodig zal de berekeningswijze worden bijgestuurd.

Een uitbreiding en decentralisatie van de adviesverlening van de huurdersorganisaties via bijkomende regionale steunpunten en de verdere uitbouw van de samenwerking met lokale besturen, zullen bijdragen tot een optimale toegankelijkheid van de dienstverlening en een op termijn gebiedsdekkende werking.

Ook het samenspel van stimulerende en sanctionerende initiatieven ter verbetering van de woningkwaliteit zal worden versterkt met aandacht voor de bewoner

In overleg en samenwerking tussen de beleidsdomeinen wonen en welzijn zal een samenwerkingsprotocol tussen wonen en welzijn, een gedragen methodiek 'preventieve woonbegeleiding' en een programmatie voor de ambulante woonbegeleiding worden ontwikkeld. Dit moet bijdragen tot een betere begeleiding van sociale huurders en resulteren in een daling van het aantal **uithuiszettingen** in de sociale huisvesting.

Een belangrijk aspect hierbij is het beschikken over betaalbare **energie en (drink)water**

Energiearmoede is het gevolg van een te laag inkomen en/of een te hoge energiefactuur en wordt ook beïnvloed door de kwaliteit van de dienstverlening door leveranciers (gebrekkige facturatie, onvolledige informatieverstrekking,...). De VREG (Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Electriciteits- en Gasmarkt) ontwikkelt in 2011 een methodologie voor een monitoring van de kwaliteit van de dienstverlening van de leveranciers van elektriciteit en aardgas. Het is de bedoeling om kort op de bal te spelen wanneer leveranciers in gebreke blijven en om de consument toe te laten te kiezen voor leveranciers met een goede dienstverlening.

Door woningen energiezuiniger te maken en mensen energiebewuster kan de energiefactuur dalen. Er is hierbij nood aan een mechanisme dat efficiënte investeringen in dakisolatie, hoogrendementsbeglazing en energie-efficiënte verwarmingsinstallaties uitwerkt en prefinanciert om op die manier moeilijk bereikbare bevolkingsgroepen, zoals lage inkomensgroepen, te ondersteunen. Er komt een dakisolatieplan voor kwetsbare doelgroepen. In 2011 voert Eandis in samenspraak met de minister van energie en het Vlaams Energieagentschap een proefproject uit waarbij het dak gratis wordt geïsoleerd in zo'n 500 woningen van private huurders die een aardgasbudgetmeter hebben (en dus betalingsmoeilijkheden hebben op vlak van verwarming).

De regelgeving voor de watersector dient naar analogie met die van de energiesector geactualiseerd te worden zodat beide openbare dienstverplichtingen beter op elkaar afgestemd zijn.

5.2.11. Werk

In hoofdstuk 4 werden de maatregelen die Vlaanderen wil nemen om de werkzaamheidsgraad te verhogen al toegelicht. Er werd daarin ook al ingezoomd op de

maatregelen die worden genomen om de werkzaamheidsgraad van kansengroepen te verhogen.

De arbeidsmarktintegratie van mensen in armoede is een belangrijk middel tot sociale inclusie. Kwaliteitsvolle tewerkstelling impliceert ook de nodige aandacht voor werkbaarheid. Kansengroepen, en mensen in armoede in het bijzonder, krijgen begeleiding op maat bij het traject dat nodig is om in die kwaliteitsvolle job te geraken vooral via integrale (opleidings)trajecten waarbij zowel aan arbeid als aan welzijn wordt gewerkt het voorbeeld van de integrale activerings trajecten werk-welzijn. In 2011 realiseert de VDAB met middelen uit het werk- en investeringsplan minstens 300 geïntegreerde trajecten naar werk voor mensen in armoede. Met middelen voor het EAD-beleid (onder andere via diversiteitsplannen) kunnen ondernemingen die mensen in armoede te werk stellen, de direct leidinggevenden op de werkvloer en/of het management een training aanbieden die inzicht geeft in de binnenkant van armoede, in het multi-aspectuele karakter ervan en in de kracht van mensen in armoede. In deze training worden ook ervaringsdeskundigen in armoede ingezet.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de ondernemingen en diensten binnen de sociale economie die bijdragen tot de verhoging van de levenskwaliteit van mensen in armoede door enerzijds een laagdrempelige toegankelijke dienstverlening en anderzijds de duurzame tewerkstelling van kansengroepen.

Ook worden er projecten opgestart voor werkgevers die in armoede dreigen te verzeilen als gevolg van faillissementen. Specifieke aandacht gaat in dit verband ook naar landbouwers. Vzw Zenitor is opgericht om te voorzien in een specifiek aanbod. Hiervoor worden vrijwilligers ingeschakeld en wordt samengewerkt met het reguliere aanbod van onder meer OCMW's (Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn), VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) en loopbaandienstverlening. Bovendien wordt geïnvesteerd in sensibilisering en informatie. Voor deze werking wordt in 2011 99.658 euro voorzien. Daarmee zullen diverse activiteiten ontplooid worden waaronder een 100-tal huisbezoeken en zullen tien lokale of intermediaire organisaties opgeleid worden. Concreet zullen er 500 ondernemers (dat is het aantal ontvangen hulp vragen) bereikt worden met deze actie. Ook zal concrete samenwerking met het Sociaal Interventiefonds van VDAB opgestart worden ten behoeve van gefailleerde ondernemers. Parallel hieraan wordt, vanuit de bevoegdheid Landbouw, in 2011 prioritair ingezet op de begeleiding van landbouwers die noodgedwongen een andere weg moeten inslaan. Hiervoor voorziet de vzw Boeren op een Kruispunt (B.O.E.K.) in een aangepast aanbod van bedrijfstechnische, bedrijfseconomische en psychosociale begeleiding. De organisatie voorziet in een begeleiding op maat. Voor 2011 wordt voorzien dat 250 nieuwe bedrijven en getroffen personen bereikt kunnen worden. Rekening houdende met de dossiers die vanuit het verleden nog opgevolgd worden betekent dit dat B.O.E.K. voorziet om in 2011 in totaal zo'n 500 bedrijven in begeleiding te hebben. Het is duidelijk dat met deze werking een preventief beleid wordt gevoerd en armoede voorkomen wordt. Voor 2011 wordt van uit de Vlaamse begroting opnieuw 300.000 euro voorzien. Het totale budget van de vzw is ongeveer 530.000 euro.

5.3. Het waarborgen van gelijke kansen en het bestrijden van discriminatie

Richt snoer 10: Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden

Vlaggenschip : Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting

De Vlaamse overheid voorziet in een **masterplan Gelijke Kansen** voor de evenredige participatie van iedereen aan alle domeinen van het maatschappelijk leven. Vanuit Gelijke Kansen in Vlaanderen wordt hieraan invulling gegeven voor de doelgroepen gender, seksuele identiteit, fysieke toegankelijkheid, toegankelijkheid van informatie en handicap. Dit masterplan is de bevestiging van de transversale aanpak met betrekking tot gelijke kansen: via de opencoördinatiemethode integreren alle Vlaamse beleidsdomeinen een gelijkekansen- en diversiteitsperspectief in hun beleid. Er wordt in dit kader bijzondere aandacht gegeven aan de monitoring van maatschappelijke vooruitgang aan de hand van realistische en meetbare beleidsindicatoren.

Het Vlaams gelijkekansenbeleid richt zich in het bijzonder op **achterstellings- en uitsluitingsmechanismen** veroorzaakt door gender, seksuele oriëntatie, fysieke ontoegankelijkheid, ontoegankelijkheid van informatie en handicap. Er wordt eveneens aandacht besteed aan de situaties waarin deze thema's kruisen met andere mogelijke achterstellingmechanismen zoals etniciteit. Voor elk van deze gronden wordt een proactief beleid opgezet met de bedoeling te sensibiliseren, empoweren en stereotiep gedrag en denkpatronen uit te sluiten.

Een prioritair aandachtspunt is de **implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap**. Gelet op de ratificatie van het verdrag en bijhorend optioneel protocol op 2 juli 2009 is Vlaanderen verplicht uitvoering te geven aan de bepalingen van het verdrag. De cel 'Gelijke Kansen in Vlaanderen' werd aangesteld als 'focal point' voor Vlaanderen en staat in voor het opzetten, opvolgen en monitoren van een geïntegreerd beleid voor personen met een handicap aan Vlaamse zijde.

Naast een proactief gelijkekansenbeleid voert de Vlaamse overheid ook een **antidiscriminatiebeleid**. Ter uitvoering van het Vlaams gelijkekansen- en gelijkebehandelingsdecreet (dd. 10/07/2008) werd voorzien in 14 lokale discriminatiemeldpunten, die hoofdzakelijk een bemiddelingsfunctie waarnemen. Klachten, waarbij bemiddeling niet tot een oplossing leidt, worden doorgestuurd naar het Centrum voor gelijke kansen en racismebestrijding, dat de klagende partij in een aantal gevallen in rechte kan bijstaan.

5.4. Immigranten willen en kunnen participeren aan de Vlaamse samenleving

Richtsnoer 10: Sociale integratie bevorderen en armoede bestrijden

Vlaggenschip : Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting

Om hun plaats te vinden in onze maatschappij moeten nieuwkomers gelijke kansen hebben op vlak van werk, onderwijs, werk, sociale contacten, enzovoort. Nieuwe Vlamingen worden aangemoedigd om deel te nemen aan alle aspecten van de samenleving. Tegelijk wordt ook aandacht besteed aan het wegnemen van drempels die de integratie bemoeilijken.

De Vlaamse overheid biedt nieuwkomers een begeleide opstap in de samenleving. Inburgering bestaat uit een vormingspakket met lessen Nederlands, lessen maatschappelijke oriëntatie en loopbaanbegeleiding. Iedere inburgeraar wordt individueel begeleid. Het traject duurt één jaar.

De Vlaamse overheid voert ook een integratiebeleid dat gericht is op het toegankelijk maken van de samenleving voor Nieuwe Vlamingen. Dit beleid is een krachtige impuls voor een actief en gedeeld burgerschap. Belangrijke actoren in dit integratienetwerk zijn de lokale besturen en de sociaal tolk- en vertaaldiensten.

Hoofdstuk 6: De bijdrage van de Europese Structuurfondsen aan Europa 2020 binnen Vlaanderen

De Vlaamse Regering probeert optimaal gebruik te maken van de middelen waarover zij in het kader van de EU structuurfondsen (EFRO en ESF) beschikt in de periode 2007-2013, om de doelstellingen van de Europa 2020 strategie waar te maken. Voor Vlaanderen zijn de doelstellingen twee en drie relevant.

Het Vlaamse Operationeel Programma (OP) voor **EFRO** (doelstelling 2) versterkt het concurrentievermogen, bevordert de aantrekkingskracht van Vlaanderen en stimuleert de werkgelegenheid. Vier prioriteiten staan centraal in het OP: het stimuleren van kenniseconomie en innovatie, de bevordering van ondernemerschap, de verbetering van de ruimtelijk-economische omgevingsfactoren en de bevordering van de stedelijke ontwikkeling. Binnen de prioriteit 1 “Kenniseconomie en Innovatie” waren 105 projecten goedgekeurd voor een bedrag van in totaal 26,56 miljoen euro³². Dit is 55% is van het totaalbedrag waarop Vlaanderen recht heeft in de hele periode (48,23 miljoen euro). Voor de prioriteit inzake ondernemerschap zijn er in totaal 101 goedgekeurde projecten voor een bedrag van 26,5 miljoen euro goedgekeurd. Er zijn binnen deze prioriteit niet meteen projecten die direct inspelen op industriële vernieuwing. Wel zijn er initiatieven die ondernemerschap koppelen aan valorisering van kennis, en aldus mee het industriële weefsel helpen vernieuwen of concurrentiëler maken.

Het Vlaamse OP voor **ESF** (doelstelling 2) vergemakkelijkt de tewerkstelling, bevordert de geografische en beroepsmobiliteit van de werknemers en vergemakkelijkt de aanpassing aan veranderingen in het bedrijfsleven en in de productiestelsels door beroepsopleiding en omscholing. De verticale prioriteiten in het OP zijn er op gericht het (al grotendeels) regulier Vlaamse arbeidsmarkt- en werkgelegenheidsbeleid te versterken. Het gaat om talentactivering en duurzame integratie op de arbeidsmarkt, de bevordering van sociale inclusie van kansengroepen op de arbeidsmarkt en de versterking van de focus op mens en maatschappij in de ondernemings- en organisatiecultuur. De horizontale prioriteiten in het OP hebben tot doel het Vlaamse arbeidsmarkt- en werkgelegenheidsbeleid te innoveren en te ondersteunen in zijn evolutie, o.a. door samenwerking met andere regio's.

De inzet van de EU structuurfondsen voor **territoriale samenwerking** (doelstelling 3) vanuit Vlaanderen heeft als doel de innovaties in ondernemingen, het ondernemerschap en de groei van de kenniseconomie te stimuleren, de toegankelijkheid van de betrokken regio's te vergroten, het milieu te beschermen en natuurlijke en technologische risico's samen te beheren. Vlaanderen is in het kader van Interreg mede initiator en deelnemer van enkele initiatieven in het kader van de samenwerking met buurregio's en landen als Wallonië, Noord-Frankrijk, Zuid-Nederland, westelijk Duitsland, enz. in toekomstgerichte innovatieve projecten. Voorbeelden hiervan zijn projecten (zie ook bij 3.2.4.) als Waterstofregio, BioBase Europe (bioeconomie), NanoSenseEU, Organext, over kennisvalorisatie, robotica, brandstof-cellenttechnologie,... De samenwerking binnen het interregprogramma gebeurt vooral op ad hoc basis. Er zal onderzocht worden hoe dit geoptimaliseerd kan worden voor Vlaamse partners.

³² cijfers tot 1 februari 2010

Het voor de realisatie van Europa 2020 door de Vlaamse Regering van groot belang dat Vlaanderen ook **na 2013** in gelijke mate beroep kan doen op deze Europese middelen. Deze opvatting staat centraal in het standpunt van de Vlaamse Regering van 21/01/2011 over het cohesiebeleid na 2013, dat zij formeel indiende als bijdrage aan de publieke consultatie van de Europese Commissie over het Vijfde Cohesierapport.

Verder stelt het **Vlaams standpunt** dat het toekomstige cohesiebeleid zich volledig moet inschrijven in de doelstellingen van de Europa 2020-strategie. Het cohesiebeleid moet zich sterker op resultaten richten en dat kan vooral door te focussen op een beperkt aantal prioriteiten uit Europa 2020. Toch dient de lidstaat of regio zelf te kunnen bepalen welke prioriteiten uit de Europa 2020 strategie via het cohesiebeleid nagestreefd zullen worden en welke elementen binnen een prioriteit bijzondere aandacht verdienen. Daarbij moeten de lidstaten en regio's zorgen voor een evenwichtige thematische spreiding van de prioriteiten. Een "menu" van prioriteiten op Europees niveau kan nuttig zijn als basis voor de selectie van prioriteiten door lidstaten of regio's. De Vlaamse Regering meent dat een lidstaat of regio de eigen prioriteitenkeuze moet verantwoorden vanuit het Nationaal Hervormingsprogramma (of de regionale uitwerking daarvan) en vanuit een sociaal-economische analyse van de lidstaat/regio, waarin de ruimtelijke en ecologische aspecten opgenomen zijn. De prioriteiten worden uiteindelijk vastgelegd op basis van overleg tussen de lidstaat of – indien relevante wetgevende bevoegdheden – regio en de Europese Commissie.